

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM MİMARLIK DERGİSİ

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

PRINT ISSN: 2148-8142 - ONLINE ISSN: 2148-4880

PRINT ISSN: 2148-4880 - ONLINE ISSN 2148-8142

(SAYI: 18 YIL: 2019 - ISSUE: 18 YEAR 2019)

İMTİYAZ SAHİBİ

“Bu Dergi Türk Patent Enstitüsü Tarafından Marka Tescili İle Tescillidir”

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GÜVEN PLUS GRUP A.Ş.

www.guvenplus.com.tr

TMD DERGİMİZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

- 1 Dergimiz hakemli ve uluslararası indeksli bir dergidir. Her yayın en az iki alan uzmanı hakem tarafından değerlendirilmektedir. İki alan hakemi tarafından olumlu “yayınlanabilir” yönünde rapor almayan yayınlar dergimizde yayınlanmaz. Bu durum karşısında hiçbir yazar(lar) dergimiz üzerinde bir hak iddiasında bulunamaz. Dergimizde yayınlanmaya hak kazanan “Etik Kurul Raporu” bulunan yayınlara dair etik kurul bilgileri yazılı olarak editörlüğe gönderilmesi ve sisteme yayın yüklenirken sisteme yüklenmesi zorunludur. Etik kurul raporu olan ve sisteme bilgisi girilmeyen ya da yazılı olarak editörlüğe bilgileri ulaştırılmayan çalışmalardan doğan her türlü sorumluluk yazar(lar)’a aittir. Dergimizin hiçbir kurulu ve yetkilisi bu konuda maddi ve manevi sorumluluk kabul etmez. Dergi kurul ve üyeleri “yetkilileri” Hukuki yükümlülük altına alınmaz. Her yazar ve yazarlar bu durumu peşinen kabul etmiştir.
- 2 Dergi hakem ve kurullarında yer alan akademisyen ile diğer yetkililer hakkında yazar(lar) dergi sistem işleyişi sürecine dair bir talepte bulunamaz. Bulunsalar bile herhangi bir bilgi kendilerine verilmez, sistem süreci değiştirilmez. Dergimiz ile ilgili her türlü bilgi derginin web sayfasında www.mtddergisi.com adresinden edinilebilir.
- 3 Dergimiz yılda üç sayı şeklinde çıkmakta her yılın “Nisan – Ağustos – Aralık” aylarının son günü derginin sayısında bulunan tüm makaleler tek cilt halinde dergi web sistemine yüklenir. Dergi web sisteminden makaleler tüm okuyucular tarafından indirilir ve ilgili eser “makale” ve dergimize atıf yapılmak koşulu ile kullanılabilir. Dergimizin tüm sayılarına okuyucular ücretsiz olarak ulaşmaktadır.
- 4 Dergimizde yayınlanan tüm makaleler (ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706) kalite belgeleriyle ve (2015/04018-2015-GE-17595) Marka patent ile güvence altına alınmıştır. Yayınlanmış olan makaleler kalite, marka patent ve doi bilgileri ile ilgili çalışmanın yazarlarına eserleri hakkında her türlü hukuki hak ve uluslararası güvence sağlamaktadır.
- 5 Dergimiz basılı ve e dergi olarak yayınlanmaktadır. Print ISSN: Print: 2148-4880 Online: 2148-8142 numarası ile T.C. Kültür Bakanlığında dergimiz hakkında her türlü bilgiye ulaşılabilir.

- 6 Metin içinde (Yılmaz, 2015: 1) veya (Yılmaz ve diğ., 2015:1) şeklinde kaynak gösterimi, kaynakçada ise YILMAZ, M., (2015). Bergama Evlerinde Kapı Süslemeleri, TMD Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 1, ss.1-2 şeklinde gösterilir. Tüm yazarlar dergimizin son güncel sayılarını takip ederek ilgili sayılarda yayınlanan makalelerdeki yazım formatını kendi çalışmalarında uygulayabilir. İnternet kaynaklarında mutlaka erişim tarihi ve son ulaşılabilen internet linkinin tamamının başta kaynakça ve metnin kullanıldığı sayfa altında numaralandırılarak gösterilmesi bir zorunluluktur.
- 7 Kaynakça Türkçe alfabe sıralamasına göre düzenlenir. Tüm yazarlar için derginin son sayısındaki yazım formatı dikkate alınmak zorundadır.
- 8 Dergimiz uluslararası indeksli bir dergi olup dergimizde yayınlanan tüm çalışma ve makaleler derginin yayınlandığı tarih itibariyle ilgili indekslere mail yolu ile ulaştırılır.
- 9 Dergimizde özgün araştırma, inceleme, derleme, olgu sunumu, proje ve kitap tanıtımı “makale formatında olmak zorundadır” türünde yayınlara yer verilmektedir.
- 10 Dergimize gönderilen tüm çalışmalar sisteme yüklendiği şekil ve an itibariyle başka bir dergide yayınlanmamış, değerlendirmeye alınmamış ve red edilmemiş olması gerekir. Tüm sisteme yüklenen makaleler yazar(lar) tarafından bu kurallara uyulduğunu kabul etmiş sayılır. Aksi durumda ilgili yazar(lar) hakkında dergimiz hukuki haklarını saklı tutar. Oluşabilecek olumsuzluk karşısında maddi ve manevi tüm sorumluluk ilgili yazar(lar)’a aittir. Dergimiz T.C. Kanunlarına göre hareket eder.

GENERAL INFORMATION ABOUT TMD JOURNAL

- 1 Our journal is a refereed and internationally indexed journal. Each paper is evaluated by two referees who are field experts. The articles not reported as “issuable” positively by two field referees aren’t published in our journal. None of the author(s) can lay a claim on our journal in this case. Data, concerning the ethics committee of the studies, approved to be published in our journal, having the Ethics Committee Report, should be submitted to the editors in written and uploaded to the system with the article. Author(s) should take the responsibility of their articles, having the Ethics Committee Report, which were not submitted to the editors in written and were not uploaded to the system. None of the committees and the authorities in our journal are responsible for pecuniary and non-pecuniary damages. The committees and the authorities in our journal do not have any legal obligations. Author(s) have accepted this situation beforehand.
- 2 Author(s) cannot make a demand for the journal’s procedure concerning the academicians in journal’s referee board and other boards and other authorities. Even if so, they aren’t given any information, system process cannot be changed. Necessary information about our journal can be obtained from the website of the journal [www. mtddergisi.com](http://www.mtddergisi.com)
- 3 Our journal publishes three times a year, all articles in the relevant volume of journal are uploaded to the web system of the journal in one volume on the last day of the months “April – August – December.” All readers can download the articles from the journal’s web system and the relevant paper “article” can be used on condition that our journal is cited. Readers can download all volumes of our journal for free.
- 4 All articles published in our journal are assured with certificate of quality (ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706) and trademark patent (2015/04018-2015-GE-17595). Articles published provide their authors with all kinds of legal rights and international assurance regarding their articles with quality, trademark, patent and doi

- 5 Our journal has both printed and online versions. Necessary information about our journal can be obtained from the T.R. Ministry of Culture with the number ISSN: Print: 2148-4880 and Online: 2148-8142
- 6 Reference within the text should be (Yılmaz, 2015: 1) or (Yılmaz et al. 2015:1), in the reference part YILMAZ, M., (2015). It is indicated as Door Decorations in Bergama Houses, TMD International Refereed Journal of Design and Architecture Issue:1, Volume:1, pp.1-2. All authors must follow the latest volumes of our journal and apply the print format of the published articles in their own papers. It is an obligation to indicate the access date of the internet sources and the last accessed full internet link in the references and below the page by giving numbers.
- 7 References are arranged by the Turkish alphabet. The printing format in the last volume of the journal should be taken into account by all authors.
- 8 Our journal is an internationally indexed journal, and all articles and papers published in our journal are sent to relevant indices via e-mail by the publication date of the journal.
- 9 Original research, analysis, compilation, case study, project and book introduction “have to be in an article format” and these publications are also included.
- 10 10. All papers sent to the journal and uploaded to the system shouldn't be previously published, not evaluated and not rejected. All articles uploaded to the system are acknowledged that author(s) conform to these rules. Otherwise, our journal keeps its legal rights reserved. All material and moral responsibility regarding a negative situation belong to author(s). Our journal acts in line with the T.R. Law.

İÇİNDEKİLER

ARAŞTIRMA, UYGULAMA, LİTERATÜR ve İNCELEME

İÇ MİMARLIK TASARIM ATÖLYE DERSLERİ VE
BÖLÜM DERSLERİ İLİŞKİSİNİN ÖĞRENCİ GÖZÜYLE
DEĞERLENDİRİLMESİ 1-28
M. Selen ABBASOĞLU ERMİYAGİL

ZEUGMA MOZAİK MÜZESİ MEKÂNSAL VE YAPISAL
ÖZELLİKLERİNİN ÖNLEYİCİ KORUMA AÇISINDAN
İNCELENMESİ 29-58
Fatma Sezin DOĞRUER

ELEŞTİREL MİMARLIK KURAMI ÜZERİNE
GÜNCELLEMELER 59-76
Gülşah GÜLEÇ

ESKİ MARDİN'DE SOKAK-CEPHE İLİŞKİSİNİN
DEĞİŞİMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 77-100
D. Türkan KEJANLI, F. Demet AYKAL, Canan KOÇ

ERDEK BALLIPINAR KÖYÜ BALLIPINAR (MERYEM
ANA) KİLİSESİ'NİN KORUNMASI VE YENİDEN
İŞLEVLENDİRİLMESİ 101-139
*Özlem KÖPRÜLÜ BAĞBANCI, Bilal BAĞBANCI,
Feyza AKSOY*

BAŞ EDITÖRLER

Prof. Dr. Sercan ÖZGENÇİL YILDIRIM - Osman Gazi Üniversitesi - Mimarlık
Doç. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ - Hitit Üniversitesi - Resim / Çağdaş ve Dünya Sanat Tarihi

BAŞ EDITÖR YARDIMCILARI

Doç. Dr. Bülent SALDERAY - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi - Temel Sanat Bilimleri
Doç. Dr. Damla ALTUNCU - Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi - İç Mimarlık
Doç. Dr. Levent ARIDAĞ - Gebze Teknik Üniversitesi - Mimarlık

RESİM ALAN EDITÖRLERİ

Prof. Dr. Erdem ÜNVER - Atılım Üniversitesi
Doç. Dr. Atilla DÖL - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Doç. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ - Hitit Üniversitesi

MİMARLIK ALAN EDITÖRÜ

Doç. Dr. Levent ARIDAĞ - Gebze Teknik Üniversitesi

İÇ MİMARLIK ALAN EDITÖRÜ

Doç. Dr. Damla ALTUNCU - Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

ENDÜSTRİ ÜRÜNLERİ TASARIMI ALAN EDITÖRÜ

Dr. Öğr. Üyesi. Oya AKMAN - İstanbul Medipol Üniversitesi

GRAFİK TASARIM ALAN EDITÖRÜ

Doç. Dr. Ayşe Derya KAHRAMAN - Karatay Üniversitesi

TEKSTİL VE MODA TASARIMI ALAN EDITÖRÜ

Doç. Dr. Yüksel ŞAHİN - Eskişehir Teknik Üniversitesi

SERAMİK TASARIMI ALAN EDITÖRÜ

Dr. Öğr. Üyesi. Ezgi GÖKÇE - Uşak Üniversitesi

HEYKEL ALAN EDITÖRÜ

Dr. Öğr. Üyesi. Özcan ÖZKARAKOÇ - Akdeniz Üniversitesi

GENEL YAYIN YÖNETMENİ ve SİSTEM EDITÖRÜ

Doç. Dr. Levent ARIDAĞ - Gebze Teknik Üniversitesi

ERGONOMİ ALAN EDITÖRÜ

Prof. Dr. Ahmet Fahri ÖZOK - Okan Üniversitesi

DİL EDITÖRLERİ

Prof. Dr. Feryal ÇUBUKÇU - Dokuz Eylül Üniversitesi (İngilizce)
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN - Marmara Üniversitesi (İngilizce ve Rusça)
Prof. Dr. Mustafa ÜNAL - Erciyes Üniversitesi (Arapça)
Doç. Dr. Gülsemin HAZER - Sakarya Üniversitesi (Türkçe)
Doç. Dr. Yakup POYRAZ - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (Türkçe)
Dr. Öğr. Üyesi. Abdullah KARATAŞ - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi (İngilizce)
Dr. Öğr. Üyesi. Gökşen ARAS - Atılım Üniversitesi (İngilizce)
Dr. Sinem HERGÜNER - Gazi Üniversitesi (İngilizce)

İSTATİSTİK VE ÖLÇME DEĞERLENDİRME ALAN EDITÖRLERİ

Prof. Dr. Ahmet ERGÜLEN - Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi. Emre DÜNDER - Ondokuz Mayıs Üniversitesi

TEKNİK EDITÖRLER

Doç. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ - Hitit Üniversitesi
Öğr. Gör. Ozan KARABAŞ - Hitit Üniversitesi
Burhan MADEN

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Ahmet ERGÜLEN - Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan DİKİÇİOĞLU - İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Anke VAN HAL - Nyendore Business University
Prof. Dr. Ahmet ÖZOL - Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Fahri ÖZOK - Okan Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Şinasi İŞLER - Bursa Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşegül AKDOĞAN EKER - Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Aysu AKALIN - Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşen ÇELEN ÖZTÜRK - Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Basri ERDEM - Işık Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent EKER - Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. David GARLAN - Carnegie Mellon University
Prof. Dr. Diana LAURILLARD - University of College London
Prof. Dr. Erdem ÜNVER - Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Edward FRANCIS DELONG - University of Hawaii
Prof. Dr. Eva L. BAKER - UCLA
Prof. Dr. Fatih BAŞBUĞ - Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Feryal ÇUBUKÇU - Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Federico BALAGUER - University of Nacional De La Plata
Prof. Dr. Füsün ÇAĞLAYAN - Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Füsün DEMİREL - Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN - Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. George DODDS - Tennessee University
Prof. Dr. H. Müjde AYAN - Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Hülya KALAYCIOĞLU - Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin ELMAS - Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim DİNÇER - Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. John GREGORY LEARNED - University of Hawaii
Prof. Dr. Jules LUBBOCK - University of Essex
Prof. Dr. Kai HWANG - University of Southm California
Prof. Dr. Kerstin MEY - University of Westminster
Prof. Dr. Lan PARKER - University of Leicester
Prof. Dr. Mark DEKAY - Tennessee University
Prof. Dr. Mike SHARPLES - The Open University
Prof. Dr. Mesut GÜNER - Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ÜNAL - Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Mümin ŞAHİN - Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Monika CHAO-DUIVIS - Tüdelift
Prof. Dr. Michael TWIDALE - University of Illinois

Prof. Dr. Marleen HERMANS - Tüdelift

Prof. Dr. Nihal ARIÖĞLU - İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Nilay COŞGUN - Gebze Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuz YILMAZ - Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Öner DEMİREL - Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Peter LUSCUERE - Tüdelift
Prof. Dr. Ran GINOSAR - Technion Israel Institute of Technology
Prof. Dr. Reza LANGARI - Texas University
Prof. Dr. Ricardas BARTKEVICIUS - Lietuvos Edukologijos University
Prof. Dr. Robert WINTER - University of St. Gallen
Prof. Dr. Sercan ÖZGENÇİL YILDIRIM - İstanbul Medipol Üniversitesi
Prof. Dr. Setha LOW - City University of New York
Prof. Dr. Scott WALL - Tennessee University
Prof. Dr. Thijs ASSELBERGS - Tüdelift
Prof. Dr. Xue-Zhong TONY HE - University of Sydney
Doç. Dr. Ayşe Derya KAHRAMAN - Karatay Üniversitesi
Doç. Dr. Arnav JHALA - North Carolina State University
Doç. Dr. Allyson FIONA HADWIN - University of Victoria
Doç. Dr. Alfredo ANDIA - FIU
Doç. Dr. Bobab VESIN - University of South - Eastern Norway
Doç. Dr. Damla ALTUNCU - Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Doç. Dr. Derya GÜLEÇ ÖZER - Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Fitnat ÇİMŞİT KOŞ - Gebze Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan SAĞLAM - Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Levent ARIDAĞ - Gebze Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Mohammad Arif KAMAL - Aligarh Muslim University
Doç. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ - Hitit Üniversitesi
Doç. Dr. Raymond MAR - York University
Doç. Dr. Shahin VASSIGH - Florida International University
Doç. Dr. Yüksel ŞAHİN - Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Betül COŞGUN - Bitlis Eren Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Betül BEKTAŞ EKİCİ - Fırat Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ezgi GÖKÇE - Uşak Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hatice KIRAN ÇAKIR - Trakya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÜSTÜNDAĞ - Bingöl Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Oğuz GÖK - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Oya AKMAN - İstanbul Medipol Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ö. Fatih KEÇECİOĞLU - Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özcan ÖZKARAKOÇ - Akdeniz Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Pinar KISA OVALI - Trakya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep YAMAN - Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zual KORUR - Medipol Üniversitesi

HUKUK DANIŞMANLARI

Av. Fevzi PAPAĞCI
Av. İbrahim DURSUN
Av. Mehmet AYDIN
Av. Nazmi ARİF
Av. Onur BAYKAN
Av. Rozerin Seda KİP
Av. Yasemin ÖZ

YAYIN KABUL ETTİĞİMİZ BİLİM DALLARI

- ✓ Diğer Bilim Dalları
- ✓ Endüstri Ürünleri Tasarımı
- ✓ Grafik Tasarım
- ✓ Güzel Sanatlar
- ✓ Heykel Tasarımı
- ✓ Mimarlık
- ✓ Peyzaj Mimarlığı
- ✓ Seramik
- ✓ Tasarım
- ✓ Tekstil ve Moda Tasarımı
- ✓ İç Mimarlık

DISCIPLINES

- ✓ Other Sciences
- ✓ Industrial Products Design
- ✓ Graphic Design
- ✓ Fine Arts
- ✓ Sculpture Design
- ✓ Architecture
- ✓ Landscape Architecture
- ✓ Ceramic Design
- ✓ Design
- ✓ Textile and Fashion Design
- ✓ Interior Architecture

DERGİNİN TARANDIĐI İNDEKSLER

Değerli okurlar ve bilim insanları,

Dergimizin 2019 yılının aralık sayısında 5 araştırmaya yer verilmiştir. Bu sayıda birbirinden önemli çalışmalarla bizleri destekleyen yazarlarımıza gönülden teşekkür ederiz. Her sayıda olduğu gibi bu sayıda da değerli hakem kurulumuza, dergimizin sizlere ulaştırılmasında arka planda çalışan, büyük emek sarf eden editörler kurulu, sistem yönetimi ve yayın kurulundaki bilim insanlarına da ayrıca teşekkür ediyoruz.

Bu sayıdaki araştırmalardan biri geçtiğimiz yüzyıldan bu yana eleştirel mimarlık kuramında yapılan, yenilik ve yaratıcılık gibi kavramların da değişmesine neden olan eleştiri kavramıyla ilgili güncellemeleri ortaya koymaktadır. Diğer bir araştırma, iç mimari tasarım atölye dersleri ve bölüm derslerinin ilişkisini öğrencilerin bakış açısıyla ortaya çıkararak öğrencilerin almış olduğu bölüm derslerinin, tasarım atölye derslerindeki başarılarına olan etkisini ölçüp, değerlendirmektedir. Başka bir çalışmada da Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Zeugma Mozaik Müzesi (Gaziantep), yapısal ve mekânsal özellikleri açısından incelenerek bunların önleyici korumaya uygunluğu araştırılmaktadır. Bir çalışma ise tarihi ve kültürel miras olan geleneksel sokak dokularının tasarım parametrelerini Mardin üzerinden çözümleyerek geleneksel sokak dokusu ve cephe ilişkisini ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Son araştırma, maliye hazinesi mülkiyetinde olan Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsisli Ballıpınar Kilisesi'nin korunması ve yeniden işlevlendirilmesine yönelik gerçekleştirilen çalışmaları evrensel koruma ilkeleri çerçevesinde ele almaktadır.

Uluslararası Hakemli
Tasarım ve Mimarlık Dergisi

(Dergimizde etik kurul raporu gerektiren her türlü çalışmada yazar(lar) editörlüğe ve derginin sistemine yayın yüklerken gerekli etik kurul rapor bilgilerini girmekle yükümlüdür. Hiçbir koşul ve şartlarda oluşan ya da oluşacak bir sorunda – problemde dergimiz, yayın kurulu, imtiyaz sahibi, yazı işleri, hakem ve bilim kurulları sorumluluk kabul etmez. Yazar(lar) bu bilgiyi dergiye yazılı olarak vermekle yükümlüdür. Bu konuda tüm sorumluluk yazar(lar) a aittir).

Basın Yayın Kanununun “5187” gereğince basılı eserler yoluyla işlenen fiillerden doğan maddi ve manevi zarar m-13-14 kapsamında dergimizde yayınlanan yayınların içeriği ve hukuki sorumluluğu tek taraflı olarak yazar(lar) a aittir. Dergimiz, yönetim, hakem, editör, bilim ve imtiyaz sahibi bu yükümlülükleri kabul etmez. Dergimizde bilimsel içerikli, literatüre katkı yapan, bilimsel anlamda değer ifade eden çalışmalar kabul edilir ve yayınlanır. Bunun dışında siyasi, politik, hukuki ve ticari içerikli fikri sınai haklar kanununa aykırılık içeren yayınlara yer verilmez. Olası bir olumsuzluk durumunda yazar(lar) doğabilecek her türlü maddi ve manevi zararı peşinen kabul etmiş ve yüklenmiştir. Bu nedenle ikinci üçüncü ve diğer şahıs ile kurumlar konusunda dergimiz yönetimi ve kurulları hiçbir sorumluluğu kabul etmez. Bu yönde dergimiz ve kurulları üzerinde bir hukuki yaptırım uygulanması söz konusu olamaz. Eserlerin içeriği ve mevcut durumu yazar(lar) ait olup dergimiz bu yayınların sadece yayınlanması ve literatüre kazandırılması aşamasında görev üstlenmiştir. Tüm okuyucu, kamuoyu ve takipçilerine ilanen duyurulur.

Distinguished readers and scientists,

There are 5 studies in the December issue of 2019 in our journal. We wholeheartedly thank our writers who supported us with their important works in this issue. As in every issue, we also thank our esteemed referees, and the scientists in the editorial board, system management and editorial board working in the background in delivering our journal to you.

One of the researches in this issue reveals updates on the concept of criticism, which has been carried out in critical architectural theory since the last century, and has also changed concepts such as innovation and creativity. Another research reveals the relationship between the interior design workshop courses and the department courses from the perspective of the students and measures and evaluates the effect of the department courses taken by the students on the success of the design workshop courses. In another study, the Zeugma Mosaic Museum (Gaziantep), which is affiliated with the Ministry of Culture and Tourism, is examined in terms of its structural and spatial properties and their suitability for preventive protection is investigated. A study tries to reveal the relationship between traditional street texture and facade by analyzing the design parameters of traditional street textures, which are historical and cultural heritage through Mardin. The last research focuses on the works carried out for the protection and re-functioning of the Ballipinar Church, allocated to the Ministry of Culture and Tourism, which is owned by the state treasury, within the framework of universal protection principles.

International Refereed Journal
of Architecture and Design

(In any kind of study requiring ethical board report in our journal, author(s) is/are obliged to enter the data of necessary ethical board report while uploading their publication in editorship and journal system. Our journal, publication board, grant holder, editorial office, referee and science boards do not undertake any responsibility for a problem to occur under any circumstances and conditions. Author(s) is/are obliged to give this information to journal in written. All liability in this issue belongs to author(s)).

As per the “5187” of Press Law, material and emotional damage arising from the actions via published works, the content and legal responsibility of the publications published in our journal within the scope of m-13-14 unilaterally belong to author(s). Our journal, executive board, referees, editor, science board and publisher don’t accept these obligations. The scientifically valuable papers with scientific content which contribute to literature are accepted and published in our journal. Apart from this, the papers with political, legal and commercial content which are against the intellectual property rights are not accepted. in case of a possible negative situation, author(s) is/are regarded as accepting and undertaking all kinds of possible material and emotional damage beforehand. Therefore, our journal’s management and other boards don’t accept any responsibility regarding the second, third and other persons and institutions under any condition. in this sense, a legal sanction on our journal and its boards is out of question. The content and the current status of the papers belong to author(s) and our journal only takes part in the publication of these papers and contribution to literature. Respectfully announced to all readers, public and followers by publication.

İÇ MİMARLIK TASARIM ATÖLYE DERSLERİ VE BÖLÜM DERSLERİ İLİŞKİSİNİN ÖĞRENCİ GÖZÜYLE DEĞERLENDİRİLMESİ ¹

EVALUATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN DESIGN ATELIER AND DEPARTMENT COURSES IN INTERIOR ARCHITECTURE EDUCATION FROM STUDENTS' PERSPECTIVE

M. Selen ABBASOĞLU ERMİYAGİL

Lefke Avrupa Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Lefke / KKTC

ORCID ID: 0000-0002-8155-0375

Öz: Amaç: İç mimari tasarım atölye dersleri ve bölüm derslerinin ilişkisini öğrencilerin bakış açısıyla ortaya çıkarmak ve öğrencilerin almış olduğu bölüm derslerinin, tasarım atölye derslerindeki başarılarına olan etkisini ölçüp, değerlendirmektir. Çalışma kaynak taraması, öğrencilere uygulanan anket ve başarı grafiklerinin değerlendirilmesi olarak üç aşamadan oluşmaktadır. **Yöntem:** Lefke Avrupa Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü, dördüncü sınıf tasarım atölyesinde eğitim alan tüm öğrencileri(20 öğrenci) kapsayan anket çalışması yapılmıştır. Anket kapsamında, öğrencilerden almış oldukları bölüm dersleriyle, tasarım atölye derslerinin ne kadar ilişkili olduğunu kendi bakış açılarıyla değerlendirmeleri istenmiştir. Sonrasında ise, öğrencilerin akademik başarı grafikleri(not dökümleri) incelenerek bölüm derslerinden elde etmiş oldukları başarının, tasarım atölyesinden elde ettikleri başarıyla bir paralellik gösterip göstermediği araştırılmaktadır. **Bulgular:** Öğrencilerin anket sonuçlarında tasarım dersleriyle ilişki kurdukları bölüm derslerinin uygulama ağırlıklı dersler olduğu, başarı grafikleri incelemesinde de atölye derslerindeki başarılarıyla bu derslerdeki başarılarının paralellik gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin tasarım atölyesiyle hangi dersleri ilişkili bulduğu, hangi ders içeriklerinin, daha etkili olduğu ortaya çıkmıştır. **Sonuç:** İç mimarlık eğitim müfredatları içerisindeki bölüm derslerinin, tasarım atölye dersleriyle bağlantılı olarak işlenmesi, öğrenciyi bağlantının vurgulanması, öğrenci katılımını artırılmasının, bir gereklilik olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımla müfredatlar düzenlenmediği için öğrenciler bazı bölüm derslerinin kendilerine katkı sağlamadığını düşünmektedir. Teorik bilgisi eksik olan kişilerin, yapacağı tasarımlar, konforsuz, kimliksiz, işlevselliğinden yoksun mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sonuç olarak, Lefke Avrupa Üniversitesi, İç Mimarlık Bölümü müfredatı üzerinden yapılmış olan çalışmaya bağlı olarak birçok üniversitedeki İç Mimarlık Bölümlerinin müfredatını, ders içeriklerini, ders işleyişlerini gözden geçirmesi ve/veya yeni kurulacak iç mimarlık bölümlerinde ilgili düzenlemelerin yapılmasının bir gereklilik olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: İç Mimarlık, Eğitim, Tasarım Atölye Dersleri, İç Mimarlık Bölüm Dersleri, Akademik Başarı

Abstract: Aim: The aim is to present the relationship between interior design atelier and department courses through the students' perspective and measure and evaluate the effect of department courses on students' success in design atelier courses. The study is comprised of three stages, which are literature review, the questionnaire and evaluation of success rates. **Method:** A questionnaire was conducted with twenty-four-year-students receiving education in design atelier in Interior Architecture Department of European University of Lefke. The students were asked to evaluate the relevancy between the courses they have taken in departments and atelier course. Then, student transcripts were examined and it was evaluated and interpreted whether there is parallelism between the success in department and success in design atelier courses. **Findings:** The questionnaire results have shown that the department courses, which the students relate with design courses, are applied courses, and it's determined in the examination of success rates that there is parallelism between the success in atelier courses and success in these courses. The courses which students relate to design ateliers, and more effective course contents have also been identified. **Conclusion:** Relating theoretical courses in interior architecture curriculum to interior design, teaching theoretical courses in connection with atelier design courses, increasing student participation, and emphasizing the importance of the connection between theoretical and design atelier courses during the term have been identified necessary. It's thought by the students that some department courses do not contribute to them due to the fact that curriculum is not prepared with this approach. However, designs made by these people, who lack theoretical knowledge, are uncomfortable, have no characteristics and functionality. Based on the study conducted on the curriculum of Interior Architecture Department of European University of Lefke, it's understood that it has been a necessity to reconsider the curriculum of Interior Architecture, the way the courses are taught in various universities and/or to make relevant arrangements in Interior Architecture Departments to be established.

Key Words: Interior Architecture, Education, Design Atelier Courses, Interior Architecture Department Courses, Academic Achievement

Doi: 10.17365/TMD.2019.3.1

- (1) *Sorumlu Yazar - Corresponding Author: M. Selen ABBASOĞLU ERMİYAGİL, (Dr. Öğr. Üye, Assist. Prof), Lefke Avrupa Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Lefke / KKTC, sabbasoglu@eul.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 02.01.2019, Kabul Tarihi / Accepted: 12.11.2019, Makalenin Türü: Type of Article (Araştırma - Uygulama / Research -Application), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu / Ethics Committee: Var / Yes "Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi Etik Kurul Sayı: 84902927 Tarih: 20.06.2014 Sağlık Bakanlığı Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu Sayı: 69586531/4474 Tarih: 18.04.2014"*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

İç Mimarlık, kullanıcı/müşterinin estetik, kimlik oluşturma beklentilerini karşılamanın yanı sıra belirlenmiş mekânları pratik, estetik, sembolik işlev açılarından ele alan, insanların fiziksel, ruhsal özellikleri ve eylemlerine en uygun ortamı yaratmak için bilimsel ve teknik verileri kullanan, mekânları biçimlendiren bir meslek alanıdır (Gökhan ve diğ., 2005: 26; Kaptan, 2013: 95). İç mimarlık mesleğini icra eden iç mimarlar ise bilimsel ve teknik verileri eğitim süreçlerinde kazanmaktadır. Teorik ve uygulamalı derslerde öğrencilerin, imar kanunu, yönetmeliklerini bilmesi, ince yapı malzeme ve detay konularında bilgi edinmesi, uygulama tekniklerinden, maliyetlerinden haberdar olması, mimarlık/iç mimarlık tarihçesini bilmesi, (Brooker ve diğ., 2011: 8) öğrenmesi beklenmektedir. Öğrencilerin teorik ve uygulamalı olarak almış oldukları derslerde, elde ettikleri bilgileri ise bir araya getirerek, meslek pratiğine yönelik olarak almakta oldukları iç mimarlık tasarım atölye derslerine aktarmaları, uygulamaya geçirmeleri gerekmektedir.

Mimarlık, İç Mimarlık ve tüm tasarım bölümlerinin temel taşı tasarım atölye dersleridir. Tasarım atölyelerinin amacı ise, yaratıcılığın ortaya çıkarılması, akıl, göz ve elin birlikte çalışma yeteneğinin geliştirilmesi, akademik yıl içinde diğer derslerden elde edilen biçimsel, mekânsal ve yapısal bilgilerin özümsemek

tasarım çözümleri yaratmaktır (Zorlu ve diğ., 2012: 42). Tasarım atölye süreçleri sonucunda beklenen ise soyut ve somut problemler karşısında, özgün çözüm önerileri geliştiren ve eleştirel düşünce becerisi gelişmiş tasarımcılar yetiştirmektir (Adıgüzel Özbek ve diğ., 2018: 124). Bu bağlamda, Türkiye’de nitelikli mimarlık okullarında, Avrupa ve Amerika’da olduğu gibi, teknik bilgidan çok tasarım, genel eğitim ve mimarlık tarihi/teorisi konuları kapsamında yaratıcılığın, kent dinamiklerinin ve insan-mekân ilişkisinin öğretildiği mimarlar yetiştirmek hedeflenmektedir (Akın, 2018: 147). İç Mimarlık bölümlerinde ise, Avrupa ve Amerika’da olduğu gibi Türkiye’de de mekân psikolojisi, iç mekân kurgusu, tarihi ve oluşumu konularında da detaylı bilgiye sahip iç mimarlar yetiştirmek amaçlanmaktadır. Bu hedefler doğrultusunda ise teorik bölüm derslerinde elde edinilen bilginin, tasarım atölye derslerine aktarılması beklenmektedir. Tasarım atölye derslerinin işleyiş süreçlerinde ise öğrencilere öncelikle projenin amacı ve istenilenleri açıklayan bir içerik verilmektedir. Dönem boyunca ise, öğrenci tasarımını ders yürütücülerinden aldığı kritikler doğrultusunda geliştirmekte ve jüriye katılmaktadır. Bu süreçte, özgünlük ve yaratıcılık, tasarım konusuna farklı çözümler üretebilme, tekrar ve taklitten uzaklaşabilme tasarımcının kaygıları arasındadır (Erman ve diğ., 2017: 97).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tasarım atölyelerinde yürütücülerin ve öğrencilerin birbirleri ile iletişim içinde oldukları, düşünce ve tasarım ürettikleri, tartıştıkları bir ortamdır. Tasarım atölyelerinin işlendiği mekânlarda teorik ders mekânlarından farklıdır. Tarih, yapı gibi dersler dersliklerde, amfilerde işlenirken, tasarım eğitimi atölyelerde gerçekleştirilmektedir. Tasarım atölyelerinin uygulandığı alan ise tasarım stüdyolarıdır. Tasarım atölyeleri, Shoshi ve Oxman(2000) tarafından da tasarım eğitimi alan öğrencilerin en çok vakit geçirdikleri ve tasarlama yöntemlerinin öğrenildiği mekân olarak tanımlanmaktadır (Adıgüzel Özbek ve diğ, 2018: 124). “Yaratıcı kişilerin çalışma alanı olarak da tanımlanan atölyeler günümüz tasarım eğitimi içerisinde, öğrencinin yaratıcılığını göstermesine olanak sağlayan, yapma / bozma / deneyimleme mekânıdır (Koester & Robert, 2006:660). Yürütücüler, öğrenciler ve yaşanan süreçler, (fiziksel ortamlar, farklı içerikteki konu, yer ve tasarım problemlerini içeren) mimarlık ve tasarım atölyelerinin elemanlarını oluşturur (Gökmen ve diğ, 2003: 6-7). Tasarım atölyesi her çeşit bilginin girdiği ve girdiği şekliyle kalmayıp, tasarımı yapacak kişinin önceki deneyimleri, düşünme şekli, olaylara bakışı ile değişen, tartışmalar ve etkileşimlerle zenginleşen bir yapılandırma. Dolayısıyla tasarım girdisinin kontrol edilemeyeceği ve çıktının yani tasarımın nasıl oluştuğunun belli olmadığı büyük bir enerjinin oluşabileceği bir kara deliktir

(Yürekli ve diğ, 2002: 116-121). Bu enerji oluşum sürecinde ise tasarım atölye girdilerinin temelini, öğretim müfredatında yer alan teorik dersler oluşturmaktadır. Bu bağlamda da eğitim süreçlerince almış oldukları dersler ve dersler arasında kurdukları ilişkilerin ne kadar önemli olduğu ve öğrendikleri bilgiler bir araya getirilerek, meslek pratiğine yönelik olarak uygulanan iç mimarlık tasarım atölye derslerine aktarılmasının bir gereklilik olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktadan hareketle bu çalışmada, iç mimarlık müfredatında bulunan teorik dersler üzerine ve tasarım atölyeleriyle ilişkilerine odaklanılmıştır.

AMAÇ

İç mimarlık müfredatlarında gerek zorunlu, gerekse seçmeli olmak üzere nitelikli tasarımcılar yetiştirmek amacıyla farklı alanlarda dersler bulunmaktadır. Öğrencilerin temel dersi olan tasarım derslerine teorik veya uygulamalı olarak alınan derslerin katkı koyması, girdi oluşturması beklenmektedir. Müfredat oluşturma aşamasında farklı üniversitelerin müfredatları, bilimsel yayınlar incelenmekte ve yeni müfredatlar bu veriler doğrultusunda oluşturulmaktadır. Araştırmalar kapsamında ne yazık ki öğrencilerin talep ve beklentilerine birçok zaman başvurulmamaktadır. Öğrencilerin talep ve beklentisi, bilgiyi anlaması, doğru algılaması, akılda tutabilmesi ve aktarabilmesi açısından çok önemlidir. Bu bağlamda, öğrencilerinde fikirlerinin alınma-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sı ve başarı grafikleriyle de fikirlerinin değerlendirilmesi bir gerekliliktir.

Bu çalışmada, iç mimarlık tasarım atölye dersleriyle, bölüm derslerinin ilişkisini öğrencilerin bakış açısıyla ortaya çıkarmak ve başarı grafikleri üzerinden bölüm derslerini, proje derslerindeki başarılarına olan etkisini değerlendirmektir. Bu noktadan hareketle de, farklı bir bakış açısıyla bilgiyi alıp, özümseyip, uygulayacak bireyler olan iç mimarlık öğrencilerinin, iç mimarlık bölüm müfredatları hakkındaki görüşlerinin alınması çalışmanın özgün yönünü oluşturmaktadır.

KAPSAM

Bu çalışma Lefke Avrupa Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Bölümünde gerçekleştirilmiştir. 2016-2017 öğretim yılı güz döneminde Inar 452 Interior Design VI (İçm 452 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi VI) dersini toplam yirmi öğrenci almıştır. Birinci aşamada, dersi almakta olan tüm öğrencilere anket uygulanmıştır. İkinci aşamada ise, 2016-2017 öğretim yılı güz döneminde Inar 452 Interior Design VI (İçm 452 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi VI) dersini alan tüm öğrencilerin başarı grafikleri incelenerek teorik derslerden elde etmiş oldukları akademik başarının, tasarım atölyesinden elde ettikleri başarıyla bir paralellik gösterip göstermediği değerlendirilmiş ve karşılaştırmalı olarak yorumlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmanın amacına bağlı olarak öğrencilerin gözüyle teorik derslerin ve tasarım atölye derslerinin ilişkisinin belirlenebilmesi için öncelikle gözlem, doküman ve görüşme analizi gibi verilere ihtiyaç duyulmuştur. Buna bağlı olarak da, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini içeren nitel araştırma yöntemi (Yıldırım ve diğ., 2005: 45, Abbasoğlu Ermiyagil, 2018: 461) tercih edilmiştir. Araştırma kapsamında öncelikle, araştırmanın yapılmış olduğu Lefke Avrupa Üniversitesi, İç Mimarlık Bölüm müfredatı incelenmiş dört yıllık eğitim süresince teorik, uygulamalı bölüm dersleri ve tasarım atölye dersleri müfredatı içerisinde ayrıştırılmıştır. Yapılan ayrıştırma aşamasında öğrencilerin almış olduğu seçmeli dersler ve bölüm dışından alınan dersler araştırma kapsamına alınmamıştır. Araştırma kapsamına müfredatta bulunan zorunlu bölüm dersleri alınmıştır.

Bu bağlamda; Tablo 1.'de görüldüğü üzere araştırma kapsamına alınan teorik ve uygulamalı dersler;

- Birinci sınıf, birinci dönemde verilen; Arch 103 Graphic Communication I (Mim 103 Grafik İletişim I), Arch 113 Freehand Drawing (Mim 113 Serbest El Çizim), Arch 105 History of Art & Arc-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

-
- hitecture I (Mim 105 Mimarlık ve Sanat Tarihi I),
- Birinci sınıf ikinci dönemde verilen; Arch 104 Graphic Communication II (Mim 104 Grafik İletişim II), Arch 106 History of Art & Architecture II (Mim 106 Mimarlık ve Sanat Tarihi II), Arch 108 Introduction to Building Science (Mim 108 Bina Bilgisine Giriş)
  - İkinci sınıf birinci dönemde; Arch 209 Computer Aided Design I (Mim 209 Bilgisayar Destekli Tasarım I), Inar 205 Visual Presentation Techniques I (İçm 205 Görsel Sunum Teknikleri I), Inar 209 Modelling for Interiors (İçm 209 İç Mekân için Modelleme), Inar 215 History of Art & Culture (İçm 215 Kültür ve Sanat Tarihi) - Inar 217 Measuring and Renovation (İçm 217 Rölöve ve Restorasyon)
  - İkinci sınıf ikinci dönemde; Arch 107 Surveying&Mapping (Mim 218 Topoğrafya), Arch 210 Computer Aided Design II (Mim 210 Bilgisayar Destekli Tasarım II), Inar 206 Visual Presentation Techniques II (İçm 206 Görsel Sunum Teknikleri II), Inar 208 Material For Interiors (İçm 208 İç Mekân için Malzeme) (İçm 208 İç Mekân için Malzeme), Inar 216 History of Interior Design (İçm 216 İç Mimarlık Tarihi)
- Üçüncü Sınıf birinci; Inar 306 Lighting for Interiors (İçm 305 İç Mekân için Aydınlatma), Inar 307 Detailing for Interiors I (İçm 307 İç Mekân için Detay I), Inar 309 Mechanical Systems in Interior (İçm 309 Binalarda Mekanik Sistemler)
  - Üçüncü sınıf ikinci dönemde; Inar 308 Detailing For Interiors II (İçm 308 İç Mekân için Detay II), Inar 314 Ergonomiy (İçm 314 Ergonomi), Inar 304 Furniture-Finishes & Fixtures I (İçm 304 Mobilya ve Donatıları I)
  - Dördüncü sınıf birinci dönemde; Arch 405 Professional Practice (Mim 405 Mesleki Uygulama), Inar 404 Furniture-Finishes and Fixtures I (İçm 403 Mobilya ve Donanımları II) (İçm 403 Mobilya ve Donanımları II) Dördüncü sınıf ikinci dönemden; Inar 406 Furniture-Finishes and Fixtures II (İçm 406 Mobilya Tasarım ve Üretim Atölyesi) dersleridir.
- Tasarım dersi olarak öğrencilerin aldığı dersler ise;
- Birinci sınıf, birinci dönemde Arch 151 Basic Design I (Mim 151 Temel Tasarım I),
  - Birinci sınıf ikinci dönemde Arch 152 Basic Design II (Mim 152 Temel Tasarım II),

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- İkinci sınıf birinci dönemde Inar 251 Interior Design Studio I (İçm 251 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi I),
- İkinci sınıf ikinci dönemde, Inar 252 Interior Design Studio II (İçm 252 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi II),
- Üçüncü sınıf birinci dönemde Inar 351 Interior Design Studio III (İçm 351 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi III),
- Üçüncü sınıf ikinci dönemde Inar 352 Interior Design Studio IV (İçm 352 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi IV),
- Dördüncü sınıf birinci dönemde Inar 452 Interior Design Studio V (İçm 452 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi V)
- Dördüncü sınıf ikinci dönemde ise Inar 452 Interior Design Studio VI (İçm 452 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi VI) atölyeleridir.

Tablo 1. Lefke Avrupa Üniversitesi İç Mimarlık Bölüm Müfredatı, Laü Mimarlık Fakültesi Katoluğu, 2018

1st Semester/1. Dönem			2nd Semester/2. Dönem		
Code/ Kod	Course Name/ Ders Adı	Credit/ Kredi	Code/ Kod	Course Name/ Ders Adı	Credit/ Kredi
ARCH 103/ MİM 103	Graphic Communication I/ Grafik İletişim I	(2-2) 3	ARCH 104/ MİM 104	Graphic Communication II/ Grafik İletişim II	(2-2) 3
ARCH 105/ MİM 105	History of Art & Architecture I/ Mimarlık ve Sanat Tarihi I	(2-0) 2	ARCH 106/ MİM 106	History of Art & Architecture II / Mimarlık ve Sanat Tarihi II	(2-0) 2
ARCH 113/ MİM 113	Freehand Drawing/ Serbest El Çizim	(2-2) 3	ARCH 108/ MİM 108	Introduction to Building Science/ Bina Bilgisine Giriş	(2-0) 2
ARCH 151/ MİM 151	Basic Design I/ Temel Tasarım I	(4-4) 6	ARCH 152/ MİM 152	Basic Design II/ Temel Tasarım II	(4-4) 6
ENGL 121/ ING 103	English I/ İngilizce I	(3-0) 3	COMP 100/ BİL 100	Introduction to Computer/ Temel Bilgisayar	(1-2) 2
MATH 123/ MAT 123	Basic Mathematics I/ Temel Matematik I	(3-0) 3	ENGL 122/ ING 104	English II/ İngilizce II	(3-0) 3
TURK 100/ TURK 200/TURK 210	Turkish/ Türkçe	(2-0) 0	MATH 124/ MAT 124	Basic Mathematics II/ Temel Matematik II	(3-0) 3
Total/Toplam		20	Total/Toplam		21
3rd Semester/3.Dönem			4th Semester/4.Dönem		
Code/ Kod	Course Name/ Ders Adı	Credit/ Kredi	Code/ Kod	Course Name/ Ders Adı	Credit/ Kredi
ARCH 209/ MİM 209	Computer Aided Design I / Bilgisayar Destekli Tasarım I	(1-2) 2	ARCH107/ Mim 218	Surveying & Mapping/Topoğrafya	(1-2) 2
İNAR 205/ İÇM 205	Visual Presentation Techniques I/ Görsel Sunum Teknikleri I	(1-2) 2	ARCH 210/ MİM 210	Computer Aided Design II/ Bilgisayar Destekli Tasarım II	(1-2) 2
İNAR 209/ İÇM 209	Modelling for Interiors/ İç Mekan İçin Modelleme	(1-2) 2	İNAR 206/ İÇM 206	Visual Presentation Techniques II/ Görsel Sunum Teknikleri II	(1-2) 2

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

İNAR 215/ İÇM 215	History of Art & Culture/ Kültür ve Sanat Tarihi	(2-0) 2	İNAR 208/ İÇM 208	Materials for Interiors/ İç Mekan için Malzeme	(2-0) 2
İNAR 217/ İÇM 217	Measuring & Renovation/ Rölöve ve Renovasyon	(1-2) 2	İNAR 216/ İÇM 216	History of Interior Design/ İç Mimarlık Tarihi	(2-0) 2
İNAR 251/ İÇM 251	Interior Design Studio I/ İç Mimarlık Tasarım Atölyesi I	(4-4) 6	İNAR 252/ İÇM 252	Interior Design Studio II/ İç Mimarlık Tasarım Atölyesi II	(4-4) 6
Total/Toplam		16	Total/Toplam		16
5th Semester/5.Dönem			6th Semester/6.Dönem		
Code/ Kod	Course Name/ Ders Adı	Credi/ Kredi	Code/ Kod	Course Name/ Ders Adı	Credi/ Kredi
İNAR 300/ İÇM 300	Summer Practice I/ Yaz Stajı I	(0-2) 1	İNAR 304/ İÇM 304	Furniture- Finishes & Fixtures I/ Mobilya ve Donanımları I	(1-2) 2
İNAR 306/ İÇM 305	Lighting for Interiors/ İç Mekan İçin Aydınlatma	(1-2) 2	İNAR 308/ İÇM 308	Detailing for Interiors II/ İç Mekan İçin Detay II	(1-2) 2
İNAR 307/ İÇM 307	Detailing for Interiors I/ İç Mekan İçin Detay I	(1-2) 2	İNAR 314/ İÇM 314	Ergonomi/ Ergonomi	(1-2) 2
İNAR 309/ İÇM 309	Mechanical Systems in Buildings/ Binalarda Mekanik Sistemler	(2-0) 2	İNAR 352/ İÇM 352	Interior Design Studio IV/ İç Mimarlık Tasarım Atölyesi IV	(4-4) 6
İNAR 351	Interior Design Studio III / İç Mimarlık Tasarım Atölyesi III	(4-4) 6	ENGL 330/ ENGL 330	Technical Writing/Teknik Yazım	(3-0) 3
xxx1/xxx1	Elective I/Seçmeli I	(2-0) 2	xxx3/xxx3	Elective III/Seçmeli III	(2-0) 2
xxx2/xxx2	Elective II/Seçmeli II	(2-0) 2			
Total/Toplam		17	Total/Toplam		17
7th Semester/7.Dönem			8th Semester/8.Dönem		
Code/ Kod	Course Name/ Ders Adı	Credit/ Kredi	Code/ Kod	Course Name/ Ders Adı	Credi/ Kredi
ARCH 405/ MİM 405	Professional Practice/ Mesleki Uygulama	(2-0) 2	HIST 100/ HIST200	History of Turkish Reforms/ History of Turkey and Cyprus	(2-0) 2
İNAR 400/ İÇM 400	Summer Practice II/ Yaz Stajı II	(0-2) 1	İNAR 406 / İÇM 406	Furniture- Finishes & Fixtures Workshop/ Mobilya Tasarım ve Üretim Atölyesi	(1-2) 2
İNAR 404/ İÇM 403	Furniture- Finishes & Fixtures II/ Mobilya ve Donanımları II	(1-2) 2	İNAR 452/ İÇM 452	Interior Design Studio VI/ İç Mimarlık Tasarım Atölyesi VI	(4-4) 6
İNAR 451/ İÇM 451	Interior Design Studio V/ İç Mimarlık Tasarım Atölyesi V	(4-4) 6	xxx5/xxx5	Elective V/Seçmeli V	(1-2) 2
xxx4/xxx4	Elective IV/Seçmeli IV	(1-2) 2	xxx6/xxx6	Elective VI/Seçmeli VI	(3-0) 3
Total/Toplam		13	Total/Toplam		15

Derslerin belirlenmesi sonrasında, çalışmanın amacına bağlı olarak, birinci aşamada Lefke Avrupa Üniversitesi, İç Mimarlık Bölümü, dördüncü sınıf tasarım atölyesi Inar 452 Interior Design VI (İçm 452 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi VI) dersini almış olan tüm

öğrencilere anket uygulanmıştır. Bu anket üç sorudan oluşmaktadır ve öğrencilerin almış olduğu yirmi beş bölüm dersleriyle, şimdiye kadar almış oldukları yedi atölye dersinin ne kadar ilişkili olduğunu kendi bakış açılarıyla değerlendirmesi istenmiştir. Birinci soru;

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yukarıda belirtildiği üzere teorik ve uygulama olarak öğrencilerin dört yıllık eğitim süreçlerinde almış oldukları bölüm derslerinin tasarım atölye dersleriyle ne kadar ilişkili olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla sorulmuştur. Öğrencilere değerlendirme için likert ölçeği 5: Çok ilişkili, 4:İlişkili, 3:Orta derecede ilişkili, 2: Az ilişkili, 1: Hiç ilişkisi yok olarak belirlenmiştir. Anketin ikinci sorusunda ise bugüne kadar almış oldukları bölüm derslerini tasarım proje süreçlerinde ne kadar yaralandıklarını ders içeriklerini düşünerek değerlendirmeleri istenmiştir. Değerlendirme ölçekleri (5:kesinlikle katılıyorum, 4: katılıyorum, 3:kararsızım, 2:katılmıyorum ve 1:kesinlikle katılmıyorum) olarak belirlenmiştir. Son soruda ise, bugüne kadar almış oldukları teorik derslerinin tasarım proje süreçlerinde kendilerine ne derece katkı sağladığını ortaya çıkarmak amacıyla sorulmuştur. Değerlendirme için likert ölçeği, 5,4,3,2,1 (5: Çok Fazla, 4:Fazla, 3:Orta, 2: Az, 1: Hiç) olarak verilmiştir.

İkinci aşamada ise öğrencilerin başarı grafikleri incelenerek bölüm derslerinden elde etmiş oldukları başarının, tasarım atölyesinden elde ettikleri araştırmacı gözüyle değerlendirilmekte ve yorumlanmaktadır. Bu noktada öğrencilerin vermiş olduğu yanıtlarla almış oldukları başarı grafikleri Tablo 5.'de bir araya getirilmiştir. Tablo 5.'de öncelikle öğrencilerin şimdiye kadar almış olduğu ta-

sarım proje dersleri (Arch 151 Basic Design I (Mim 151 Temel Tasarım I), Arch 152 Basic Design II (Mim 152 Temel Tasarım II), Inar 251 Interior Design Studio I(İçm 251 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi I), Inar 252 Interior Design Studio II (İçm 252 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi II), Inar 351 Interior Design Studio III(İçm 351 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi III), Inar 352 Interior Design Studio IV(İçm 352 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi IV), Inar 451 Interior Design Studio V(İçm 451 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi V) not ortalamaları çıkartılmıştır. Tablo 6'da kendilerine en fazla katkı koyduğuna inandıkları veya tablo 7.'de inanmadıkları dersler detaylı olarak incelenmiştir. Öğrencilerin bu dönem almış olduğu tasarım atölyesi dışında kalan beş atölye dersinin ortalama notu ile teorik derslerden almış olduğu notları ayrı ayrı karşılaştırılmıştır. Ders bazında yapılan incelemeye bağlı olarak da bölüm derslerinden alınan bilginin tasarım atölyesindeki başarıyla etkileşimi ortaya çıkartılmıştır.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Bu çalışma, Lefke Avrupa Üniversitesi İç Mimarlık Bölüm'ünde öğrenim gören ve 2016-2017 öğretim yılı güz döneminde İç Mimarlık Tasarım Atölyesi VI dersini alan tüm öğrencileri kapsamaktadır. Bu bağlamda, dersi almakta olan toplam yirmi öğrenci çalışmanın denek grubunu oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında bu öğrencilere öncelikle anket

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

uygulanmış, sonrasında ise, tüm öğrencilerin başarı grafikleri incelenerek bölüm derslerinden elde etmiş oldukları akademik başarının, tasarım atölyesinden elde ettikleri başarıyla bir paralellik gösterip göstermediği başarı grafikleri üzerinden değerlendirilmiştir.

İç Mimarlık Bölümlerinde çoğunlukla teorik, kuramsal, sözel iletişim, meslek bilgisi, renk bilgisi, yapı, mevzuat ve yönetmelikleri içermesi gereken dersler programların zorunlu dersleri arasında bulunmaktadır. Eğitim müfredatlarında bulunan tüm seçmeli derslerin her zaman açılmadığı bilinmektedir. Seçmeli dersler dönemler içerisinde değişiklik gösterdiği, öğrencilerin edindiği bilgi farklılıkları olabileceği düşüncesiyle araştırma kapsamına alınmamıştır. Farklı bölümlerden alınan servis dersleri (Engl 121 English I (İng 103 İngilizce I), Math 123 Basic Mathematics I (Mat 123 Temel Matematik I), Turk 100/Turk 200 Turkish (Turk 210 Türkçe), Comp 100 Introduction To Computer (Bil 100 Temel Bilgisayar), Engl 122 English II (İng 104 İngilizce II)-Math 123 Basic Mathematics I (Mat 123 Temel Matematik I), Engl 330 Technical Writing (Engl 330 Teknik Yazım) - Hist 100 History of Turkish Reforms (Hist 200 History of Turkey and Cyprus) ise meslekleri ile ilgili konuları içirmedikleri için araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

İç Mimarlık eğitim süreçlerinde nitelikli iç mimarlar yetiştirebilmek adına, öğrencilere gerek zorunlu, gerekse seçmeli olarak, tasarım atölyeleri dışında dersler verilmektedir. İç Mimarlık bölümünde öğrencilere farklı alanlarda, malzeme, yapı, tarih....vb. gibi teorik ve uygulamalı dersler verilirken öğrencilerden beklenen bilgi dağarcıklarını genişletmeleri ve tasarımlarında bu derslerde elde ettikleri kuramsal bilgileri kullanmalarınıdır.

Buna bağlı olarak, bu çalışmaya başlamadan önce İç Mimarlık eğitimi alan öğrencilerin, almış oldukları teorik ve uygulamalı bölüm dersleriyle, tasarım atölye dersleri arasında ilişki kurmakta sıkıntılar yaşadığı ve bu ilişkinin önemini farkında olmadıkları gözlemlenmiştir. Bu noktadan hareketle, öğrencilerin teorik/uygulamalı bölüm dersleri ve tasarım atölye dersleri arasında ne derece ilişki kurdukları araştırmanın ana problemini oluşturmaktadır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Tasarım kelime anlamı olarak, “1. zihinde canlandırılan biçim, tasavvur, 2. bir sanat eserinin, yapının veya teknik ürünün ilk taslağı, tasar çizim, tasarım, 3. bir araştırma sürecinin çeşitli dönemlerinde izlenecek yol ve işlemleri tasarlayan çerçeve, tasar çizim, dizayn, 4. daha önce algılanmış olan bir nesne veya olayın bilinçte sonradan ortaya çıkan kopya-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

şı” olarak tanımlanabilir (TDK, 2016)¹. Tasarım eğitimi ise mimarlık ve güzel sanatlar fakültelerinde, grafik tasarım, mimarlık, iç mimarlık, moda tasarımı vb. gibi bölümlerde tasarım atölye derslerinde verilmektedir. Tasarım Atölye derslerinde verilen tasarım eğitimi öğrenciye bir problemin sunulması ile başlayan ve problemin temas ve dayanak noktalarının bilinmesi ve ilişkiler sistemini kavrama olanağı sunan yöntemlerin oluşturulması ile gerçekleşen bir eğitim modelidir (Bielefeld ve diğ., 2010:11-12 ve Güzelci ve diğ., 2012: 81). Tasarım eğitim modelinin gerçekleştiği atölye “yaratıcı bir kişinin çalışma yeri” olarak tanımlanmaktadır. Tasarım atölye yürütücülerin ve öğrencilerin birbirleri ile iletişim içinde oldukları, düşünce ve tasarım ürettikleri, tartıştıkları bir ortamdır (Gökmen ve diğ., 2003: 6-7). Tasarım eğitim modeli birçok mimarlık fakültesinde bulunan tasarım bölümlerinde ortak verilen temel tasarım eğitimiyle başlamaktadır. Temel tasarım ve tüm tasarım dersleri öğrencinin algılama, izlenim, gözlem, araştırma, çağırışım, buluş, bilgi, değerlendirme ve daha birçok düşünsel süreçlerini devreye sokarak alanı ile iletişim içerisine girmesini sağlarken bir yandan da yeni düzenlemelerle özgün formlara ulaştırılan bir süreç niteliği taşımaktadır (San, 2010:

24-25). Doğada gördükleri karşısında insan zihninde oluşan görüntüler, bireyde geçmiş bilgi ve deneyimleri aracılığıyla çağırışımalar yaratarak farklı biçimlere dönüşürken temel tasarım eğitiminde nokta, çizgi, değer, doku, renk gibi elemanlarla yeni bir tasarım olarak ifadesini bulur. Temel tasarım eğitimi sonrasında ise bu elde edinilen tasarım prensipleri, elemanların kullanımı mekân içlerinde hayat bulmaya başlar. Tasarım sürecini, bilgi, bilginin analizi, araştırma, düşünme, tartışma, yaratıcı sonuca götüren eskizler, sunum paf-taları, gerçekleştirilecek çalışma için uygun malzeme arayışı ve sonuçtaki çıktı oluşturmaktadır. Anlaşıldığı üzere temel tasarım dersleriyle başlayan tasarım derslerinin her aşamasında zihinsel süreçler etkin bir rol oynamaktadır (Bingöl, 2016: 341). Bu süreçte ise tasarım dersi tek başına öğrencilere hem tasarlama, hem de gerçeğe dönüştürme aşamasında yeterli değildir. İç Mimarlık bölümlerinde tasarım atölye derslerinde, tasarımın konuları vurgulanırken mimari tasarımda biçimin gelişiminde teknolojinin getirisi olan tasarımların ortaya çıkabilmesi için de öğrencilere destekleyici dersler verilmektedir. İç Mimarlık bölümlerinin müfredatlarında bulunan bu dersler ise kuramsal, sözel iletişim, meslek bilgisi, renk bilgisi, yapı, meslek etiği, mevzuat ve yönetmelikleri içeren zorunlu ve seçmeli derslerdir. Bu derslerin her birinin tasarım atölye derslerinde önemli girdi oluşturduğu bilinmektedir.

1 http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56a9ff592e2449.05838863, (E.T: 31.12.2018)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

İç Mimarlık bölümleri arasındaki en büyük farklılıklar ise seçmeli derslerde görülmektedir. İç mimarlık eğitiminin, mimarlık, mimarlık ve tasarım ve/veya mimarlık ve mühendislik fakültelerine bağlı olma durumunda, tasarım veya mühendislik odaklı geliştiği, güzel sanatlar, güzel sanatlar ve tasarım ve/veya sanat, tasarım ve mimarlık fakültelerine bağlı olduğu durumlarda ise sanat ve tasarım ağırlıklı olarak geliştiği ve yürütüldüğü bilinmektedir. Bu bağlam da, fakültelerde açılan seçmeli derslerin çeşitliliği fakülterle ilgili olan diğer bölümlerin çeşitliliğine göre değişiklik göstermektedir.

İç Mimarlık bölümlerinde zorunlu olarak verilen, derslerin ise her birinin süreçte ayrı bir katkısı bulunmaktadır. Örneğin, İç mimarlık bölümlerinde eğitim alan bir öğrencinin, anlatım dili yani tasarladığı ürünü ifade etme aracının çizim olduğu bilinmektedir. Tasarımcılar fikirlerini aktarabilmek için ise el çizimi veya bilgisayar desteğiyle çizimler yapabilmelidir. El çizimi ile düşüncelerin kâğıda aktarılabilme yeterliliği: teknik resim, perspektif, mimari anlatım, mesleki iletişim, dersleriyle, bilgisayar destekli ifade tekniklerinin yeterliliği ise autocad, 3d max, sketch up, photoshop, mimari simülasyon gibi programların öğretildiği bilgisayar destekli derslerle verilmektedir. Bir bina, mekân, mobilya, endüstriyel ürün veya herhangi başka bir obje tasarlarken öncelikli olarak kullanılması

gereken serbest veya kurallı el çizimidir. Kurallı el çizimi ise teknik resim dersinde öğretilmektedir. Teknik resim veya grafik iletişim dersleri; belirli çizim teknikleri çerçevesinde özel çizgiler, işaretler ve semboller kullanılarak oluşturulmuş bir dil olup mimar, mühendis ve diğer teknik elemanlar arasındaki ortak dili sağlar. Dünyanın farklı yerlerindeki tüm teknik unvan sahibi meslek insanlarının fikirlerini birbirlerine aktarabildikleri bir oluşumdur ve bir tasarımın başlangıcından, son halini alıncaya kadarki sürecin tümünde kullanılır (Bilgiç ve diğ, 2016: 3).

Tüm tasarım süreci boyunca tasarlanan mekânların bir araya gelişi ile ilgili olarak da öğrencilere sunum dersleri verilmektedir. Sunum dersleri; var olan veya tasarımcının ürettiği mekânı, kendisine, kullanıcıya veya üçüncü şahıslara, ürünün fiziksel ve somut detaylarının karşılıklı aktarılmasını sağlayan iletişim aracı olarak mimarın vazgeçilmez bir parçasıdır. Mimari yapı üretilmeden önce, tasarımcı/tasarım ekibi, bir süreç üzerine kurulu olan tasarlama eylemini gerçekleştirirken, zihinlerindeki düşünceleri çeşitli yöntemler kullanarak ifade ederler (Baran ve diğ, 2016: 236). Bu bağlamda da bu gibi derslerin öğrencilerin kendilerine ifade edebilmesi açısından çok büyük önemi vardır.

İç Mimarlık eğitim sürecinde önemli yeri olan bir diğer ders grubu ise yapı fiziği dersleridir; iç mekânlarda kullanıcı konforu ve çevre ka-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

litesi üzerinde belirleyici olan etmenleri ince-
lerler. Aydınlatma, akustik, ısı-nem, havalan-
dırma ve yangın (tesisat) konularını içerirler
(Sevinç ve diğ., 2015: 3). Farklı üniversiteler-
de farklı isimler altında verilse de bu dersler-
in içerisinde yer alan konular aynıdır ve tüm
İç Mimarlık bölümlerinde verilmektedir.

Mobilya ve sabit donatı tasarımı: mobilya,
mobilya tasarımı, mobilya yapım, donatı
tasarımı dersleri ve bu konulardaki dersler-
de mekân tasarımlarında öğrencilerin farklı
fonksiyonlara göre mekânlarda kullanacak-
ları donatı elemanları, çeşitleri, yapım tek-
nikleriyle ilgili bilgiyi aldıkları derslerdir.
İç mimari yapı ve yapı sistemleri: yapı, yapı
bilgisi, ince yapı, ştrüktür, taşıyıcı sistem, iç
mimari tasarımda kullanılan bitiriş, rölöve-
renovasyon ve ince yapıya yönelik malzeme
dersleri, öğrencilerin tasarımlarını uygulama
aşamasında günümüz teknolojisinin getiri-
siyle yeniliklere göre uygulamalarını yap-
mayı öğrendikleri derslerdir. İnsan davranışı:
çevresel psikoloji, sosyal psikoloji, tasarımda
insan faktörü, ergonomi, insan-mekân ilişkisi
dersleri ise; yaratacakları mekânlarda kulla-
nıcıların, fiziksel yapılarına bağlı olarak nasıl
işlevsel mekânlara ihtiyaç duyulduğu, işlev-
sellüğün yanı sıra psikolojik olarak rahat, sağ-
lıklı bir şekilde yaşayabilecekleri öğretilmek-
tedir. Öğrencilerin, zorunlu dersleri arasında
bulunan mesleklerinin geçmişi, nasıl geliştiği
tarihsel gelişimi ile ilgili bilgi aldıkları bir di-

ğer ders grubu sanat tarihi, mimarlık tarihi, iç
mimarlık tarihi dersleridir. İç Mimarlık bö-
lüm müfredatların genelde son yılında farklı
üniversitelerde isimleri değişse de, mesleki
uygulama, yapı yönetimi, yapı maliyeti, mes-
leki hukuk gibi konuları içeren dersler veril-
mektedir. Bu dersler kapsamında ise iç mimar
adaylarını meslek hayatlarına hazırlamak he-
deflenmektedir. Bu aşamada bilmeleri gere-
ken meslek hukuğu, etiği, yönetmeliği gibi
konular üzerinde durulmaktadır.

BULGULAR

ANKET BULGULARI

Anket uygulanan öğrencilere birinci soruda,
bölüm derslerinin tasarım proje dersleriyle
ne kadar ilişkili olduğunu değerlendirmeleri
istenmiştir. Öğrencilerin bir- beş arası (1: Hiç
ilişkisi yok, 2: Az ilişkili, 3:Orta derecede
ilişkili, 4:İlişkili 5: Çok ilişkili) likert ölçeğini
kullanarak vermiş oldukları yanıtlar doğrul-
tusunda sonuçlar ortaya çıkartılmıştır.

Verilen yanıtlar doğrultusunda Tablo 2.' de
görüldüğü üzere, bölüm dersleri ve proje
dersleriyle ilişki kurma dağılımı şu şekilde-
dir;

- Inar 314 Ergonomy (İçm 314 Ergonomi)
%97, Arch 209 Computer Aided Design I
(Mim 209 Bilgisayar Destekli Tasarım I)
%93, Inar 308 Detailing For Interiors II (İçm
308 İç Mekân için Detay II) %93, Arch 210

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Computer Aided Desing II (Mim 210 Bilgisayar Destekli Tasarım II) %90, Inar 307 Detailing for Interiors I (İçm 307 İç Mekân için Detay I) %90, Inar 406 Furniture-Finishes and Fixtures II (İçm 406 Mobilya Tasarım ve Üretim Atölyesi) %89, Inar 304 Furniture-Finishes and Fixtures I (İçm 304 Mobilya ve Donanımları I) %83, Inar 209 Modelling for Interiors (İçm 209 İç Mekân için Modelleme) %82, Inar 404 Furniture-Finishes and Fixtures I (İçm 403 Mobilya ve Donanımları II) %80, Inar 208 Material For Interiors (İçm 208 İç Mekân için Malzeme) %79, Inar 306 lighting for Interiors(İçm 305 İç Mekân için Aydınlatma) %79, Arch 103

Graphic Communication I (Mim 103 Grafik İletişim I) %72, Arch 113 Freehand Drawing (Mim 113 Serbest El Çizim) %72, Inar 205 Visual Presentation Techniques I (İçm 205 Görsel Sunum Teknikleri I) %72, Inar 206 Visual Presentation Techniques II (İçm 206 Görsel Sunum Teknikleri II) %71, Inar 216 İç Mimarlık Tarihi (İçm 216 İç Mimarlık Tarihi) %66, Inar 215 Kültür ve Sanat Tarihi (İçm 215 Kültür ve Sanat Tarihi) %62, Arch 105 History of Art&Architecture I (Mim 105 Mimarlık ve Sanat Tarihi I) %56, Arch 106 History of Art&Architecture I (Mim 106 Mimarlık ve Sanat Tarihi II) %55.

Tablo 2. Bölüm Dersleriyle Tasarım Atölye Derslerinin İlişkisi

İkinci soru kapsamında ise öğrencilere bölüm ders içerikleri hatırlatılmış ve içerikleri düşünerek tasarım atölye dersleriyle belirlenen yirmi beş bölüm derslerinin ilişkisini değerlendirmeleri istenmiştir. İkinci sorunun bir diğer amacı ise birinci soruyu kontrol etmektir. Bu soruda yine öğrencilere beş farklı değerlendirme ölçeği verilmiştir. Değerlendirme ölçekleri ise kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan sonuç Tablo 3.'de verilmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre ise öğrencilerin en fazla yararlandığı dersler şu şekildedir;

- Arch 209 Computer Aided Design I (Mim 209 Bilgisayar Destekli Tasarım I), Inar 205 Visual Presentation Techniques I (İçm 205 Görsel Sunum Teknikleri I), Inar 209 Modelling for Interiors (İçm 209 İç Mekan için Modelleme), Inar 217 Measuring and Renovation (İçm 217 Rölöve ve Renovasyon), Arch 210 Computer Aided Desing II (Mim 210 Bilgisayar Destekli Tasarım II), Inar 306 Lighting for Interiors (İçm 305 İç Mekan için Aydınlatma), Inar 307 Detailing for Interiors

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

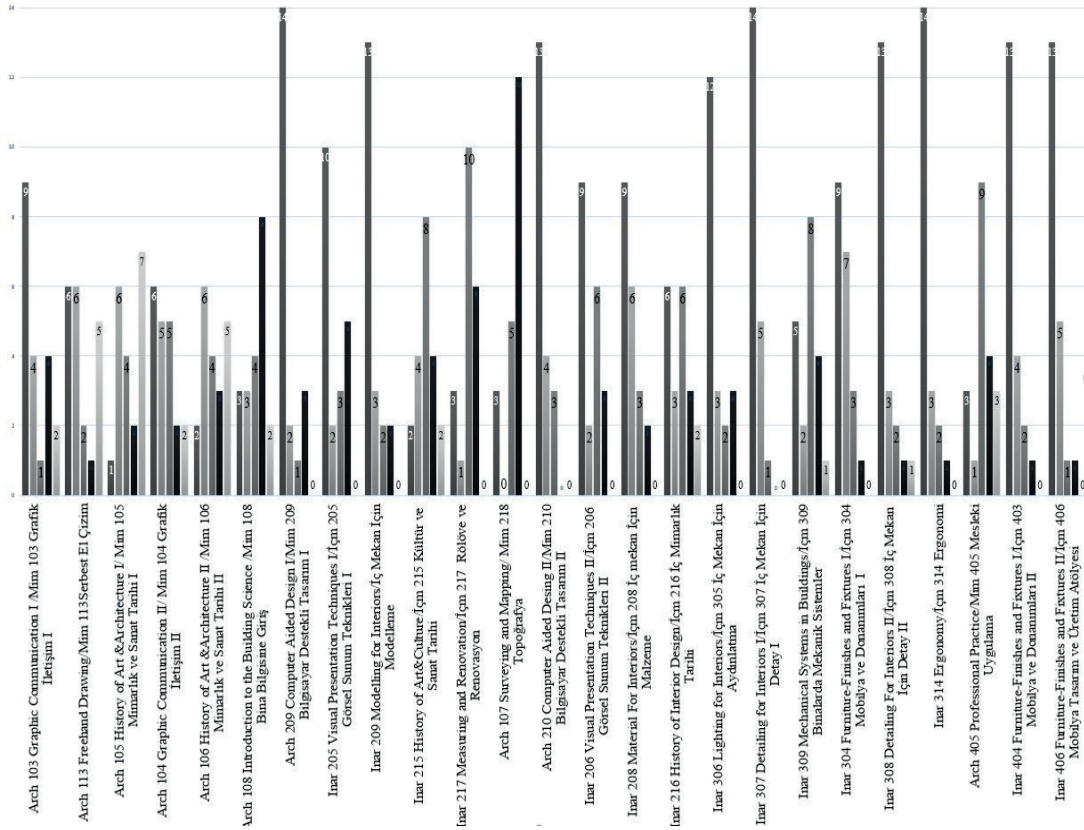
I (İçm 307 İç Mekân için Detay I), Inar 308 Detailing For Interiors II (İçm 308 İç Mekân için Detay II), Inar 314 Ergonomy (İçm 314 Ergonomi), Inar 404 Furniture-Finishes and Fixtures I (İçm 403 Mobilya ve Donanımları II), Inar 406 Furniture-Finishes and Fixtures II (İçm 406 Mobilya Tasarım ve Üretim Atölyesi) olarak değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplara göre en az yarar sağlayan dersler ise;

- Arch 103 Graphic Communication I (Mim 103 Grafik İletişim I), Arch 113 Freehand Drawing (Mim 113 Serbest El Çizim), Arch 105 History of Art & Architecture I (Mim 105 Mimarlık Ve Sanat Tarihi I), Arch 104 Graphic Communication II (Mim 104 Grafik

İletişim II), Arch 106 History of Art & Architecture II (Mim 106 Mimarlık ve Sanat Tarihi II), Arch 108 Introduction to Building Science (Mim 108 Bina Bilgisine Giriş), Inar 205 Visual Presentation Techniques I (İçm 205 Görsel Sunum Teknikleri I), Inar 215 History of Art & Culture (İçm 215 Kültür ve Sanat Tarihi), Inar 217 Measuring and Renovation (İçm 217 Rölöve ve Renovasyon), Inar 206 Visual Presentation Techniques II (İçm 206 Görsel Sunum Teknikleri II) İçm 206 Görsel Sunum Teknikleri II), Inar 208 Material For Interiors (İçm 208 İç Mekân İçin Malzeme), Inar 216 History of Interior Design (İçm 216 İç Mimarlık Tarihi), Inar 309 Mechanical Systems in Interior (İçm 309 Binalarda Mekanik Sistemler) dersleridir.

Tablo 3. Bölüm Derslerinden Tasarım Proje Süreçlerinde Hangilerinin İçeriğinin Yarar Sağladığı

Anketin son sorusu olan üçüncü soruda ise öğrencilere bugüne kadar almış oldukları bölüm derslerinin tasarım proje süreçlerine ne derece katkı sağladığı sorulmuştur. Buna bağlı olarak öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan sonuç Tablo 4.'de verilmiştir. Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplara bağlı olarak Bölüm derslerinden tasarım proje süreçlerinde en fazla katkı sağlayan dersler sırasıyla;

- Inar 404 Furniture-Finishes and Fixtures I (İçm 403 Mobilya ve Donanımları II) 96, Inar 406 Furniture-Finishes and Fixtures II (İçm 406 Mobilya Tasarım ve Üretim Atölyesi) 94, Inar 307 Detailing for Interiors I (İçm 307 İç Mekan için Detay I) 90, Inar 304 Furniture-Finishes and Fixtures I (İçm 304 Mobilya ve Donanımları I) 90, Inar 308 Detailing For Interiors II (İçm 308 İç Mekan için Detay II) 90, Inar 209 Modelling for Interiors (İçm 209 İç Mekan için Modelleme)

me) 86, Arch 209 Computer Aided Design I (Mim 209 Bilgisayar Destekli Tasarım I) 86, (İçm 305 İç Mekân için Aydınlatma) 82, Inar 206 Visual Presentation Techniques II (İçm 206 Görsel Sunum Teknikleri II) 80, Inar 314 Ergonomy (İçm 314 Ergonomi) 79, Arch 210 Computer Aided Desing II (Mim 210 Bilgis-

yar Destekli Tasarım II) 78, Inar 208 Material For Interiors (İçm 208 İç Mekân için Malzeme) 77, Arch 103 Graphic Communication I (Mim 103 Grafik İletişim I) 71, Inar 205 Visual Presentation Techniques I (İçm 205 Görsel Sunum Teknikleri I) 71, olarak belirlenmiştir.

Tablo 4. Bölüm Derslerinin Tasarım Proje Süreçlerinde Ne Derece Katkı Sağladığı

BAŞARI GRAFİKLERİ BULGULARI

Öğrencilerin başarı grafikleri incelenerek bölüm derslerinden elde etmiş oldukları başarının, tasarım atölyesinden elde ettikleri başarıyla bir paralellik gösterip göstermedi-

ği değerlendirilmiştir. Bu aşama da öğrencilerin vermiş olduğu cevaplarla almış olduğu notlar grafiksel olarak Tablo 5.'de öğrencilerin son döneme kadar almış olduğu tasarım atölye dersleri not ortalamaları çıkartılmış ve her derste almış olduğu notları ayrı ayrı

karşılaştırılmıştır. Atölye ders ortalamalarına 2016-2017 güz döneminde almakta oldukları Inar 452 Interior Design Studio VI (İçm 452 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi VI) dersi katıl-

mamıştır. Tablo 6 ve Tablo 7’de öğrencilerin en fazla katkı koyduğuna inandığı dersler ve katkı koymadığını düşündüğü dersler detaylı olarak incelenmiştir.

Tablo 5. Öğrencilerin İç Mimarlık Tasarım Atölye Derslerinde Almış Oldukları Not ve Not Ortalamaları

İÇ MİMARLIK TASARIM ATÖLYE DERSLERİ	Anket No:1		Anket No:2		Anket No:3		Anket No:4		Anket No:5		Anket No:6		Anket No:7		Anket No:8		Anket No:9		Anket No:10		Anket No:11		Anket No:12		Anket No:13		Anket No:14		Anket No:15		Anket No:16		Anket No:17		Anket No:18		Anket No:19		Anket No:20			
	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması	Ders Notları	Not Ortalaması				
Arch 151 Basic Design I /	B+	B	B	B	C	C	C	C	C+	B	C+	A-	C	B-	D	C+	A	B	C	B-	C+	C	C	C+	C	B	C	B-	C+	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C			
1 Mim 151 Temel Tasarım I	B	B-	B	D	A-	D+	B-	C+	C	B	C-	C+	C	B	C-	C+	A-	B	C	C+	C	C	C	C	B	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C		
Arch 152 Basic Design II /	B	B-	B	D	A-	D+	B-	C+	C	B	C-	C+	C	B	C-	C+	A-	B	C	C+	C	C	C	C	B	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	
2 Mim 151 Temel Tasarım II	B	B-	B	D	A-	D+	B-	C+	C	B	C-	C+	C	B	C-	C+	A-	B	C	C+	C	C	C	C	B	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C
Inar 251 Interior Design Studio I/	B-	C-	B-	C+	A	B-	C	C+	C	C	A-	D	C	C	C	C	B-	B+	B+	C-	D+	C-	C	D+	C	C	D+	C-	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C
3 İçm 251 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi I	B-	C-	B-	C+	A	B-	C	C+	C	C	A-	D	C	C	C	B-	B+	B+	C-	D+	C-	C	D+	C	C	C	D+	C-	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C
Inar 252 Interior Design Studio II/	A-	B+	B	A+	C	A	B-	B-	C+	B+	B-	B-	A	A-	D	C	C+	D	C	C+	D	C	C	C	A	C	D	C	C	C	C	D	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C
4 İçm 251 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi II	A-	B+	B	A+	C	A	B-	B-	C+	B+	B-	B-	A	A-	D	C	C+	D	C	C+	D	C	C	A	C	D	C	C	C	C	D	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C
Inar 351 Interior Design Studio III/	A-	B+	B	A+	C	A	B-	B-	C+	B+	B-	B-	A	A-	D	C	C+	D	C	C+	D	C	C	A	C	D	C	C	C	C	D	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C
5 İçm 351 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi III	A-	B+	B	A+	C	A	B-	B-	C+	B+	B-	B-	A	A-	D	C	C+	D	C	C+	D	C	C	A	C	D	C	C	C	C	D	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C
Inar 352 Interior Design Studio IV/	B+	B+	B+	B+	A	B-	B+	A-	A	A	A-	B-	D	B-	D	A-	A-	D	A-	B+	C+	C+	B	C+	C+	C	C+	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C
6 İçm 352 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi IV	B+	B+	B+	B+	A	B-	B+	A-	A	A	A-	B-	D	B-	D	A-	A-	D	A-	B+	C+	C+	B	C+	C+	C	C+	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C	C
Inar 451 Interior Design Studio V/	A	B+	A-	A-	A	A-	D+	B+	B+	B+	B+	A-	B+	B+	A-	B+	C+	D+	C	B	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+
7 İçm 451 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi V	A	B+	A-	A-	A	A-	D+	B+	B+	B+	B+	A-	B+	B+	A-	B+	C+	D+	C	B	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+	B	C+

ANKET VE BAŞARI GRAFİKLERİ BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Öğrencilerin ankette vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda tasarım proje dersleriyle en fazla ilişki kurdukları dersler; Arch 103 Graphic Communication I (Mim 103 Grafik İletişim I), Arch 209 Computer Aided Design I (Mim 209 Bilgisayar Destekli Tasarım I) - Inar 205 Visual Presentation Techniques I (İçm 205 Görsel Sunum Teknikleri I), Inar 209 Modelling for Interiors (İçm 209 İç Mekân için Modelleme), Arch 210 Computer Aided Design II (Mim 210 Bilgisayar Destekli Tasarım II), Inar 206 Visual Presentation Techniques II (İçm 206 Görsel Sunum Teknikleri), Inar 208 Material

For Interiors (İçm 208 İç Mekân için Malzeme), Inar 306 Lighting for Interiors (İçm 305 İç Mekân için Aydınlatma), Inar 307 Detailing for Interiors I (İçm 307 İç Mekân için Detay I), Inar 304 Furniture-Finishes and Fixtures I (İçm 304 Mobilya ve Donanımları I), Inar 308 Detailing For Interiors II (İçm 308 İç Mekân İçin Detay II) - Inar 314 Ergonomi (İçm 314 Ergonomi), Inar 404 Furniture-Finishes and Fixtures I (İçm 403 Mobilya ve Donanımları II) dersleridir. Bu derslerde göstermiş oldukları başarılarıyla tasarım proje derslerinde göstermiş oldukları başarının Tablo 6.’da görüldüğü üzere %43.5 oranında paralelliği ortaya çıkmıştır.

Tablo 6. Öğrencilerin En Fazla İlişki Kurduğu Bölüm Dersleri ve Tasarım Proje Derslerinin – Başarı Grafikleri ile İlişkisi

DERSLER	Sınav Etkinlikleri	Sınav Soruları	Sınav Soruları İçeriklerine Göre Soruların Başarı Durumları	NOT DURUMU																				TOPLAM	GENELİK
				ANKET NO'ları																					
				ANKET NO 1	ANKET NO 2	ANKET NO 3	ANKET NO 4	ANKET NO 5	ANKET NO 6	ANKET NO 7	ANKET NO 8	ANKET NO 9	ANKET NO 10	ANKET NO 11	ANKET NO 12	ANKET NO 13	ANKET NO 14	ANKET NO 15	ANKET NO 16	ANKET NO 17	ANKET NO 18	ANKET NO 19	ANKET NO 20		
Arch 103 Graphic Communication I / Mim 103 Grafik İletişim I	0	10	71	A	D+	D+	C+	C	D	B+	C+	A	A	C+	D+	D	C	A	C	B	B	A	A	4	20
Arch 209 Computer Aided Design I / Mim 209 Bilgisayar Destekli Tasarım I	93	14	86	C	C-	C-	B+	C-	D	C+	B	C+	C-	C	C+	D	C-	B	A	A-	C	C-	A	8	40
Inar 205 Visual Presentation Techniques I / İçm 205 Görsel Sunum Teknikleri I	72	10	71	B-	B-	C+	C-	C	B-	C+	A-	C	A-	C-	D	C	C+	B-	C	C	C-	C-	B-	13	65
Inar 209 Modelling for Interiors / İçm 209 İç Mekan İçin Modelleme	82	13	86	B+	A	A	B+	B+	B	A-	B	B-	A	C+	B	B	B-	B+	C+	D	B	C+	C	8	40
Arch 210 Computer Aided Design II / Mim 210 Bilgisayar Destekli Tasarım II	90	13	78	B+	B-	B+	C+	B	B-	D+	B-	C	D+	C+	D+	B	B-	B+	D+	B-	B-	D	D+	8	40
Inar 206 Visual Presentation Techniques II / İçm 206 Görsel Sunum Teknikleri II	71	9	80	D	C+	D	D	B-	D+	D	B+	D	B	C	D	C-	D+	B	C-	B+	D+	D	C	5	25
Inar 208 Material For Interiors / İçm 208 İç Mekan İçin Malzeme	79	9	77	B	B-	A-	C+	C	A	B	C+	D	B-	B+	A-	C	C	D	D+	B	D+	C	C-	11	55
Inar 306 Lighting for Interiors / İçm 306 İç Mekan İçin Aydınlatma	79	12	82	B-	B+	B-	C-	B	D	D+	D+	B+	B+	A-	C	C	C	D	C+	D	B+	B+	D	7	35
Inar 307 Detailing for Interiors I / İçm 307 İç Mekan İçin Detay I	90	14	90	B-	C+	C+	A	D	C	D+	B	A-	D+	C+	C+	C	D	A-	D+	A-	C+	C	D	9	45
Inar 304 Furniture-Finishes and Fixtures I / İçm 304 Mobilya ve Donanımları I	83	9	90	B+	B	B+	B	A-	B-	A-	A-	B	A	C	B	B-	C+	A-	B+	B+	B+	B+	D	9	45
Inar 308 Detailing For Interiors II / İçm 308 İç Mekan İçin Detay II	93	13	90	C	C	C+	B	B+	C	C	B-	B	B+	C	C	C-	C	B	C	B+	C+	C-	D	9	45
Inar 314 Ergonomi / İçm 314 Ergonomi	97	14	79	B	B	B	B+	A-	B	A	B+	B+	B+	C	A-	C	C+	B	C	C-	C+	A	D	13	65
Inar 404 Furniture-Finishes and Fixtures II / İçm 404 Mobilya ve Donanımları II	0	13	86	C+	C+	C+	C+	A	D	C-	A-	C+	A-	B+	C	C	C-	B	D+	B	B-	C-	D+	9	45
Inar 406 Furniture-Finishes and Fixtures II / İçm 406 Mobilya Tasarım ve Üretim Atölyesi	89	13	94	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Öğrencilerin tasarım proje dersleriyle az ilişkili kurdukları dersler olan; Arch 113 Free-hand Drawing (Mim 113 Serbest El Çizim), 105 History of Art &Architecture I (Mim 105 Mimarlık ve Sanat Tarihi I), Arch 104 Graphic Communication II (Mim 104 Grafik İletişim II), Arch 106 History of Art &Architecture II (Mim 106 Mimarlık ve Sanat Tarihi II), Arch 108 Introduction to the Building Science (Mim 108 Bina Bilgisine Giriş), Inar 215 History of Art&Culture (İçm 215 Kültür ve Sanat Tarihi),

Inar 217 Measuring and Renovation (İçm 217 Rölöve ve Renovasyon), Arch 107 Surveying and Mapping (Mim 218 Topoğrafya), Inar 216 History of Interior Design (İçm 216 İç Mimarlık Tarihi), Inar 309 Mechanical Systems in Buildings (İçm 309 Binalarda Mekanik Sistemler), Arch 405 Professional Practice (Mim 405 Mesleki Uygulama), derslerindeki başarılarıyla tasarım proje derslerinde elde etmiş oldukları başarının ise Tablo 7.'de görüldüğü üzere %25 oranında paralellik görülmektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin En Az İlişki Kurduğu Bölüm Dersleri ve Tasarım Proje Dersleri – Başarı Grafikleri ile İlişkisi

DERSLER		ÖĞRENCİLERİN TASARIM PROJELERİYLE AZ İLİŞKİ KURDUĞU DERSLERİN BAŞARI GRAFİKLERİ																				TOPLAM						
		ANKET SONUÇLARI										NOT DOKÜMÜLERİ										Oran (%)	Genel					
Soru I: Ne kadar ilişkilidir	Soru II: Hangi dersler yarar sağladı	Soru III: Derece katışı sağladığını	Anket No: 1	Anket No: 2	Anket No: 3	Anket No: 4	Anket No: 5	Anket No: 6	Anket No: 7	Anket No: 8	Anket No: 9	Anket No: 10	Anket No: 11	Anket No: 12	Anket No: 13	Anket No: 14	Anket No: 15	Anket No: 16	Anket No: 17	Anket No: 18	Anket No: 19			Anket No: 20				
2	Arch 113 Freehand Drawing/ Mim 113 Serbest El Çizim	72	6	57	D+	D	D	D	C+	D+	C+	A-	B	B+	B+	B	D	A	C+	A	C	B-	D	D+	2	10		
3	Arch 105 History of Art & Architecture I/ Mim 105 Mimarlık ve Sanat Tarihi I	56	1	48	C-	D	D	D	C+	D	D+	D	B-	C+	C-	C	D	D-	B-	B-	C-	C	D+	D+	7	35		
4	Arch 104 Graphic Communication II/ Mim 104 Grafik İletişim II	66	6	65	B-	C-	C	D	C+	D	C+	A	A	D+	B	D	C-	C-	C-	C+	D+	D+	C-	B	5	25		
5	Arch 106 History of Art & Architecture II/ Mim 106 Mimarlık ve Sanat Tarihi II	55	2	46	C+	D	D+	D+	C	D	D	C-	C	B+	D+	D	D+	C-	D+	C+	C+	C	D	C-	D+	4	20	
6	Arch 108 Introduction to the Building Science/ Mim 108 Bina Bilgisine Giriş	54	3	45	C-	C-	C-	D+	C	C-	C-	B	B	D+	B	D	D+	D	C	C	A	D	C	C	4	20		
10	Inar 215 History of Art & Culture/ İcm 215 Kültür ve Sanat Tarihi	62	2	57	D	B+	C	B	C	B+	B-	C	B	A	A	C	C	D	C+	D	C-	C+	A	C+	B	C+	D+	25
11	Inar 217 Measuring and Renovation/ İcm 217 Rölöve ve Renovasyon	65	3	55	C	C+	B-	C+	C+	C+	C-	B	D+	B	D	D+	A-	D	B-	A-	C-	C	D+	D	6	30		
12	Arch 107 Surveying and Mapping/ Mim 218 Topoğrafya	52	3	48	D	D	D	D	B	C-	C-	D	D	D+	C+	C	D	D	C	D	B-	D	D	D+	3	15		
16	Inar 216 History of Interior Design/ İcm 216 İc Mimarlık Tarihi	66	6	52	D	C-	C	B-	C+	C-	C	C+	A	A	C	C	B-	D	C	B+	C	A	C	C	8	40		
19	Inar 309 Mechanical Systems in Buildings/ Arch 405 Professional Practice/ Mim 405 Mesleki Uygulama	53	5	46	C-	D+	C+	C	C	D	D	D+	C+	C	C	C	D+	D+	C	D+	A-	C-	C-	F	5	25		
23	Arch 405 Professional Practice/ Mim 405 Mesleki Uygulama	54	3	51	B-	C	C+	B	B-	C-	D+	C+	C+	C	C+	B-	D+	B-	C	C-	C	C	C	D+	5	25		

SONUÇ

İç Mimarlık bölüm müfredatları teorik ve uygulamalı derslerden oluşmaktadır. Teorik ve uygulamalı derslerin birçoğu bölüm dersleridir, uygulamalı derslerinin en önemlisi ise tasarım atölye dersleridir. Bölüm derslerinde elde edilen teorik ve uygulamalı bilgilerin özümserenerek tasarım atölye derslerinde girdi veya çıktı olarak aktarılması ve kullanılması beklenmektedir. Bu bağlamda, bölüm derslerinin, içeriklerinin iyi algılanması, özümserenmesi ve tasarım süreçlerinde kullanılması estetik, işlevsel, uygulanabilir tasarımların ortaya çıkarılabilmesi açısından çok önemlidir. Bu süreçte derslerin önemini kavranamaması, teorik bilginin eksik alınması ise uygulamada yapılabilecek ciddi

tasarım hatalarını doğurabilmektedir. Bilinçsiz olarak öğrencilerin yapmış oldukları bu hatalar sonucunda ise ergonomik olmayan, konforsuz, kullanışsız mekânlar tasarımlarda görülmektedir. Bu ortaya çıkan tasarım hataları ise, insan sağlığını doğrudan etkileyebilmekte ve tasarımcının başarısızlığı olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, tasarım hatalarının ortaya çıkmaması için öğrencilerin bölüm derslerinde almış oldukları bilginin önemini eğitim süreçlerinde farketip, tasarım projelerinden başlayarak tüm projelerine aktarmaları bir gerekliliktir. Öğrencilerin bölüm dersleriyle-tasarım proje dersleri arasında ilişki kurmada yaşadığı sıkıntılar ve bu ilişkinin onların eğitim hayatlarındaki önemini farkındalığında düşüklük olması araştırmanın

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ana probemini oluşturmaktadır. Bu noktadan hariketlede, bu çalışmada bölüm dersleri ve tasarım atölye ders ilişkisinin önemine dikkat çekmek, sonuçlarına vurgu yapmak amacıyla, iç mimari tasarım atölye ve bölüm derslerinin ilişkisini, öğrencilerin bakış açısıyla ortaya çıkarmak ve tasarım derslerindeki başarılarıyla olan etkileşimi başarı grafikleri üzerinden yorumlamaktır.

Bu bağlamda, uygulanan anket kapsamında öğrenciler tasarım proje dersleriyle, teknik ve uygulama içerikli bölüm derslerinden, Arch 103 Graphic Communication I (Mim 103 Grafik İletişim I), Arch 209 Computer Aided Design I (Mim 209 Bilgisayar Destekli Tasarım I), Inar 205 Visual Presentation Techniques I (İçm 205 Görsel Sunum Teknikleri I), Inar 209 Modelling for Interiors (İçm 209 İç Mekân için Modelleme), Arch 210 Computer Aided Design II (Mim 210 Bilgisayar Destekli Tasarım II), Inar 206 Visual Presentation Techniques II (İçm 206 Görsel Sunum Teknikleri II), Inar 208 Material For Interiors (İçm 208 İç Mekân için Malzeme), Inar 306 Lighting for Interiors (İçm 305 İç Mekân için Aydınlatma), Inar 307 Detailing for Interiors I (İçm 307 İç Mekân için Detay I), Inar 304 Furniture-Finishes and Fixtures I (İçm 304 Mobilya ve Donanımları I), Inar 308 Detailing For Interiors II (İçm 308 İç Mekân için Detay II), Inar 314 Ergonomy (İçm 314 Ergonomi), Inar 404 Furniture-Finishes and Fixtures I (İçm 403

Mobilya ve Donanımları II), Inar 406 Furniture-Finishes and Fixtures II (İçm 406 Mobilya Tasarım ve Üretim Atölyesi) derslerinin yararlı ve ilişkili olduğunu düşünmektedir. Genel olarak ilişki kurdukları derslerde, başarı grafiklerine bakıldığı zaman ise öğrencilerin tasarım atölyeleriyle ilişki kurdukları derslerde %43.5 oranında başarı paralelliği gösterirken. Anket sonuçları ve başarı grafikleri birlikte incelendiğinde ise bölüm derslerinden olan, Inar 314 Ergonomy (İçm 314 Ergonomi) dersi en fazla tasarım atölye derslerine girdi oluşturmakta, ilişkili bulunmaktadır. Öğrencilere bunun nedeni sorulduğu zaman ise bu dersin diğer derslerden farklı olarak, tamamen teorik bir ders olmadığı, uygulamalı kısımlarının olduğu, öğrenci katılımının daha fazla sağlandığı mekânın işlevselliği, psikolojik olarak kullanıcıyı etkileyen faktörlerin ders kapsamında aktarılması ve tasarım atölye derslerindeki öneminin bilinmesi de anket aşamasında öğrenciler tarafından belirtilmiştir.

Anket sonucunda, tasarım proje dersleriyle az ilişkili kurdukları; Arch 113 Freehand Drawing (Mim 113 Serbest El Çizim), 105 History of Art & Architecture I (Mim 105 Mimarlık ve Sanat Tarihi I), Arch 104 Graphic Communication II (Mim 104 Grafik İletişim II), Arch 106 History of Art & Architecture II (Mim 106 Mimarlık ve Sanat Tarihi II), Arch 108 Introduction to the Building Science (Mim 108 Bina Bilgisine Giriş), Inar 215

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

History of Art&Culture (İçm 215 Kültür ve Sanat Tarihi), Inar 217 Measuring and Renovation (İçm 217 Rölöve ve Renovasyon), Arch 107 Surveying and Mapping (Mim 218 Topoğrafya), Inar 216 History of Interior Design (İçm 216 İç Mimarlık Tarihi), Inar 309 Mechanical Systems in Buildings (İçm 309 Binalarda Mekanik Sistemler), Arch 405 Professional Practice (Mim 405 Mesleki Uygulama) öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Birinci sınıf derslerinden olan, Arch 113 Freehand Drawing (Mim 113 Serbest El Çizim), 105 History of Art &Architecture I (Mim 105 Mimarlık ve Sanat Tarihi I), Arch 104 Graphic Communication II (Mim 104 Grafik İletişim II), Arch 106 History of Art &Architecture II (Mim 106 Mimarlık ve Sanat Tarihi II), Arch 108 Introduction to the Building Science (Mim 108 Bina Bilgisine Giriş), dersleriyle ilgili öğrencilerin anket aşamasında belirttiği bir diğer önemli düşünce ise bu derslerin önemini aldıkları akademik dönemlerde anlamadıklarıdır.

Bu derslerin mimari ağırlıkta dersler olduğu, tamamen teorik işlendiği, temel tasarım atölyesiyle veya Inar 251 Interir Design I (İçm 251 İç Mimarlık Tasarım Atölyesi I) atölyesiyle paralel aldıkları içinde çok fazla katkı sağlamadığını düşündüklerini belirtmişler. İkinci sınıf derslerinden olan, Inar 217 Measuring and Renovation (İçm 217 Rölöve ve Renovasyon), Inar 216 History of Interior

Design (İçm 216 İç Mimarlık Tarihi), derslerinin ise, ikinci sınıf tasarım atölye dersleriyle aynı dönemde alındığını, iç mimari açıdan daha çok dikkatlerini çeken içeriğe sahip olduğu için, yine teorik içerikli dersler olmalarına rağmen daha fazla ilişkilendirebildiklerini söylemişlerdir. Genel olarak ilişkinin düşük olduğu derslerde %25 oranında başarı paralellliği gösterdiği ortaya çıkmıştır. Buna bağlı olarak da öğrencilerin derslerde kurmuş olduğu ilişkinin başarı oranlarını etkilediği görülmektedir. Anket ve başarı grafiklerinin bulguları da bu görüşleri desteklemektedir. Arch 113 Freehand Drawing (Mim 113 Serbest El Çizim), (Mim 105 Mimarlık ve Sanat Tarihi I), Arch 104 Graphic Communication II (Mim 104 Grafik İletişim II), Arch 106 History of Art &Architecture II (Mim 106 Mimarlık ve Sanat Tarihi II), Arch 108 Introduction to the Building Science (Mim 108 Bina Bilgisine Giriş), Inar 215 History of Art&Culture (İçm 215 Kültür ve Sanat Tarihi), Inar 217 Measuring and Renovation (İçm 217 Rölöve ve Renovasyon), Arch 107 Surveying and Mapping (Mim 218 Topoğrafya), Inar 216 History of Interior Design (İçm 216 İç Mimarlık Tarihi), Inar 309 Mechanical Systems in Buildings (İçm 309 Binalarda Mekanik Sistemler), Arch 405 Professional Practice (Mim 405 Mesleki Uygulama), derslerinin içeriklerinin yeniden gözden geçirilmesi ve öğrencinin yarar sağlayacağı şekilde düzenlenmesi ve müfredatlardaki yerlerinin

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yeniden gözden geçirilmesinin bir gereklilik olduğu ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, İç Mimarlık eğitim müfredatları içerisindeki teorik/uygulamalı bölüm derslerinin, iç mimarlık tasarım atölye dersleriyle bağlantılı olarak işlenmesi, öğrenci katılımının artırılması, müfredatlar içerisindeki teorik/uygulamalı bölüm derslerinin verildiği dönemlerdeki tasarım atölye dersleri içerisinde bağlantının öğrencilere vurgulanmasının bir gereklilik olduğu görülmüştür. Bu yaklaşımla müfredatlar düzenlenmediği için birçok öğrenci teorik veya uygulamalı bölüm derslerinin kendilerine katkı sağlamadığını düşünmektedir. Oysa teorik/uygulamalı alanlarıyla ilgili bilgiye sahip olmayan bir iç mimar düşünülemez ve bu kişilerin teorik bilgi eksiklikleri uygulama aşamasında çok ciddi hatalar, tasarlanmamış, konforsuz, kimliksiz, işlevsellikten yoksun mekânlar olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu aşamada, Lefke Avrupa Üniversitesi, İç Mimarlık Bölümü müfredatı üzerinden yapılmış olan çalışmanın sonuçlarına bağlı olarak ise İç mimarlık bölüm müfredatlarıyla ilgili öneriler geliştirilmiştir.

ÖNERİLER

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular ve sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin algıladıkları, ilişki kurdukları, aldıkları bilgiyi kısa sürede uyguladıkları dersler arasında daha fazla ilişki kurdukları ve bu derslerde

daha fazla başarı gösterdikleridir. Inar 314 Ergonomy (İçm 314 Ergonomi) dersi için özellikle bu bulgu çok net görülmektedir. Bu noktadan hareketle, ders içeriklerinin bu ölçütler düşünülerek düzenlenmesi, verilen bölüm derslerinde farkındalıklarının ders yürütücüler tarafından artırılması, görsel içeriğin artırılması, teknik geziler ve uygulamalar ekleyerek öğrencilere verilmeye çalışılması öğrencilerin başarılarını artıracaktır.

Anket aşamasında öğrencilerin belirttiği bir diğer önemli eksiklik ise son yıllarda teorik, kuramsal, mekân psikolojisi, sunumla ilgili derslere ihtiyaç duydukları ve bu konularda, seçmeli ve/veya zorunlu dersler açılabiliridir. Bu derslerinde tasarım atölye dersleri için yararlı olacaktır.

Lefke Avrupa Üniversitesi, İç Mimarlık Bölümü müfredatı üzerinden yapılmış olan çalışmada, birçok üniversitedeki iç mimarlık bölümlerinin müfredatını, ders içeriklerini, ders işleyişlerini gözden geçirmesi ve/veya yeni kurulacak iç mimarlık bölümlerinde bölüm derslerinin içerikleri, verildiği dönemleri ve işlenişleriyle ilgili düzenlemelerin yapılmasının bir gereklilik olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmanın ders müfredatlarının oluşturulmasında ve/veya düzenlemesine katkı koyacağı düşünülmektedir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL ÖZBEK, D., USTA, G., (2018).

İçmimarlık proje stüdyosunda yaratıcılık odaklı tasarım çalışmaları, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC, 8 (1): 123-132. Doi: 10.7456/10801100/012

AKIN, N.E., (2018). Mimarlık eğitiminde yenilikçi ve girişimci açılımlar, Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 14:144-174. Doi: 10.17365/TMD.2018.2.6

BARAN, F., SEMERCİ, F., (2016). Mimari sunum tekniklerinde değişim sürecinin mimari değerler üzerinden değerlendirilmesi, Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 7:117-235. Doi: 10.17365/TMD.2016716514

SEVİNÇ, Z., ÇAKIR, O., İLAL, E.M., (2015), Türkiye'deki iç mimarlık eğitiminde yapı fiziği dersleri, İÇMEK, İç Mimarlık Eğitimi 3. Ulusal Kongresi/Atölye, İstanbul, Türkiye, 5-6 Kasım 2015, ss.1-14.

BİELEFELD, B., KHOULİ, S.E., (2010). Adım adım tasarım fikirleri, (Çev.V. Atmaca), İstanbul, Türkiye, Yem Yayınları., ss.:11-12.

BİLGİÇ, D.E., KONAK, N., (2016). "Tasarım Geometri - Teknik Resim" VE "Perspektif" Derslerinin, Mimarlık Eğitimi Dü-

şünsel Altyapısına Etkisi ve Prof. Dr. Yılmaz Morçöl, Mimarlık ve Yaşam Dergisi, 1(1):1-12. Doi:10.26835/my.257428.

BİNGÖL, P.M., (2016). Temel tasarım eğitiminde kavramdan üç boyuta geçişe yönelik bir uygulama örneği. İdil, 5 (21): 339-362, . Doi: 10.7816/idil-05-21-05

BROOKER, G., STONE, S., (2011). İç mekân tasarımı nedir, Z. Yazıcıoğlu Halu, (çev.) İstanbul, Türkiye, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, ss.8.

ERMAN, O., YILMAZ, N., (2017). Mimari tasarımda konsept ve bağlam ilişkisi üzerine, Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 10:96-115. Doi: 10.17365/TMD.2017.1.012.x

ERMİYAGİL ABBASOĞLU, M.S., (2018). İç mimarlık eğitimi sahnesinde tasarım ve sanat dersleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, İdil, (7)44:459-466, DOI: 10.7816 / idil-07-44-11

GÖKHAN, Ç.B., ATASOY, A., (2005). İç Mimarlık Eğitim Programı Tasarımı ve Geliştirme Modeli Önerisi. İTÜ Dergisi, Mimarlık, Planlama ve Tasarım, (4):2:25-36

GÖKMEN H., SÜER, D., (2003), Dosya: mimarlık eğitiminde tasarım stüdyolarına farklı yaklaşımlar, mimari tasarım stüdyosunun elemanları, Ege Mimarlık, 47(3):6-7

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GÜZELCİ, O.Z., DUYAR, H., UYANIK, K., (2012). Yer ve dönüşüm bağlamında iç mimari stüdyo yaklaşımı, İÇMEK, İç Mimarlık Eğitimi 2. Ulusal Kongresi, İstanbul, Türkiye, 20 Aralık 2012, ss.80-87

KAPTAN, B.B., (2013). Kültür ve iç mimarlık, Ankara, Türkiye: Seçkin Yayıncılık, s. 95.

KOESTER, R.J., (2006), Centers for Regenerative Studies: Graduate Studio Experiences in Education for Sustainable Design. PLEA 2006 Konferansı, Cenevre, İsviçre, sayı:1, ss.659-664

SAN, İ., (2010), Sanat eğitimi kuramları. 3. Baskı Eylül. Ankara, Türkiye: Ütopya Yayınevi, ss.24-25

YILDIRIM, A., ŞİMŞEK, H., (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara, Türkiye: Seçkin Yayınevi, ss.45

YÜREKLİ, H., YÜREKLİ, F., (2002). 1970'lerden günümüze Mimari Tasarı ve Eğitimi: Kara Kutudan, Kara Deliğe, (Architectural Design and Education Since 1970: Ranging From Black Box to

Black Hole...)", Yapı Dergisi, 250:116-121

ZORLU, T., AKGÜL, B., ERBAY, M., ONUR, D., ARAS, A., (2012). İç mimarlık eğitiminde ilk yıl tasarım stüdyolarına farklı bir bakış; resimden mekâna Kandisky, İÇMEK, İç Mimarlık Eğitimi 2. Ulusal Kongresi, İstanbul, Türkiye, 20 Aralık 2012, ss. 42-53

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56a9ff592e2449.05838863, (E.T: 31.12.2018)

Yazar Notu: Bu çalışma, "İMAS 2017 İç Mimarlık Araştırmaları Kongresi, 24-25 Nisan 2017, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, Başkent Üniversitesi, Ankara'da özet bildiri olarak sunulmuş ve sunum sonucunda yapılan yorum ve tartışmalara bağlı olarak geliştirilip makaleye dönüştürülmüştür.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yılı: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Interior Architecture Education is comprised of a curriculum that includes applied studio courses and theoretical courses. The most important applied studio courses, which constitute the main frame of interior architecture education, are the interior design atelier courses. The aim of the interior design atelier course is not only to create spaces with functions and identity which are self-constructed but also comfortable, compatible, artistic that touch the human soul. At this point, the interior designer should acquire this perspective during the education process. In theoretical and practical courses, students are expected to know the building law and regulations, have a command of fine construction and material details, and know and learn information about the history of Architecture/Interior Architecture (Brooker, et. al, 2011). Information acquired by the students in theoretical and practical courses are aggregated and used in interior design atelier courses that are held for occupational practice. The main aim of design atelier courses, which are the foundations of Department of Architecture and Interior Design, is to introduce creativity, develop the ability to use the mind, eye and hands together, create design-related solutions by adopting information acquired from other courses throughout the academic year (Zorlu, et. al, 2012: 42), and raise designers with high critical thinking skills to develop solutions for abstract and concrete problems (Adıgüzel Özbek, et. al, 2018: 124). During design atelier courses, students are given a file that explains the project aim and requirements. Students develop their design based on criticism received from their lecturers and participate in juries during the semester. Uniqueness and creativity, producing different solutions for designs, and avoiding repetition and replicas are among the concerns of the designer during this process (Erman et. al. 2017: 97). Interior design atelier course is an environment where the lecturers and students are in communication with each other, produce and discuss ideas and designs. The place where design atelier courses are taught is different from the place where theoretical courses are taught. While courses such as history and building are taught in classrooms and lecture halls, design atelier courses are taught in studios. It is stated by Shoshi and Oxman (2000) that design studios are the parts of education in which design students spend the most time and learn design methods (Adıgüzel Özbek, et. al., 2018: 124). Elements of architecture and design studios are formed by lecturers, students and processes experienced that include physical environment, subjects with different contexts and space and design problems (Gökmen, et. al., 2003: 6-7). The structure of interior design atelier course not only has constant information input but also changes with previous experience, perspective and way of

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

thinking of the person making the design, and develops through discussions and interactions. Therefore, it is a black hole where the design input cannot be controlled and output formation, in other words, the design, is uncertain (Yürekli, et. al., 2002: 116-121). In this energy formation process, the foundation of studio input is formed by theoretical courses. In this respect, the importance of courses taken by students during their education, and the relationship they develop between the courses become prominent. At this stage, it is understood that there is a necessity for students to transfer all the information they have acquired into interior design atelier courses held for occupational practice. From this point forth, it is focused on the relationship between design atelier courses and department courses in the curriculum of Interior Architecture Department. The relationship between theory related department courses and interior design atelier courses, and the interaction between theory related department courses and success of students in design courses are approached through students' perspective by success rates. **Aim:** The aim is to present the relationship between interior design atelier courses and department courses through the students' perspective and measure and evaluate the effect of department courses on students' success in design atelier courses. The study is comprised of three stages, which are literature review, the questionnaire conducted with students, and evaluation of success rates. **Method:** Qualitative research method has been used in compliance with the aim of the research. In this respect, in the first stage of the study, a questionnaire was conducted with twenty-four-year-students receiving education in design atelier VIII in Interior Architecture Department of European University of Lefke. The students were asked to evaluate the relevancy between the courses they have taken in department courses and atelier courses through their own perspective. In the second stage, student transcripts were examined and it was evaluated and interpreted whether there is parallelism between the success rates in art courses and success in design atelier from the researcher perspective. In this respect, the interaction between the success rates in design atelier and other courses was evaluated through the students' perspective and based on students' success. **Findings:** The questionnaire results have shown that the department courses, which the students relate with design atelier courses, are applied courses. It is determined in the examination of success rates that there is parallelism between the success rates in atelier courses and success rates in these theoretical courses. Courses which students relate to design ateliers, and more effective course contents have also been identified. It has also been identified that students establish more connection between courses and are more successful when they apply the information they have perceived, established a relation with and acquired. **Conclusion:** The fact that department courses included in the curriculum of Interior

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:262

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Architecture should be taught in connection with the design atelier courses, the connection should be emphasised for the students, and the participation of students should be increased have been identified necessary. It is thought by many students that theoretical or practical department courses make no contribution due to the fact that curriculum is not prepared with this approach. However, an interior architect with no theoretical knowledge is unacceptable, and in practice, the lack of theoretical knowledge of such person may result in serious mistakes and spaces that are uncomfortable, have no characteristics and functionality. In this respect, based on the results of the study conducted on the curriculum of Interior Architecture Department of European University of Lefke, it has been identified that it is a necessity to reconsider the courses taught, the curriculum and course content of interior architecture departments in many universities and/or to make relevant arrangements on course contents, courses taught and the term that courses are provided in in interior architecture departments that will be established.

ZEUGMA MOZAIK MÜZESİ MEKÂNSAL VE YAPISAL ÖZELLİKLERİNİN ÖNLEYİCİ KORUMA AÇISINDAN İNCELENMESİ ¹

INVESTIGATION OF ZEUGMA MOSAIC MUSEUM'S SPATIAL AND STRUCTURAL CHARACTERISTICS IN TERMS OF PREVENTIVE CONSERVATION

Fatma Sezin DOĞRUER

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara / Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-1237-0020

Öz: Amaç: Çalışmada, farklı amaçla tasarlanıp 2011 yılında müze olarak açılışı yapılan Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Zeugma Mozaik Müzesi (Gaziantep), yapısal ve mekânsal özellikleri açısından incelenmiş ve bunların önleyici korumaya uygunluğu değerlendirilmiştir. **Yöntem:** Müzenin mekânsal ve yapısal özellikleri, Kanada Koruma Enstitüsü'nün çerçeve çalışması (2015) temel alınarak müze koleksiyonunun maruz kaldığı bozulma etkenlerine yönelik alınan önlemler açısından incelenmiştir. **Bulgular:** Müzelerin mekânsal ve yapısal özelliklerinde önleyici korumaya yönelik alınan önlemler sayesinde, koleksiyona zarar veren etkenler ve gün içinde algılanamayan fakat zaman içerisinde biriken bozulmalar ile aniden gelişen büyük hasarlar önlenilmekte veya sınırlandırılmaktadır. Müze tasarımlarındaki farklılıklar, müze koleksiyonunun korunmasına yönelik sorunları ve geliştirilen önerileri nitelik ve nicelik bakımından etkilemektedir. **Sonuç:** Müzeye dönüştürme projelerinde, tasarım aşamasında koruma ihtiyacının belirlenmesi ve önleyici korumaya dair gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Müze binalarının konumlandırılması, yapısal durumu, sergi ve depo mekânlarının tasarımı ile kullanılan malzemelerin korumaya uygun özellikte olup olmadığının mimar, tasarımcı ve koruma uzmanları tarafından belirlenmesi ve tasarlanması ideal olanıdır.

Anahtar Kelimeler: Müzecilik, Önleyici Koruma, Müze Tasarımı

Abstract: Aim: Zeugma Mosaic Museum (Gaziantep), which is affiliated to the Ministry of Culture and Tourism, designed for different function and opened as a museum in 2011, is examined in terms of structural and spatial characteristics; and appropriateness of these to preventive conservation are evaluated in this study. **Method:** Taking the framework (2015) prepared by Canadian Conservation Institute as a base study, spatial and structural characteristics of the museum are investigated in terms of the taken precautions for the agents of deterioration to which artefacts are exposed. **Results:** The agents of deterioration to the collection, deterioration that is not perceived in day but accumulated in time and abrupt big damages are avoided or blocked by using precautions of preventive conservation in museums' spatial and structural characteristics. Differences on design affect the problems and proposals on conservation of the museum collection in terms of quality and quantity. **Conclusion:** It is important to determine the need of protection in the project process; and required precautions for preventive conservation should be taken in the projects of transforming of the buildings into museum buildings. It is ideal to determine the location of museum buildings, the structural condition and whether the materials are suitable in terms of conservation; and to design the exhibition and storage areas by architects, designers and conservators.

Key Words: Museology, Preventive Conservation, Museum Design

Doi: 10.17365/TMD.2019.3.2

- (1) *Sorumlu Yazar - Corresponding Author: Fatma Sezin DOĞRUER, (Dr., Ph.D.), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara / Türkiye, sezin.dogrueer@hotmail.com, Geliş Tarihi / Received: 21.01.2019, Kabul Tarihi / Accepted: 18.12.2019, Makalenin Türü: Type of Article (Araştırma – Uygulama / Research -Application), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu / Ethics Committee: Yok / None*

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Kültürel mirasın korunması taşınmaz kültür varlıklarının korunmasının yanında taşınır kültür varlıklarının araştırılması, korunması ve müzelerde sergilenmesi hususlarını da içine alan kapsamlı bir konudur. Müze koleksiyonunun korunması için aktif koruma yöntemleri kullanılabileceği gibi, konservasyon ve restorasyon gibi işlemlere gerek kalmadan korumanın yapılabilmesi için zaman içinde önleyici (endirekt/pasif) koruma yöntemleri de geliştirilmiştir. Önleyici koruma yöntemleri eserler için ideal çevresel ortamın oluşturulabilmesi ve bu şekilde eserleri tehdit eden bozulma etkenlerinin önlenmesi veya en aza indirgenmesi amacıyla alınan tedbirlerdir. Önleyici koruma bağlamında yürütülen çalışmalar Türkiye’de genellikle iklim ortamının düzenlenmesini sağlayan çeşitli cihazların kullanımıyla sınırlı kalmaktadır. Türkiye’de önleyici koruma konusunda yapılan çalışmalar, müze tasarımının önleyici koruma kapsamında değerlendirilmediği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

AMAÇ

Çalışmada, kültür merkezi olarak tasarlanıp 2011 yılında müze olarak açılışı yapılan Zeugma Mozaik Müzesi’nin yapısal ve mekânsal özellikleri incelenmiş ve bunların önleyici korumaya uygunluğu değerlendirilmiştir.

KAPSAM

Önleyici koruma kavramının ana hatları ile tarif edileceği çalışmada müze binasının konumlandırılması, mimarisi, mekânsal ve yapısal özellikleri önleyici koruma kapsamında değerlendirilmiş ve alınması gereken tedbirler bildirilmiştir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Zeugma Mozaik Müzesi’nin mekânsal ve yapısal özelliklerinin önleyici korumaya uygunluğu, Kanada Koruma Enstitüsü’nün çerçeve çalışması (Kanada Koruma Enstitüsü, 2015: 1) temel çalışma olarak baz alınıp ekleme ve katkılar ile yazar tarafından oluşturulmuş kontrol listesi (Çizelge 1) kapsamında müze koleksiyonunun maruz kaldığı bozulma etkenlerine yönelik alınan önlemler açısından değerlendirilmiştir. Bu kapsamda müze Nisan 2017 tarihinde alan çalışmasının gerçekleştirilmesi amacıyla yerinde incelenmiş; müzenin mimari ve teşhir-tanzim projeleri incelenmiş; Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü arşivinde incelemelerde bulunulmuş; müze çalışanları ve uygulama sırasında görev alan teknik personel ile görüşmeler yapılmıştır. Makale kapsamında uygun olmayan sıcaklık, bağıl nem, ışık değerlerine sebep olacak mekânsal ve yapısal özellikler ve bunlara yönelik alınacak tedbirler ele alınmış olup, çevresel koşullara ilişkin mekân içi veya vitrin/dolap içlerinde ölçümler yapılmamıştır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Bu çalışma müze koleksiyonlarının önleyici (endirekt/pasif) korunması ile sınırlanmış olup, taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarına yönelik direkt (etkin/aktif) koruma uygulamaları ile müze olarak değerlendirilmiş olan yapılar dışındaki taşınmaz kültür varlıklarına yönelik öneriler kapsam dışı tutulmuştur. Müze kendi içerisinde bir değerlendirmeye tutulmuş olup, diğer müzelerle bir karşılaştırma yapılması kapsam dışıdır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Müze tasarımları veya müzeye dönüştürme projeleri hazırlanırken önleyici korumaya dair tasarım aşamasında alınması gereken tedbirlerin neler olduğunun tespit edilmesidir.

ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

Müzenin; konumlandırılmasında, mekânsal özelliklerinde, yapısal özelliklerinde, eserleri önleyici korumaya yönelik alınan tedbirlerin neler olduğu ve yeni müze tasarımlarında eserleri önleyici korumaya dair çalışmaların kimler tarafından planlanması gerektiği konularıdır.

ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Farklı amaçla tasarlanmış günümüz binasının müzeye dönüştürülmesi ile kurulan Zeugma Mozaik Müzesi'nde mekânsal ve yapısal özelliklerde yapılan düzenlemelerin eserler

için gerekli önleyici koruma tedbirleri olduğu varsayılmıştır.

Müze koleksiyonu için söz konusu olan bozulma etkenlerinin önlenmesi, sınırlandırılması, tespiti ve bozulmalara müdahale edilmesi amacıyla düzenlenen mekânsal ve yapısal düzenlemeler, direkt (etkin/aktif) korumaya gerek duyulmadan koleksiyonun korunmasını sağladığı varsayılmaktadır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Müzeler, müze olarak tasarlanmış binalarda veya farklı amaçlarla tasarlanıp inşa edilmiş ve sonradan müzeye çevrilmiş yapılarda tesis edilmektedir. Bu farklı kullanım, müzede koleksiyonun korunmasına yönelik sorunları ve geliştirilen önerileri nitelik ve nicelik bakımından etkilemektedir.

Türkiye'de eski müze projeleri ile 1960'lardan itibaren tasarlanan tip müze projeleri ile oluşturulan devlet müzeleri, zaman içerisinde gereken ihtiyaçlar ve koruma sorunları sonrasında, modern yaklaşımlar ve teknikler ile tekrar düzenlenmektedir. Yeni müze tasarımları ise günümüz müzecilik ve koruma ihtiyaçları düşünülerek projelendirildiği için diğer müzeler arasında öne çıkmaktadır.

Müzeye dönüştürülen örneklerde ise, tarihi yapılar kullanılabildiği gibi, günümüz yapıları da kullanılabilmektedir. Makalede ele alınan Zeugma Mozaik Müzesi gibi, T.C.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Denizcilik İşletmeleri için kuru yük deposu olarak inşa edilen 4 No'lu antrepo binasının dönüştürüldüğü 2004 yılında açılan İstanbul, Karaköy'deki İstanbul Modern Sanat Müzesi ve Türkiye Taşkömürü Kurumu'nun eğitim ocağının bulunduğu binanın müzeye dönüştürülmesi sonucunda 2016 yılında açılmış olan Zonguldak Maden Müzesi bilinen örnekler arasındadır.

Müzelerde koleksiyona zarar veren etkenlerin engellenmesi, sınırlandırılması veya minimum düzeye indirgenmesi amacıyla önleyici koruma çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Önleyici koruma teknikleriyle gün içerisinde algılanamayan fakat zamanla birikerek çoğalan bozulmalar ve aniden gelişen büyük hasarlar önlenilmekte veya sınırlandırılmaktadır (Kanada Koruma Enstitüsü, 2015: 1). Önleyici koruma, pasif koruma, dolaylı koruma veya indirekt koruma olarak da nitelendirilmektedir. Eseri tutma şekli, eser nakli, paketlenmesi, uygun sergileme ve depolama mekânlarının sağlanması, sel, yangın, hırsızlık gibi tehlikelere karşı gerekli önlemlerin alınması, doğal afetlere karşı hazırlıklı olunması, eserlerin belgelemesinin eksiksiz yapılması, eser ticaretine engel olunması gibi çok geniş alana yayılan planlı bir yaklaşım gerektirmektedir (Kocaeli ve Eskici, 2017: 52).

Dünyada Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO), Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM), Uluslararası

Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS), Uluslararası Kültürel Varlıkları Koruma Araştırma Merkezi (ICCROM), Uluslararası Tarih ve Sanat Eserlerini Koruma Enstitüsü (IIC) gibi uluslararası mesleki organizasyonlar tarafından müzecilik alanında uyulması gereken standartlar oluşturulmuş ve önleyici koruma konusunda çalışmalar yapılmıştır (Roberts ve Hutchins, 2009/2016, s. 23). Getty Koruma Enstitüsü ve Kanada Koruma Enstitüsü gibi enstitüler ile Milli Park Servisi ve National Trust gibi uluslararası geçerliliği olan kurumlar tarafından bu konuda çalışma grupları oluşturulmuş, sempozyumlar düzenlenmiş ve el kitapları hazırlanmıştır. Ülkemizde de Kültür ve Turizm Bakanlığı, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) üniversitelerin ilgili bölümleri ve sivil toplum örgütleri tarafından müzede önleyici koruma hakkında çalışmalar yapılmaktadır.

Müze koleksiyonlarının maruz kaldığı bozulma etkenleri, fiziksel kuvvetler, hırsızlık ve vandalizm, yangın, su, zararlılar, kirletici maddeler, uygun olmayan ışık, morötesi ve kızılaltı ışınlar, uygun olmayan sıcaklık ve uygun olmayan bağıl nem olarak sıralanmaktadır (Kanada Koruma Enstitüsü, 2015: 1).

Fiziksel kuvvetler darbe, şok, titreşim, ağırlık, uygun olmayan destek veya temas olarak sıralanmaktadır. Afetlerden kaynaklı olabileceği gibi insan kaynaklı da görülebilmektedir. Fiziksel kuvvetlere neden olabilecek afetlere

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

örnek olarak deprem, heyelan ve savaş gösterilebilir.

Fiziksel kuvvetlere maruz kalan eserler bulunduğu yerden düşüp devrilebilir; hareket ederek başka bir nesneyle çarpışabilir; sarsılıp başka bir nesnenin üzerine düşebilir (Podany, 2001: 3); bu şekilde kırılma, bozulma, delinme, yamulma, çizilme veya aşınma görebilirler (Kanada Koruma Enstitüsü, 2015: 1).

Hırsızlık ve vandalizm, insandan kaynaklanan bozulma etkenleridir. Hırsızlık faaliyetleri sonucunda müze koleksiyonu sayısında azalma, vandalizm faaliyetleri sonucunda ise eserin değerinde azalma veya kaybolma görülebilir (Kanada Koruma Enstitüsü, 2015: 1).

Yangın, sıcaklığın yükseldiği ve yağış miktarının düştüğü dönemlerde ortaya çıkan veya deprem gibi çevresel veya mekân içi etkenlerden kaynaklanan bir bozulma etkenidir. Yangın sonucunda eserlerde tahrip, yanık ve oluşan duman ve is sebebiyle kirlenme oluşmaktadır (Kanada Koruma Enstitüsü, 2015: 1).

Su, çevresel etkenlerden veya binadan kaynaklanan bir bozulma etkenidir. Çevresel nedenler olarak yağmur ve kar yağışı, su baskını gibi doğa olayları olarak sıralanabilir. Binaya suyun nüfus etmesi için gerekli şartlar, yapı elemanı bünyesinde gözenek, gözenek başlangıcında mevcut bir su kaynağı ve suyun hareketi için itici kuvvet olması olarak belirtilmektedir (Aydın ve Lakot Alemdağ,

2015: 3). Binadan kaynaklanan nedenlere çanın akması, pencerelerden su sızması, sıhhi tesisattaki bozukluklar örnek olarak verilebilir. Malzeme olarak çeşitlenen müze koleksiyonu, suya karşı farklı tepkiler vermektedir. Bunlar, metallerde korozyon, organik malzemelerde deformasyon, parçalanma, şişme ve ayrılmasıdır.

Zararlılar böcek, kemirgen, kuş ve benzeri hayvanlar ile küf ve mikroplar olarak sıralanmaktadır (Kanada Koruma Enstitüsü, 2015: 1). Müze içinde veya bahçesinde yeterli temizlik yapılmaması, atıklar, müzede kullanılan yapı malzemeleri ile taşınabilir unsurların malzemeleri, müzeye getirilen yeni eserlerin kontrolünün yapılmaması müzede zararlı bulunmasına neden olabilmektedir. Böcekler, organik malzemeleri tüketir ve zarar verir, kemirgenler organik malzemeleri kemirir, küçük eserlerin yerini değiştirir, eserleri kirletir, küf ve mikroplar eserleri zayıflatır (Kanada Koruma Enstitüsü, 2015: 1).

Kirleticiler, mekân içinde kullanılan unsurlardan veya çevresel etkenlerden kaynaklanabilen bir bozulma etkenidir. Farklı büyüklük ve formlarda olabilmektedir.

Uygun olmayan ışık, müze koleksiyonunun bozulmasına neden olan etkenlerdendir. Elektromanyetik tayfta bulunan, eserlere zarar verebilecek ışınım dalga boyuna göre morötesi ışınım (UV), kızılaltı ışınım (IR) ve

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

görünür ışınım (ışık) olmak adlandırılır. UV ışınımının neden olduğu yüksek enerji, organik eserlerde belirgin bir değişime sebep olur. Uzun süreli emilen enerji de eserin yüzeyini ısıtmakta ve kimyasal bozulmayı hızlandırmaktadır. Aynı zamanda bağıl nem üzerinde instabiliteye yol açarak eserde bozulmaya sebep olur (Weintraub, 1992: 20).

Doğrudan gelen güneş ışığı yeryüzünde 100000 lx'e varan aydınlık düzeyi, kapalı gök ışığı coğrafi konum ve zamana göre değişmekle birlikte yeryüzünde yaklaşık ortalama 10000 lx dolayında aydınlık düzeyi oluşturabilir (Michalski, 2004: 78). Işığa maruz kalınan süre, yoğunluk ve ışık kaynağından yayılan radyasyon tipi, eserlerin ışıktan kaynaklanan bozulma miktarını etkilemektedir (Rose ve Hawks, 1995: 3).

Uygun olmayan sıcaklık, düşük sıcaklık, yüksek sıcaklık veya sıcaklığın değişken olması durumlarını ifade etmektedir. Düşük sıcaklıkta gevrekleşme ve kırılma, yüksek sıcaklıkta eserlerde parçalara ayrılma, rengin bozulması, günlük veya mevsimsel olarak tespit edilen sıcaklık değişimlerinde ise kırılma, katmanlara ayrılma gibi bozulmalar görülmektedir (Weintraub, 1992: 22). Müzelerdeki sergileme, depolama ve çalışma alanlarında önerilen sıcaklık aralığı Milli Park Servisi tarafından 18-20 °C olarak belirlenmiştir.¹

¹ <http://www.nps.gov/museum/publications/handbook.html> (E.T. 22.06.2016)

Uygun olmayan bağıl nem, düşük bağıl nem, yüksek bağıl nem veya bağıl nem değişken olması olarak ele alınmaktadır. “Kapalı bir ortamda belirli bir sıcaklıktaki havadaki su buharı miktarının, aynı sıcaklık ve ölçüdeki havada bulunabilecek en yüksek su buharı miktarına oranı” olan bağıl nemin uygun olmayan değerleri eserlerde nem ile ilgili bozulmalara sebep olur (Weintraub, 1992: 23). Örneğin taş eserlerde bağıl nemin %20-30'den fazla olduğu durumlarda çözülme, yüzeyde çatlama, ufalanma, ayrışma; bağıl nem dalgalanmalarında tuzlanma, kavlanma, ufalanma, tozuma, iklimsel yıpranma; madenlerde %30 üzeri bağıl nem düzeylerinde korozyon ve kabuklanma; ahşap eserlerde %40-65 dışındaki bağıl nem değerlerinde çeşitli bozulmalar görülmekte; yüksek bağıl nemde şişme, yumuşama, böceklenme ve mantar oluşumu; düşük bağıl nemde çekme, çatlama ve yarıma; bağıl nem dalgalanmalarında boyutsal değişim, dönme, deformasyon, çatlama ve tuzlanma görülmektedir (Kökten, 2007: 106).

Yağmurlu iklim koşulları, çevredeki su kaynakları gibi dış faktörler ile tesisattaki bozukluklar, sulu yapılan temizliğin kurutulmaması, kalabalık ziyaretçi grubunun nefesi ve terlemesi gibi iç faktörler bağıl nemin yükselmesine neden olur (Kökten, 2007: 101). Yüksek bağıl nem sonucunda metallerde paslanma, organik malzemelerin boyutlarında kalıcı bozulma ve biyolojik bozulmalar oluşması,

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

organik malzemelerde kimyasal bozulmalar görülmektedir (Weintraub, 1992: 24).

Düşük bağıl nem ise organik eserlerde boyutta küçülme ve esneklik kaybına neden olmaktadır. Eserler ayrıca bağıl nem dalgalanmalarından da etkilenmektedir (Weintraub, 1992: 25).

Kısa ve uzun süreli izleme çalışmaları ile iç ortam koşullarına ait çevresel riskler izlenmelidir. Bu şekilde eserlerde meydana gelebilecek hasarların önüne geçilebilmektedir (Kuzucuoğlu, 2014: 135).

Yukarıda belirtilen bozulma etkenlerinin ve bunların sonucunda oluşan bozulmaların tespiti ile düzenli olarak denetiminin yapılması gerekmektedir. Denetimlerin sıklığı, bozulma etkeninin oranına ve riskine bağlı olarak değişebilmektedir. Önleyici korumaya yönelik öneriler, koruma uzmanları ile mimarların koordineli çalışmaları sonucunda geliştirebilir. Müze koleksiyonunun sergilemede veya depolamada bulunurken veya taşınması sırasında koruyucu bir ortam oluşturulması, müze uzmanlarının görev ve sorumlulukları arasında yer almaktadır.²

Müze binalarının konumlandırılmasında önleyici korumaya yönelik alınan tedbirler ele alındığında, alanın deprem, su baskını, kirlilik ve yangın riskleri, afetlere müdahale

le edilebilirlik, bölgedeki su oranı, uygun olmayan bağıl nem düzeyi (yağmurlu iklim koşulları, çevredeki su kaynakları vb.) değerlendirilmelidir.

Müzelerin mekânsal özelliklerinde önleyici korumaya yönelik alınan tedbirler ele alındığında, müzenin sergileme, depolama mekânları ile eşer taşınan mekânlarının nitelikleri sorgulanmalıdır.

Müze sergileme mekânları, zaman içerisinde gelişen önleyici koruma anlayışı ile koleksiyonun sergileme mekânlardaki yerleşimi ile mekân bölünmeleri de değişikliklere uğramıştır. Hırsızlık ve vandalizme karşı mekânlarda giriş ve çıkışların görülebildiği açık bir görüş alanının olması; zararlılara karşı ise sergileme ve depolama mekânlarının, yeme-içme mekânlarından duvarlarla ayrılması gereklidir.

Müze depolama mekânlarının farklı eser türleri ve büyüklükleri dikkate alınarak iyi planlanması ve yönetilmesi koleksiyonun bozulmasına karşı alınacak önlemlerdendir.

Depolama mekânlarının konumu planlanırken de, fırtına, deprem, su baskını gibi afetler, binanın konumu ve yakın çevresi, sergileme, depolama, laboratuvar mekânları ile uzman odaları arasında ulaşım rahatlığı hususlarının dikkate alınması; bu mekânların çatı katı veya bodrum katında yer almaması gerekmektedir (Rujiter, 2010/2016: 12). Depoların ıslak hacimlerin hizasında veya yanında olmaması,

² <http://icomturkey.org/tr/icom-m%C3%BCzecilik-etik-yasas%C4%B1> (E.T. 02.12.2016)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tesisatta oluşabilecek bir arıza sırasında oluşacak su baskınına karşı alınacak bir önlemdir (Hilberry, 1995: 103, Kocaeli ve Eskici, 2017: 57). Depolama mekânının sıcaklık ve nem değişimlerinden etkilenmemesi amacıyla yüklem alanının çok yakınında konumlanmaması gerekmektedir (Hilberry, 1995: 104). Depolama mekânlarının büyüklüğü belirlenirken mevcut eserler ile gelecekte eklenebilecek eserlerin tümü hesaba katılmalıdır (Hilberry, 1995: 104). Depoların temizliğe elverişli düzende bir yerleşime sahip olması önemlidir (Rujiter, 2010/2016: 13).

Eser taşınması sırasında kullanılan yüklem alanlarında ve geçişlerde yer alan kapı ve koridorların geniş olması, zeminlerin düz olması veya eğimi uygun rampaya sahip olması önemlidir (Rujiter, 2010/2016: 38).

Müzelerin yapısal özelliklerinde önleyici korumaya yönelik alınan tedbirler ele alındığında, yapısal sistem ve yapı malzemelerinin niteliklerinin önleyici koruma açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunların fiziksel dayanımı, yangına karşı dayanıklılığı, aşındırıcı olma, kirletici madde yayılımı

yapma ve zararlılardan etkilenme durumları, duvarlarda yalıtım malzemesi ve buhar tutucu malzeme kullanımlarının önleyici korumaya uygunluğu değerlendirilmelidir. Yapı malzemelerinin fiziksel kuvvetler karşısında çabuk aşınmaması tercih sebebidir. Bunun yanında, yangına dayanıklı olmayan ve iyi bakım yapılmadığı takdirde zararlılara karşı savunmasız olan ahşabın tercih edilmesi durumunda ısı işlem uygulanması ve düzenli bakım yapılması yerinde olacaktır. Plywood ve beton kimyasal yayılım yaparak eserlerin zarar görmesine neden olabilmektedir. Brüt betonun ise eserlere karşı aşındırıcı etkisi bulunmaktadır (Rose ve Hawks, 1995: 32).

BULGULAR

Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olan Zeugma Mozaik Müzesi farklı amaçla tasarlanıp 2011 yılında müze olarak açılmıştır (Resim 1, 2). Yapının 2007 yılındaki tasarımına göre kültür merkezi olarak kullanılmasının öngörüldüğü; ancak daha sonra kullanımın müze olarak değiştirildiği ve bu fonksiyona göre düzenlemeler yapıldığı tespit edilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

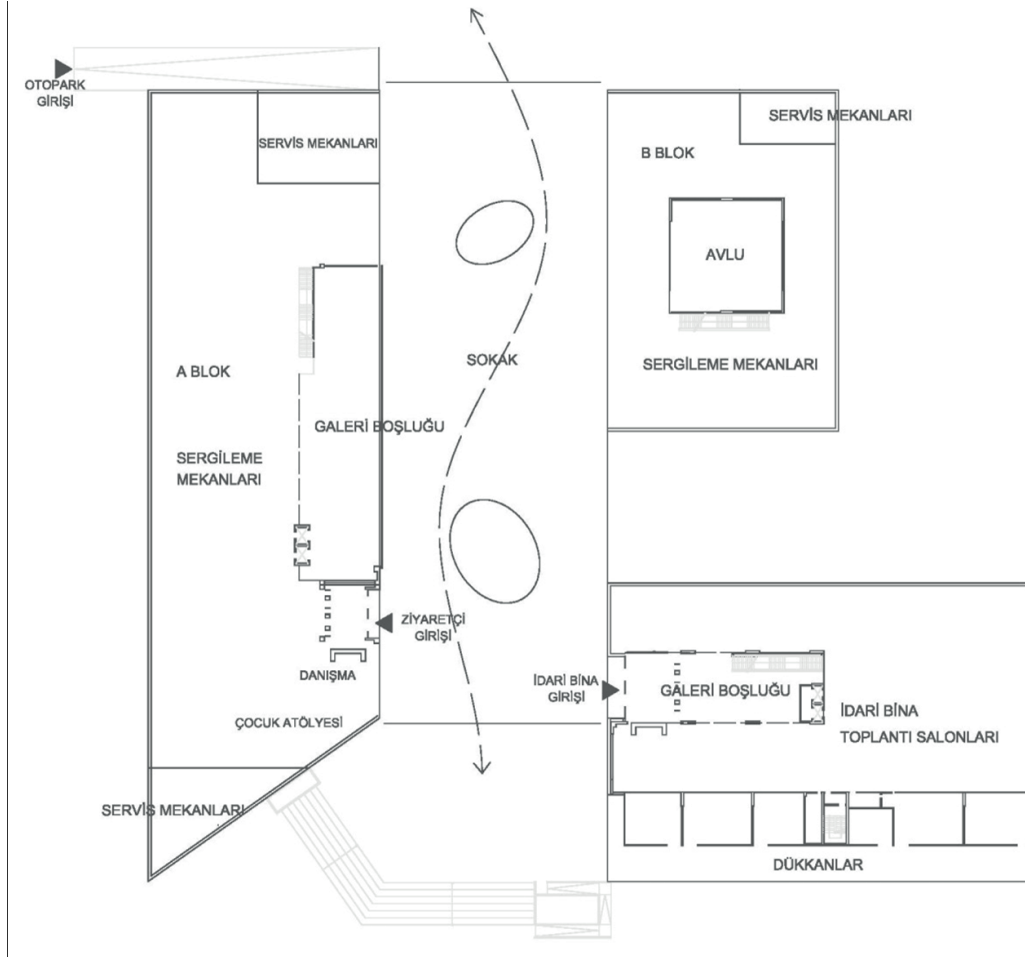
ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 1. Gaziantep, Zeugma Mozaik Müzesi şematik çizimi (Ocak 2020)

Resim 2. Gaziantep, Zeugma Mozaik Müzesi³

3 Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Dijital Arşiv. Ankara, Türkiye (E.T. 01.03.2017)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Müze, barındırdığı mozaikler bakımından önemli bir yere sahip bir müzedir ve yaklaşık 40.000 m² kapalı alan ile dünyanın en büyük mozaik müzeleri arasındadır.⁴

İki bloktan (A ve B Blok) oluşan müze kompleksinde batı yönündeki A Blok'un iki katı ile doğu yönündeki B Blok'un kuzey tarafı, koleksiyonun büyük bölümünü mozaiklerin oluşturduğu arkeolojik eserlerin sergilenmesi; A ve B Bloklarının bodrum katları depolama; B Blok'un güney tarafı ise idari birimler için kullanılmaktadır. Yapıyı kent ve gündelik hayat ile bütünleştirecek bir şemaya sahiptir. Ana yola uzanıp meydana dönüşen, ana yolla arka sokak ve park arasında geçiş sağlayan bir sokak tasarlanmış ve bu sokağın üstü bütün parçaları bir arada tutan metal bir üst örtü ile kapatılmıştır.⁵

Yapı, radye temel üzerine kurulmuş betonarme ve çelik konstrüksiyon sistemin birleştirilmesi ile oluşturulmuş kompozit sistemdir.⁶

Çağdaş müzecilik anlayışına göre düzenlenmiş müzede Nisan 2017 tarihi itibarıyla, Fırat Nehri kıyısında yer alan Zeugma antik kentinden çıkarılan, restorasyon ve konservasyonu tamamlanmış olan toplam 2.600 m² mozaik, 4 Roma çeşmesi, 24 sütun, 4 heykel ve 1 bronz Mars heykeli sergilenmektedir.

Zeugma'nın sanatsal ve kültürel yönü ile günlük yaşamın detaylarını bir senaryoda kurgulayarak ziyaretçilere sunmak sergilemedeki ana tutumdur (Resim 3). O dönemde yaşamış insanların inançlarını, kültürünü yansıtan ortam, birebir ölçüsü ve mimarisine uygun olarak sunulmuştur.⁷ A Blok'ta Zeugma Antik Kentindeki soylulara ait olduğu belirlenen yapılar sergilenmekte, yapılar arasında küfe-ki taşından yapılmış yürüyüş yolları ve cam köprülerle bağlantılar sağlanmıştır. Müzenin en dikkat çekici eserlerinden biri olan Mars heykeli ile hamam ve tuvalet yapıları bodrum katta galeri boşluğuna yerleştirilmiştir; ziyaretçilerin kata erişimi bulunmamakta, alan üst katlardan izlenebilecek bir sergi alanına dönüştürülmüştür.

(E.T. 17.04.2017)

4 Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi, (2014). Broşür. Gaziantep: Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü & Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, s. 2

5 <http://www.muze.gov.tr/tr/muzeler/zeugma-mozaiik-muzesi> (E.T. 11.04.2017)

6 Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Zeugma Mozaik Müzesi Klasörü. Ankara, Türkiye

7 Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi, (2014). Broşür. Gaziantep: Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü & Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, s. 2

A Blok

B Blok

Resim 3. Gaziantep, Zeugma Mozaik Müzesi, Sergileme alanları

B Blok'ta ise Zeugma Mozaik Müzesi deposunda korunan Akdeğirmen, Hülümen ve Menderes Mozaiklerinin sergilemeleri ve canlandırmalar yapılmaktadır. “Çingene kızı” mozağıne özel ses ve havalandırma, ayrı bir teşhir düzenlemesi yapılmıştır. Çingene kızı mozaiklerinin kaçak kazılar ile yurt dışına kaçırılmış olan ve 27 Kasım 2018 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nin Ohio eyaletindeki Bowling Green Devlet Üniversitesi'nden teslim alınan eksik parçalarının geçici süre ile müzede sergilendikten sonra kalıcı yerlerine alınmak üzere çalışmaların yürütülecektir.⁸

2010 yılında inşası tamamlanan Zeugma Mozaik Müzesi çeşitli düzenleme çalışmalarından sonra ilk kez 2011 yılında açılmıştır. Bu düzenlemeler kapsamında binada müzecilik

normlarına uygun olacak şekilde mekân tasarımı ile mekanik, elektrik ve makine tesisatına ait çalışmalar yapılmıştır. Ana sirkülasyonu sağlamak ve yoğun gezi trafiğini rahatlatmak amacı ile planlanmış olan galeri boşluğu etrafındaki engelli-seyir rampası, güvenlik ve eser teşhiri açısından değerlendirilme sonrası kaldırılmış; yeni merdiven tasarlanmıştır. B Blok'taki teşhir-tanzim çalışmaları ile çevre düzenlemesi çalışmaları ise ikinci etap olarak 2014-2017 yılları arasında yürütülmüştür.

Farklı amaçla inşa edilen yapılar müzeye dönüştürülürken bölme duvarların eklenmesi veya kaldırılması, mekân değişikliği, dolaşım alanlarının ve açıklıkların tekrar değerlendirilmesi gibi çalışmalar yürütülmektedir (Toledo, 2006: 7). Zeugma Mozaik Müzesi de, farklı amaçla inşa edilen yeni bir yapının daha sonra dönüştürülerek müze olarak kullanıldığı yapı grubunu temsil etmektedir. Yapının 2007 yılındaki tasarımına göre kül-

⁸ <http://basin.kulturturizm.gov.tr/TR-220514/zeugma-cingene-kizi-mozaiklerinin-parcalari-sergiye-haz-.html> (E.T. 07.12.2018)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tür merkezi olarak kullanılmasının öngörül-
düğü⁹; ancak daha sonra kullanımın müze
olarak değiştirildiği ve müzecilik normlarına
uygun hale getirilmesi amacıyla proje reviz-
yonu ve uygulamada bazı değişiklikler yapıldığı
tespit edilmiştir.

Müze dönüşürme işlemi gerçekleştirilen
tarihi bir yapı (Anadolu Medeniyetleri Mü-
zesi) ile günümüz yapısı (Zeugma Mozaik
Müzesi) kıyaslanacak olursa, tarihi yapıda
gerçekleştirilen uygulamalarda yapının öz-
günlüğünün bozulmaması amacıyla bir takım
kısıtlamalar olması, bu çalışmaların günümüz
binasında yürütülecek inşaat çalışmalarından
daha zorlayıcı olduğunu göstermektedir. Uz-
manlık gerektiren bu faaliyetlerde müzecilik
yanında restorasyon ve koruma alanında uz-
man olan kişilerin çalışması gerekmektedir.

Müze binasının Kanada Koruma Enstitüsü-
nün 2015 yılında hazırladığı çerçeve çalışma-
sı temel alınarak kuramsal çerçevede anlatı-
lan bozulma etkenlerinin kontrolüne yönelik
olarak incelenmesi sonucu aşağıda belirtilen
hususlar tespit edilmiştir.

9 Yapının tasarımı Celal Abdi GÜZER, Selen KANSU ve R.Güneş GÖKÇEK'ten oluşan tasarım ekibi tarafından, mekanik ve elektrik projesi YPU Grubu tarafından ve statik projesi Adnan TANFENER tarafından 2007 yılında projelendirildiği bilgisi için bkz. <http://v2.arkiv.com.tr/p9978-zeugma-mozaiik-muzesi.html> (E.T. 12.04.2017)

Fiziksel kuvvetlerin önlenmesine yönelik müze alanı ile müzenin yapısal ve mekânsal özelliklerindeki mevcut durum tespitleri, müzenin oturduğu bölgedeki sismik hareket, toprağın niteliği, zemin ve üst örtü özellikleri ile yüklenme alanı incelenerek elde edilmiştir (Çizelge 1).

Müze binasının 3.derece deprem bölgesinde olduğu, kaya zemine oturduğu ve deprem yönetmeliğine uygun inşa edildiği belirlenmiştir. Zemin dayanımının yenilenmiş olan drenaj sistemleri ile sağlandığı; yağmur suyu veya kar yükü birikmesine karşı düz orta al-
ledeki üst örtünün iki yana eğimli yapıldığı, bloklar üzerindeki çatının ise düz çatı olma-
sına karşın onarım sırasında hafif eğimli çatıya dönüştürüldüğü detay projelerinin ince-
lenmesi sonucunda anlaşılmıştır. Bu şekilde çatıda aşırı yük birikmesine sonucunda çatıda çökme ve iç mekândaki eserlerde bozulmalara karşı önlem alınmıştır.

Sergileme alanlarının ziyaretçi dolaşımı ve eser taşınması sırasında eserlere zarar gelmeyecek şekilde tasarlandığı; zeminlerin düz olduğu ve gezi güzergâhında kullanılan köprü-
rülerin eğiminin az olduğu görülmüştür.

Eserlerin taşınmasında herhangi bir zarar görmemeleri için mekânlar arası yüzeylerin düz bırakıldığı ve yapıya bahçeden erişimde kullanılan rampaların uygun eğimde olduğu (Rujiter, 2010/2016: 23) tespit edilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Müzelerdeki zeminlerin ve geçişlerin düz olmadığı durumlarda eser taşınması sırasında uygun olmayan temas, devrilme gibi etkenler ortaya çıkacak ve eserlerde darbe, şok, titreşim ve ağırlık sonucu kırılma, aşınma, delinme, şekil bozukluğu gibi bozulmalar oluşabilecektir (Kanada Koruma Enstitüsü, 2015: 1).

Büyük boyutlu eserlerin mekânlar arası taşınmasında kolaylık olması için bazı mekânlarda depo kapılarının yanı sıra büyük boyutlu kapılar açılmıştır. Yükleme alanı, büyük araçları karşılamaya ve uzun parçaların ve paletli yüklerin indirilmesine olanak verecek şekilde tasarlanmıştır. Eserlerin yükleme alanından sergileme alanlarına taşınması sırasında büyük boyutlu asansörler kullanılmaktadır.

Hırsızlık ve vandalizme karşı mevcut olumlu yanlar ile alınan önleyici tedbirler araştırıldığında; müzenin güçlü bir bina kılıfı (yapı duvarı, bahçe duvarı, çatı, pencere, kilit ve parmaklık vb.) bulunduğu; güvenlik amacıyla bahçe duvarı üstüne demir işleri yapıldığı; bina ve çevresinde tüm girişleri görebilecek açık bir görüş alanı olduğu; uygun gece ışıklandırmasının bulunduğu; dış mekânda giriş ve yükleme alanı ile müze iç mekânlarında güvenlik görevlileri için yeterli ofis ve güvenlik noktaları bulunduğu; gerekli güvenlik sistemlerinin kurulu olduğu ve hareketli kameralar ile güvenliğin sağlandığı ve güvenlik odasındaki ekranlarla anlık takip edildiği tespit edilmiştir (Çizelge 2). Müzenin kapalı

olduğu sürelerde de harekete duyarlı alarm sistemi devreye girmektedir.

Yangına karşı mevcut olumlu yanlar ile alınan önleyici tedbirler araştırıldığında; yapının geniş bir bahçede yer aldığı ve yangın riski yüksek binalara komşu olmadığı; kullanılan yapı malzemelerinin yangına dayanıklı olduğu; binanın yangın kapılarının kapalı tutulduğu; bina içinde yanıcı madde ve bitki bulunmadığı tespit edilmiştir (Çizelge 3).

Müzedeki merkezi izlemesi olan duman ve ısı tespit sistemleri ile otomatik yangın durdurma sistemi bulunmaktadır.¹⁰ Yangın durdurma sisteminin yükleme alanı olan otopark katındaki araçlarda çıkabilecek yangına dahi müdahale edilebilir niteliktedir.

Suya karşı mevcut olumlu yanlar ile alınan önleyici tedbirler araştırıldığında; müzenin su baskını yönünden riskli bölgede (sel yatağı vb.) yer almadığı; A ve B Bloklar arasındaki çelik makas konstrüksiyonunun Isopanel sandviç çatı kaplamasının iki yöne eğimli olduğu; A ve B Blok yapılarının çatısının parapet arkasında hafif eğimli olduğu; B Blok'taki sergileme mekânında yer alan avlunun üstündeki ışıklığın alüminyum doğrama ışıklık ile kapatıldığı gözlemlenmiştir (Çizelge 4). Pencereelerde yoğunlaşmayı önleme amaçlı yalıtım

¹⁰ Doğruer, F.S., (18 Nisan 2017). Teknisyen Cumali ÜRÜNLÜ ile Zeugma Mozaik Müzesi üzerine söyleşi. Zeugma Mozaik Müzesi, Gaziantep, Türkiye

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

malzemesi kullanıldığı proje incelemesi sırasında tespit edilmiştir.¹¹

Temizlik ekipmanı ve su baskını için gerekli ekipmanı bulunduracak mekân tahsis edilmiştir. Mekanik ekipman odasının sürme su izolasyonu malzemesi ile yalıtımının yapıldığı projesinden anlaşılmaktadır. Sergileme mekânlarında sıhhi tesisat bulunmadığı görülmüştür.

Sergilemedeki mozaik eserler dikey ve yatay olarak sergilenmektedir. Mozaik sergilemelerinin altına gerekli yalıtım yapılmıştır. Bu işlem sırasında mozaik panoların arka yüzeyine hidrolik kireç harcı uygulanmış ve bu tabaka üzerine iki yüzeyi elyafli petekli alüminyum (aerolam) plakalar zeminden 5-6 cm. yükseltilmiştir.¹²

Zararlılara karşı mevcut olumlu yanlar ile alınan önleyici tedbirler araştırıldığında; müze içinde erişilemeyen girintiler bulunmadığı; depolama, sergileme, atölye ve yeme-içme mekânlarının duvarlarla ayrıldığı, personele hizmet veren mutfak ve yemekhane mekânlarının bodrum katta, sergileme mekânlarından uzakta yer aldığı; tüm koridor-

lara ve servis alanlarına tespite izin verecek erişim sağlandığı görülmüştür (Çizelge 5).

Müzedeki her mekân için ayrı Isıtma-Soğutma-İklimlendirme-Havalandırma Bölgesi kullanılmaktadır; bu şekilde olası zararlıların mekânlar arası erişimi kısıtlanmaktadır.

Bunlara ek olarak, yapının geçirdiği basit onarımlar kapsamında yalıtım detaylarının yenilendiği saptanmıştır.

Kirleticilere karşı mevcut olumlu yanlar ile alınan önleyici tedbirler araştırıldığında; yapı malzemelerinin yayılımı düşük veya yayıcı olmayan malzemelerden seçildiği; iklimlendirme cihazlarında dışarıdan gelen havanın filtreden geçtiği ve hava girişinin kirletici madde kaynaklarından uzakta konumlandırıldığı; yangın durumunda Isıtma-Soğutma-İklimlendirme-Havalandırma Sistemi'nin otomatik kapanma özelliği bulunmaktadır (Çizelge 6).

Laboratuvarda kirletici maddelerin kaynaklandığı alanlar için egzoz sistemleri bulunduğu görülmüştür.

Işığın uygunluğu için alınan önleyici tedbirler araştırıldığında;¹³ genel aydınlatma yerine teşhir alanlarının bölgesel olarak aydınlatıldı-

11 Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Zeugma Mozaik Müzesi Klasörü. Ankara, Türkiye (E.T. 17.04.2017)

12 Doğruer, F.S., (18 Nisan 2017). Müdür Vekili Ayşe Ebru ÇORBACI ile Zeugma Mozaik Müzesi üzerine söyleşi. Gaziantep Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvar Müdürlüğü, Gaziantep, Türkiye

13 Makale kapsamında ışığın kontrolüne yönelik yalnızca mekânsal ve yapısal düzenlemeler irdelenmektedir; aydınlatmada kullanılan taşınabilir tertibatın korumaya ve müzeciliğe uygunluğu, başlı başına farklı bir çalışma konusu olabilecektir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ği; küçük alanları ayrı şekilde kontrol etme amaçlı çoklu devreler tanımlandığı; güvenlik ve bakım için ayrı aydınlatma devrelerinin kullanılabilmesi; cam yüzeyler üzerinde kullanılan opak bir malzeme ile doğal ışığın yapı içine erişiminin kesildiği; koleksiyon alanlarında gereksiz elektrikli aydınlatmadan kaçınıldığı; aydınlatma elemanlarının sadece mozaik eserler odaklı yerleştirildiği; ziyaretçi rotası belirlenirken aydınlık düzeyleri farklı mekânlar arasında görsel adaptasyona olanak sağlayan sergileme alanları bulunduğu saptanmıştır (Çizelge 7). Düşük ısı yayma, kızılaltı ve morötesi ışınım gibi zarar verebilecek ışınımlardan yoksun olma, enerji tasarrufu ve uzun ömürlü olma gibi özelliklerinden dolayı led lambalar tercih edilmektedir. Müzede kullanılan aydınlatmanın müzecilik gereksinimlerine göre tasarlanmasına yönelik bir değerlendirme yapılabilmesi için aydınlatma malzemelerinin özelliklerinin belirlenmesi, gerekli ölçümlerin yapılması ve bunların kültürel miras aydınlatmasına dair standartlara uygunluğu değerlendirilmelidir.¹⁴

14 Müze aydınlatmalarına ilişkin 2014 yılında yayımlanan “Conservation of Cultural Heritage - Guidelines and Procedures for Choosing Appropriate Lighting for Indoor Exhibitions” başlıklı PD CEN/TS16163:2014 standardı Türkiye tarafından da kabul görmektedir. Standartlar kapsamında aydınlık düzeyi üst sınırı, yıllık ışıklanma üst sınırı, yıllık sergileme süresi vb. bilgiler yer almaktadır. Bkz. <https://icon.org.uk/icon-resources/conservation-standards> (E.T. 04.07.2019)

Depolama alanlarında pencere bulunmadığı; bu şekilde mekân içlerine ışığın girmesi ve eserlerin gerek günışığına maruz kalmasının engellendiği; aynı zamanda görünebilir depolama anlayışının olmadığı, ihtiyaç duyulduğunda aydınlatma kullanıldığı bilgilerine erişilmiştir.¹⁵ Eserlerde günışığından kaynaklanan enerjinin depolanması sonucu oluşabilecek olumsuz etkilere karşı önlem alındığı anlaşılmaktadır. Ancak inceleme sırasında depolama mekânlarına erişim sağlanmadığından aydınlık düzeyi, aydınlatma süresi ve ışığın niteliği gibi ortam koşulları incelenememiştir.

Sıcaklığın uygunluğu için alınan önleyici tedbirler araştırıldığında; sergileme alanlarında koleksiyonların hasar görmesine bağlı olarak değişen kabul edilebilir ısı değişimlerinin tespit edildiği; tanımlı ısı limitlerinin dışındaki sıcaklıkları bildiren alarm sistemleri bulunduğu anlaşılmıştır (Çizelge 8).

Yüksek kalite, uygun boyutta, çoklu bölgeye sahip ve iklimlendirilmiş havayı iyi dağıtan Isıtma-Soğutma-İklimlendirme-Havalandırma Sistemi kullanıldığı saptanmıştır¹⁶; bu şekilde sıcaklık kontrolü sağlanmaktadır.

15 Doğruer, F.S., (18 Nisan 2017). Arkeolog Halil YILMAZ ile Zeugma Mozaik Müzesi üzerine söyleşi. Gaziantep, Türkiye

16 Doğruer, F.S., (18 Nisan 2017). Teknisyen Cumali ÜRÜNLÜ ile Zeugma Mozaik Müzesi üzerine söyleşi. Zeugma Mozaik Müzesi, Gaziantep, Türkiye

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

İç mekânlarda güneş ısısına maruz kalınmasından sakınıldığı görülmüştür. Bu sayede eserlerde oluşabilecek güneşe bağlı sıcaklık artışı önlenmektedir.

Sıcaklığı sınırlamak amacıyla zemin ve çatıda ısı yalıtımı, genel olarak duvarlarda 5 cm. XPS ısı yalıtım malzemesi, klima santral mekânında ve jeneratör odasında 5 cm. cam yünü ve pencerelerde ise çift cam kullanılmıştır.¹⁷

Bağıl nemin uygunluğu için alınan önleyici tedbirler araştırıldığında; müzede genel olarak uzun süreli dayanıklılık ve lokal bakım kolaylığı sağlandığı görülmüştür (Çizelge 9).

Bağıl nemi sınırlandırma amacıyla duvar içinde, çatıda veya zeminde kesintisiz bir buhar tutucu kullanıldığı projesinden anlaşılmaktadır.¹⁸

Teknik hacimlerde havalandırma amaçlı kapı altı transfer menfezi bulunduğu görülmüştür. Koleksiyonların hasar görmesine bağlı olarak değişen kabul edilebilir bağıl nem dalgalanmalarının tespitinin nem dedektörleri vasıtasıyla yapıldığı bildirilmiştir.¹⁹

17 Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Zeugma Mozaik Müzesi Klasörü. Ankara, Türkiye (E.T. 17.04.2017)

18 Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Zeugma Mozaik Müzesi Klasörü. Ankara, Türkiye (E.T. 17.04.2017)

19 Doğruer, F.S., (18 Nisan 2017). Müdür Vekili Ayşe Ebru ÇORBACI ile Zeugma Mozaik Müzesi üzerine söyleşi. Gaziantep Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvar Müdürlüğü,

Bodrum katta yer alan depolarda pencere olmaması, mekânlardaki sıcaklığın dolayısıyla bağıl nemin dış ortam şartlarından etkilenmesini önlemektedir.

SONUÇ

Sonuç olarak, farklı amaçla tasarlanıp 2010 yılında inşası tamamlanan ve ihtiyaç doğrultusunda çeşitli ilave ve düzenleme çalışmalarından sonra açılan Zeugma Mozaik Müzesi'nde, müzeye dönüştürme projeleri hazırlanırken önleyici korumaya dair tasarım aşamasında alınması gereken tedbirlerin büyük ölçüde alındığı, müzenin çağdaş müze şartlarına kavuştuğu ve periyodik bakımın sürekli olduğu, ancak bazı konularda gereksinimler bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

Zeugma Mozaik Müzesi'nin konumlandırılmasında ise önleyici korumaya yönelik hususların planlama aşamasında göz önüne alınmadığı tespit edilmiştir. Nitekim müzenin kirlilik oranı yüksek bir bölgede yer aldığı saptanmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı veya özel girişimler tarafından yürütülen müze kurumlarında yer seçimi konusunun daha dikkatli irdelenmesi ve önleyici korumaya yönelik kriterlerin de ele alınması faydalı olacaktır.

Zeugma Mozaik Müzesi'nin mekânsal ve yapısal özelliklerinde önleyici korumaya

Gaziantep, Türkiye

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yönelik alınan tedbirler değerlendirildiğinde müzede bozulma etkenlerinin kontrolü açısından eksikliklerin giderilmesi amacıyla çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Deprem nedeniyle olacağı fiziksel kuvvetlere karşı yapının dayanıklılık testlerinin yapılması, zeminlere sismik izolatör uygulaması ve yükleme alanlarındaki kapılara durdurma sistemleri kurulması önerilmektedir. Yangına karşı yangın maddeler ile eserlerin depolanması için alan tahsis edilmesi uygun olacaktır. Yükleme alanı, tesisat odaları ve depolama alanlarının yer seviyesinin altında olması sonucunda su basması riski barındıran bina için suyu sınırlandırmaya yönelik düzenlemeler önem taşımaktadır. Bu amaçla gereken kısımlara su bendi çekilmesi ve mazgallar kullanılması yerinde olacaktır. Zararlılara karşı tespit edilen mevcut olumsuzluklara karşı açık kullanım gerektiren pencerelere parmaklık veya kafes uygulanması; zararlıları kontrol ekipmanının depolanacağı ayrı bir mekân oluşturulması önerilebilir. Yükleme alanı açık olduğundan bu mekânın dış mekân sıcaklığının iç mekâna yansıdığı, bu sıcaklığın diğer alanlara yayılmasını önlemek amacıyla yükleme alanına

ayrı bir Isıtma-Soğutma-İklimlendirme-Havalandırma Sistemi kurulması gerektiği düşünülmektedir.

Özetlemek gerekirse, bozulma etkenlerinin önlenmesi, sınırlandırılması, tespiti ve bozulmalara müdahale etmek amacıyla düzenlenen yapısal ve mekânsal düzenlemeler ile etkin koruma aşamasına geçilmeden koleksiyonun önleyici korunması sağlanmaktadır. Başarılı bir şekilde önlenen/sınırlandırılan etkenler için diğer aşamalara (tespit ve müdahale) geçilmesine gerek kalmayacaktır.

Müzeler oluşturulurken veya düzenlenirken yapılması gereken koruma çalışmalarının önemli bir bölümünü oluşturan önleyici koruma düzenlemelerinde mimar ve tasarımcılara büyük görev düştüğü unutulmamalıdır. Bozulma etkenleri ve sonucu olan bozulmalar müze bünyesinde tespit edilmeli ve bunların düzenli olarak denetimi yapılmalıdır. Denetimlerin sıklığı, bozulma etkeninin oranına ve riskine bağlı olarak değişebilecek olup, koruma uzmanları ile mimarların koordineli çalışmaları sonucunda önleyici korumaya yönelik öneriler geliştirmelidir.

		Gnl	Sergi	Depo	Lab.	Taşa- ma
MÜDA- HALE	Deprem Etkilerine Yönelik (Yangın, Su Baskını) Otomatik Sistemler					
TESPİT	Depreme Karşı Dayanıklılık Testleri					
SINIRLANDIRMA	Strüktürel Sistem, Yapı Malzemeleri ve Koleksiyonun Kontrolüne İmkan Verecek Yeterli Alan					
	Yükleme Alanı Kapılarında Durdurma Sistemleri ve Etki Emici Çeper					
	Yeterli Sergi Alanı					
	Zemin Dayanımı					
	Depreme Karşı Dayanıklılık					
ÖNLEME	Büyük Yüklemeye Alan					
	Düz Geçişler					
	Düz Zemin					
	Eğimi Uygun Rampa					
	Eğimli Çatı					
	Toprağın Yumuşak/ Gevşek Olmaması					
	Sismik Hareketin Düşük Olması					
		Bulunmaktadır	Bulunmamaktadır	Gözlemlenmiştir		

Çizelge 1. Zeugma Mozaik Müzesi'nde Fiziksel Kuvvetlere Yönelik Yapısal ve Mekânsal Özellikler (Doğruer)

		Gnl	Sergi	Depo	Lab.	Taş- ma
MÜDAHALE	Güvenlik Görevlileri İçin Ofis ve Güvenlik Noktaları					
	Elektronik Dedektörler					
TESPİT	Bina Boyunca Açık Görüş Alanı ve Uygun Işıklarıdırma					
	Depo Dışında Çalışma Alanı					
SINIRLANDIRMA	Kapalı ve Güvenliği Sağlanmış Yükleme Alanı					
	Eser Sergilenen Kapalı Vitrinler					
	Tüm Girişleri Görebilecek Açık Görüş Alanı					
	Güçlü Bina Kılıfı (Yapı duvan, bahçe duvan, Pamaklık vb.)					
	Gece Otopark Kullanımından kaçınılması					
	Gece Işıklarıdırması					
	Sergilemenin Olmadığı Dönemde Değerli Objeler Taşınması					
ÖNLEME	Suç Oranı Düşük Bölge					

Bulunmakta dır	Bulunmamakta dır	Gözlemlenememiştir
----------------	------------------	--------------------

Çizelge 2. Zeugma Mozaik Müzesi'nde Hırsızlık ve Vandalizme Yönelik Yapısal ve Mekânsal Özellikler (Doğruer)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

		Gnl	Sergi	Depo	Lab.	Tag- ma
MÜDAHALE	Otomatik Yangın Durdurma Sistemi					
TESPİT	Merkezi İzlemesi Olan Duman ve Isı Tespit Sistemleri					
SINIRLANDIRMA	Kapalı Yangın Kapıları					
	Yangına Dayanıklı İnşaat Malzemeleri					
ÖNLEME	Yanıcı Maddelerin Depolandığı Uygun Alan					
	Deprem Sırasında Binaya Doğal Gaz Geçişi Kesen Sistem					
	Elektrik Sistemlerinin Düzenli Bakımı					
	Düzenli ve Kodlamaya Uygun Kablo ve Elektrik Sistemleri					
	Müze İçinde Yanıcı Madde ve Bitki Olmaması					
	Yangın Riski Yüksek Komşu Bina Olmaması					
	Suç/Vandalizm Oranı Düşük Bölge					

Bulunmaktadır	Bulunmamaktadır	Gözlemlenmiştir
---------------	-----------------	-----------------

Çizelge 4. Zeugma Mozaik Müzesi'nde Suya Yönelik Yapısal ve Mekânsal Özellikler (Doğruer)

		Gnl	Sergi	Depo	Lab.	Taşı- ma
MÜDA- HALE	Su Baskımı İçin Gerekli Ekipmanı Bulunduracak Mekân					
TESPİT	Kolay Erişilebilir ve Hızlı İnceleme İçin İyi Organize Edilmiş Sıhhi Tesisat					
SINIRLANDIRMA	Mekanik Ekipman Odasının Çevresinde Su Bendi					
	Su Geçirmez Zeminler					
ÖNLEME	Deponun Bodrum Katta Yer Almaması					
	Yükleme Alanının Yer Seviyesinin Altında Olmaması					
	Tavan Penceresinden Kaçınılması					
	Sergileme Mekânlarında Sıhhi Tesisattan Kaçınılması					
	Çatıdan Gelen ve Yerden Yükselen Suyun Zarar Vermesini Önleyecek Önlemler (Tarihi Bina ise)					
	Yoğuşmayı Önlemek İçin Yapı Elemmanı Yalıtımı					
	Eğimli Çatı, Yağmur Olukları					
	Sorunsuz Çalışan Drenaj ve Gerekli Tesisat					
	Su Baskımı Yönünden Riskli Bölgede Olmaması					
		Bulunmaktadır	Bulunmamaktadır	Gözlemlenmiştir		

Çizelge 5. Zeugma Mozaik Müzesi'nde Zararlılara Yönelik Yapısal ve Mekânsal Özellikler (Doğruer)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

		Gnl	Sergi	Depo	Lab.	Tag- ma
MÜDA- HALE	Zararlılan Kontrol için Alan					
	TESPİT	Tüm Koridorlara ve Servis Alanlarına Tespite İzin Verecek Erişim				
Yeni Gelen Eserler için Yükleme Alanına Yakın Karantina ve İnceleme Odası						
SINIRLANDIRMA	İyi Yalıtılmış Yükleme Alanı Kapısı ve İş Mekânlarına Geçiş					
	Zararlı Habitatın Azaltma Amaçlı Sağlıkla İlgili Parametreler					
	İyi Yalıtım Detayları					
	Duvarlarla Ayrılmış Depo, Sergi, Atölye ve Yeme-İçme Mekânları					
	Her Mekân İçin Ayni HVAC Bölgesi					
	Pencerelerde Parmaklık veya Kafes					
ÖNLEME	Erişilemeyen Girintilerden Kaçınılması					
	Böcekleri Girişlerden Uzak Tutacak Işıklandırma					
	Ahşap Yapı Malzemelerinin Bakımı					
	Bahçedeki Otların Temizliği					
	Yemek Artıklarının Yapı Dışında Muhafazası					
	Kuş veya Memelilerin Yuva Yapmasının Önlenmesi					
	İyi Çalışan Drenaj					
	Yapı İçinde Düzenli Temizlik					
	Bina İçinde veya Dışında Zararlı Habitatın Bulunmaması					
		Bulunmaktadır	Bulunmamaktadır	Gözlemlenmiştir		

Çizelge 6. Zeugma Mozaik Müzesi'nde Kirletici Maddelere Yönelik Yapısal ve Mekânsal Özellikler (Doğruer)

		Gnl	Sergi	Depo	Lab.	Taş- ma
MÜDAHALE	-					
TESPİT	-					
SINIRLANDIRMA	Kirlenici Maddelerin Kaynaklandığı Alanlarda Egzoz Sistemleri					
	Kirlenici Madde Kaynaklarından Uzakta Konumlanmış Hava Girişi					
	Yangın Durumunda Otomatik Kapanma Özellikli HV AC					
	Giriş Holü					
	Filtreden Geçerek Bina İçine Hava Girişi					
	Hava Sızdırmaz Mekânlar					
ÖNLEME	Kirlenici Madde Yayılımı Düşük veya Yayıcı Olmayan Yapı Malzemeleri					
	Kirlilik Oranı Düşük Bölge					

Bulunmaktadır	Bulunmamaktadır	Gözlemlenmemiştir
---------------	-----------------	-------------------

Çizelge 7. Zeugma Mozaik Müzesi'nde Uygun Olmayan Işığa Yönelik Yapısal ve Mekânsal Özellikler (Doğruer)

		Gnl	Sergi	Depo	Lab.	Taşı- ma
MÜDA- HALE	-					
TESPİT	-					
SINIRLANDIRMA	Ziyaretçi Rotası Belirlenirken Işık Seviyeleri Farklı Mekânlarda Arasında Görsel Adaptasyona Olanak Sağlayan Fuaçe veya Sergileme Alanları					
	Pencerelerde Kontrol Edilebilir Panjur Sistemi, Güneş Siperleri, Filtreler, Film veya Jaluzi					
ÖNLEME	Genel Aydınlatma Yerine Bölüm Aydınlatması					
	Esnerlerin Taşınması veya Geçici Sergiler Sırasında Kullanılan Hollerinin Orta Derecede Işıklandırılması					
	Küçük Alanları Ayn Şekilde Kontrol Etme Amaçlı Çoklu Devreler					
	Görünebilir Depolama Yerine İsteğe Bağlı Aydınlatma					
	Müze Gereksinimlerine Göre Tasarlanmış Aydınlatma					
	Güvenlik ve Bakım İçin Ayn Aydınlatma Devresi					
	Gereksiz Elektrikli Aydınlatmadan Kaçınılması					
	Sergileme ve Depolama Alanlarında Pencere kullanımından Kaçınılması					

	Bulunmaktadır	Bulunmamaktadır	Gözlemlenmiştir
--	---------------	-----------------	-----------------

Çizelge 8. Zeugma Mozaik Müzesi'nde Uygun Olmayan Sıcaklığa Yönelik Yapısal ve Mekânsal Özellikler (Doğruer)

		Gnl	Sergi	Depo	Lab.	Taşı- ma
MÜDAHALE	Yüksek Kalite, Uygun Boyutta, Çoklu Bölgeye Sahip ve İklimlendirilmiş Havayı İyi Dağıtan HVAC Sistemi					
TESPİT	Termostat					
	Tanımlı Isı Limitlerinin Dışındaki Sıcaklıkların Bildiren Alarm Sistemleri					
SINIRLANDIRMA	Uygun Olmayan Sıcaklığın Diğer Alanlara Yayılmasını Önlemek Amaçıyla Yükleme Alanına Aynı HVAC Sistemi					
	Özel Koleksiyonların Depolarında İyi Yalıtımlı Duvarlar					
	Pencerelerde Çift veya Üçlü Cam					
	Zemin, Duvar ve Çatıda Yalıtım					
ÖNLEME	Kapalı Yükleme Alanı					
	Güneş Işısına Maruz Kalmadan Sakinme					
	Koleksiyonların Hasar Görmesine Bağlı Olarak Değişen Kabul Edilebilir Isı Değişimlerinin Tespiti					

	Bulunmaktadır	Bulunmamaktadır	Gözlemlenmiştir
--	---------------	-----------------	-----------------

Çizelge 9. Zeugma Mozaik Müzesi'nde Uygun Olmayan Bağlı Neme Yönelik Yapısal ve Mekânsal Özellikler (Doğruer)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

KAYNAKÇA

AYDIN, Ö., LAKOT ALEMDAĞ, E., (2015).

Bodrum duvarlarında zemin suyuna bağlı oluşan hasarlar ve yalıtım önlemleri. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, ISSN:2148-8142, 04(02):1-12 Doi: 10.17365/TMD.201549619

DOĞRUEK, F.S., (18 Nisan 2017). Arkeolog Halil YILMAZ ile Zeugma Mozaik Müzesi üzerine söyleşi. Gaziantep, Türkiye

DOĞRUEK, F.S., (18 Nisan 2017). Müdür Vekili Ayşe Ebru ÇORBACI ile Zeugma Mozaik Müzesi üzerine söyleşi. Gaziantep Restorasyon ve Konservasyon Merkez Laboratuvar Müdürlüğü, Gaziantep, Türkiye

DOĞRUEK, F.S., (18 Nisan 2017). Teknisyen Cumali ÜRÜNLÜ ile Zeugma Mozaik Müzesi üzerine söyleşi. Zeugma Mozaik Müzesi, Gaziantep, Türkiye

GAZİANTEP ZEUGMA MOZAİK MÜZESİ. (2014). Broşür. Gaziantep: Gaziantep İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü & Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı, s. 2

HILBERRY, J.D., (1995). Architectural design considerations. İçinde C.L. Rose, C.A. Hawks and H.H. Genoways (Editörler). Storage of natural history collections: A preventive conservation approach.

(Vol. I). Amerika Birleşik Devletleri: Society for the Preservation of Natural History Collections, ss. 103-122

KANADA KORUMA ENSTİTÜSÜ, (1994).

Framework for prevention of collections. Poster. Kanada, s. 1

KANADA KORUMA ENSTİTÜSÜ, (2015).

Framework for preserving heritage collections. Poster. Kanada, s. 1

KOCAELİ, F., ESKİCİ, B., (2017). İç Anadolu Bölgesi müzelerinde önleyici koruma sorunları üzerine bir değerlendirme.

Restorasyon–Konservasyon Çalışmaları, ISSN 1309-7016, İstanbul, Türkiye: İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kültür Varlıkları Daire Başkanlığı, KUDEB Yayınları, sayı: 20-2017/1: 52-64

KÖKTEN, H., (2007). Müzede koruma. Müzelerde Önleyici Koruma Uzaktan Eğitim Programı, Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları, ss. 25-149

KUZUCUOĞLU, A.H., (2014). Müze, kütüphane ve arşiv binalarında izleme çalışmalarının önleyici konservasyon açısından önemi. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, ISSN:2148-8142, 02(01):120-138 Doi: 10.17365/TMD.201429192

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ. Dijital Arşiv.
Ankara, Türkiye (E.T. 01.03.2017)

KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ. Zeugma Mozaik Müzesi Klasörü, Ankara, Türkiye
(E.T. 17.04.2017)

MICHALSKI, S., (2004). Care and Preservation of Collections. İçinde P.J. Boylan (Ed.). Running a Museum: A Proctical Handbook. France: ICOM, ss. 51-90

PODANY, J., (Eylül 2001). Müze Koleksiyonları İçin Sismik Güvenlik Çalışması. İstanbul Afete Hazırlık Eğitim Projesi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü

ROBERTS B.O., HUTCHİNS J.K., (2016). Müzeler İçin Afet Risk Yönetimi. (Çev. M. Aydın). L. Macdonald (Ed.). Kültür Mirasını Koruma El Kitabı. UNESCO. İstanbul: Kültürel Mirasın Doşları Derneği Yayınları. (Eserin orijinali 2009'da yayımlandı)

ROSE C.L., HAWKS, C.A., (1995). A Preventive Conservation Approach To The Storage of Collections. İçinde C.L. Rose, C.A. Hawks and H.H. Genoways. (Editörler). Storage of Natural History Collections: A Preventive Conservation

Approach (1). Amerika Birleşik Devletleri: Society for the Preservation of Natural History Collections, ss. 1-33

RUJİTER, M. (2016). Depodaki Koleksiyonların Elleçlenmesi. (Çev. M. Uğuryol, ve M. Aydın). İçinde N.H. Denis, B. Egger, H. Gipoloulou, N. Boudjemai ve M.C. Areto (Editörler). Kültür Mirasını Koruma El Kitabı. UNESCO. İstanbul, Türkiye: Kültürel Mirasın Doşları Derneği Yayınları. (Eserin orijinali 2010'da yayımlandı), ss. 1-49

TOLEDO, F., (2006). The role of architecture in preventive conservation. İtalya: ICCROM, s. 7

WEINTRAUB, S., (1992). Creating and Maintaining the Right Environment. İçinde H. Wheelchel (Ed.). Caring for Your Collections. New York, Amerika Birleşik Devletleri: Harry N.Abrams, Inc. ss. 18-29

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://basin.kulturturizm.gov.tr/TR-220514/zeugma-cingene-kizi-mozaiklerinin-parcalari-sergiye-haz-.html> (E.T. 07.12.2018)

<http://icomturkey.org/tr/icom-m%C3%BCzecilik-etik-yasas%C4%B1> (E.T. 02.12.2016)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

<https://icon.org.uk/icon-resources/conservation-standards> (E.T. 04.07.2019)

<http://v2.arkiv.com.tr/p9978-zeugma-mozaik-muzesi.html> (E.T. 12.04.2017)

<http://www.muze.gov.tr/tr/muzeler/zeugma-mozaik-muzesi> (E.T. 11.04.2017)

<http://www.nps.gov/museum/publications/handbook.html> (E.T. 22.06.2016)

Yazar Notu: Bu çalışma, Fatma Sezin DOĞRUEK tarafından Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Kültür Varlıklarını Koruma Anabilim Dalında hazırlanan “Türkiye’nin Arkeolojik Eser Barındıran Seçilmiş Müzelerinde Önleyici Koruma Bağlamında Müze Tasarımlarının İrdelenmesi” başlıklı doktora tezinden makale haline getirilmiştir. Makalede kaynak gösterilmeyen tüm görseller, yazar tarafından 18.04.2017 tarihinde çekilmiştir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Museums are defined by International Council of Museums (2006) as the organizations which do not have profit but create exhibitions, give education; and also protect, investigate and promote (Kökten, 2007: 29). Museums, in which movable cultural heritage are preserved and exhibited, have importance in the field of conservation. Active (direct) and passive (preventive/indirect) conservation techniques are implemented in order to conserve the artefacts. **Aim:** Zeugma Mosaic Museum (Gaziantep), which is affiliated to the Ministry of Culture and Tourism, was designed as a cultural center and opened as a museum in 2011. It is examined in terms of its structural and spatial characteristics, and their appropriateness to preventive conservation in this study. **Method:** The agents of deterioration, to which artefacts are exposed, are classified as physical forces, thieves, vandals, fire, water, pests, pollutants, improper light, ultraviolet and infrared, improper temperature and relative humidity (Canadian Conservation Institute, 2015: 1). If the preventive conservation techniques are not used in museums, active conservation implementations are required (National Park Service, 2006: 3:1). The aims of the preventive conservation in museums are to avoid, block and minimize the agents of deterioration for the collection. Deterioration that is not perceived in day but accumulated and increased in time is avoided or blocked by using preventive conservation techniques. Using Canadian Conservation Institute's framework study (2015) as base, Zeugma Mosaic Museum is investigated in terms of the taken precautions for each agents of deterioration. The precautions are varied in terms of the artefacts' location (exhibition, storage or transit spaces). Exhibition spaces either consist of different divisions consistent with periods or regions; or they are formed as a holistic space. There should be an open view between the entrances, exits and display areas as a precaution for theft and vandalism. Parting the exhibition and storage spaces from eating and drinking spaces is thought to be a safety measure against pests. Existing artefacts and future additions should be taken into account in determining the size of the storage spaces (Hilberry, 1995: 104). Storage spaces in a well order are considered as a precaution against the artefact deteriorations. In case museum artefacts are stored under unsuitable conditions, other protection activities will be less effective (Rujiter, 2010/2016: 4). It is crucial that there are flat floors and/or ramps with appropriate slope in the display spaces, transition areas and the loading areas; and wide doors and corridors should be located in the transition areas in order to avoid and block physical forces (Rujiter, 2010/2016: 38). Maintaining air-tightness in the museum spaces is a precaution to limit the effects of smoke that may occur during the fire and unsuitab-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:384 K:552

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

le relative humidity. Energy which is absorbed due to daylight exposure and unsuitable light quickens the chemical degradation and causes instability in the relative humidity (Weintraub, 1992: 20). As a result, window use is not proposed in the exhibition and storage spaces. In terms of structural characteristics, the structural system and materials should be disaster-resistant in a museum. Museum buildings' resistance to natural disasters is a precaution to avoid the damages of the physical forces that are impacts, shock, vibration and gravity (Canadian Conservation Institute, 1994: 1). It is crucial to evaluate the characteristics of the construction materials to be used in museums in terms of preventive conservation. The physical strength, fire-resistance, vermin-resistance of the building materials, existence of isolation and vapor-proof materials and these materials' corrosive or emissive cases should be evaluated according to preventive conservation. **Results:** Museum buildings are established by converting buildings with different purposes into museums later, as well as designing museum buildings. Historical buildings or today's buildings are both used in the transformation. This difference affects the problems and proposals on preservation of the museum collection in terms of quality and quantity. As a museum building transformed from a building with different function, Zeugma Mosaic Museum was transformed into museum by expert teams so that it was founded considering museum requirements; and having required techniques and equipment of contemporary exhibition and storage. It was observed that the principles of preventive protection were adapted to a great extent and permanent maintenance was maintained at the museum. **Conclusion:** Precautions for preventive conservation should be taken for the projects of transformation into museum. It is ideal to determine whether the spatial and structural conditions, and the materials are suitable in terms of conservation; and to design the exhibition and storage areas by a team composed of architects, designers and conservators.

ELEŞTİREL MİMARLIK KURAMI ÜZERİNE GÜNCELLEMELER ¹

UPDATES ON CRITICAL THEORY IN ARCHITECTURE

Gülşah GÜLEÇ

Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara / Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-8041-2018

Öz: Amaç: Bu yazının amacı, geçtiğimiz yüzyıldan bu yana eleştirel mimarlık kuramında yapılmış olan güncellemeleri ortaya koymaktır. Bunlar, eleştiri kavramının değişmesine neden olan güncellemelerdir. Yazıda bu kavramsal değişimin yenilik ve yaratıcılık gibi kavramların da değişmesine neden olduğu belirtilmiştir. **Yöntem:** Bu değişimleri (ya da güncellemeleri) ortaya koymak için örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Örnekler, mimarlık literatüründe öne çıktığı görülen eleştirel kuramlar ve eleştirel tasarımlardan oluşturulmuştur. Bu örnekler üzerinden eleştirel mimarlık kuramının değiştiği ortaya koyulmuştur. **Bulgular:** Eleştirel mimarlık kuramının değişmesi yalnızca mimari kuramı değil mimari tasarımı da etkilemekte ve değiştirmektedir. Ancak mimarlıkta eleştiri genellikle kuramla sınırlandırılmaktadır. Buna bağlı olarak, eleştirel tasarım yerine daha çok eleştirel kuramdan söz edilmektedir. Eleştirel mimarlık kuramında yapılan güncellemeler, eleştiri ve eleştirelilik kavramlarının değişmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte, eleştirelilik genellikle yenilik olarak tanımlanmaktadır. Ancak son yıllarda yenilik anlık beğenilere, değişimlere ve deneyimlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Eleştirelilik ise anlık yenilikleri yakalamak ve yorumlamak olarak ele alınmaktadır. Yeni eleştirel mimarlığın anlıksallık olarak tanımlanabilen yeniliği buradan gelir. **Sonuç:** Anlıksallık, mimarlık terminolojisinde yeni sayılabilecek olan kavramlardan biridir. Bu yüzyılın bilgisayar teknolojileri, anlık değişimlerin ve yeniliklerin yaşandığı bugünkü mimarlık ortamının oluşmasını sağlamıştır. Eleştiri bu ortamda kendisine yeni bir yer bulmaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eleştiri, Eleştirelilik, Eleştirel Mimarlık, Eleştirel Mimarlık Terminolojisi

Abstract: Aim: The aim of this paper is to reveal the updates in critical architectural theory since the last century. They lead the concept of criticism to change. This conceptual change also leads the concepts of novelty and creativity to change using in architectural terminology. **Method:** The method of sampling is used to reveal these changes (or updates) in the paper. The samples are mainstream critical theories and critical designs. It is revealed through these samples that critical architectural theory has significantly changed. **Results:** Criticism in architecture has generally been limited to theory. That's why; critical theory has mainly been discussed rather than critical design. The recent updates in critical architectural theory have led the concepts of criticism and criticality to change in architecture. Yet criticality has generally been defined and discussed as novelty. However instant shares, likes and experiences have recently defined novelty. And criticality has been discussed as capturing and criticizing these instant changes. It is the novelty of the new critical architecture. **Conclusion:** Instantaneity is one of the recent concepts using in architectural terminology. The computer technologies have created a new medium for architecture by promoting instant changes and novelties. And criticism has been struggling for being a part of this medium nowadays.

Key Words: Criticism, Criticality, Critical Architecture, Critical Architectural Terminology

Doi: 10.17365/TMD.2019.3.3

- (1) **Sorumlu Yazar - Corresponding Author:** Gülşah GÜLEÇ, (Öğr. Gör. Dr., Ph.D.), Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara / Türkiye, gulecsah@gmail.com, **Geliş Tarihi / Received:** 03.05.2019, **Kabul Tarihi / Accepted:** 22.12.2019, **Makalenin Türü: Type of Article (Araştırma – Uygulama / Research -Application), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu / Ethics Committee: Yok / None**

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:417 K:578

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Bugüne kadar mimarlıkta eleştiri üzerine birçok yazı yazılmış, konuşmalar ve araştırmalar yapılmıştır. Bu yazı da mimarlıkta eleştiri kavramının değişimi üzerine yapılan bir araştırmaya dayandırılmıştır. Ancak bu bir güncelleme yazısıdır. Yazıda geçtiğimiz yüzyıldan bu yana eleştirel mimarlığı tanımlamak ve tartışmak üzere kullanılan kavramlar ele alınmıştır. Bu kavramlar üzerinden eleştirel mimarlığın güncelliği ve geçerliliği tartışılmıştır. Eleştirinin farklı anlamlar yüklenen, hatta anlamı belirsizleşen bir kavram haline geldiği ortaya koyulmuştur. Buna rağmen eleştiri, mimarlık alanındaki önemini korumuştur.

Eleştirinin daha çok felsefe, sosyoloji, psikoloji gibi alanlarda kullanılan bir kavram olduğu düşünülür. Ancak eleştiri kavramı mimarlıkta da yaygın olarak kullanılmaktadır. Birçok mimarlık akımının temelini eleştirel düşünce oluşturmaktadır. Bunların başında Modern mimarlık gelir. Modern mimarlığın kendisinden önceki mimarlık geleneğinden kopması ve kendi geleneğini oluşturmasında eleştirinin önemli bir rolü bulunmaktadır. Bununla birlikte, mimarlıkta eleştirinin yalnızca bir düşünce biçimi olduğu savı, mimarlık kuramıyla sınırlandırılmasına yol açmıştır. Oysa eleştiri aynı zamanda bir davranış biçimidir.

Mimarlıkta bir düşünce ve davranış biçimi olarak eleştirinin birçok farklı tanımı yapılmıştır.

Özellikle felsefe alanında yapılan tanımlar, eleştiri kavramının mimarlık alanındaki anlamının değişmesine ve belirsizleşmesine yol açmıştır. Diğer yandan belirsizlik, mimarlıkta eleştirinin yeni anlamlara gelecek şekilde kullanılan bir kavram olmasını sağlamıştır. 20. yüzyılda eleştiri ve eleştirelilik karşıtlık, dirençlilik ve yenilik gibi kavramlarla tartışılıyorken; iklimik ve demografik değişimlerin, savaşların, terörist saldırıların, etik ve psikolojik problemlerin artış gösterdiği 21. yüzyılda eleştireliliğin tüm bu küresel problemlerle birlikte tartışılması gerekmektedir. Ancak bu, eleştireliliğin artık yenilik anlamına gelmediğini göstermemektedir. Mimarlıkta bugün eleştirelilik gibi yenilik de farklı anlamlara gelecek şekilde tanımlanmakta ve tartışılmaktadır.

Bilgisayar teknolojilerinin son yıllarda mimarlıkta yaşanan kavramsal ve anlamsal değişimde önemli bir rolü olmuştur. Bilgisayar destekli teknolojiler, yalnızca mimari görüntülerin oluşturulmasını değil bu görüntülerin dünyanın farklı yerleriyle paylaşılmasını sağlamıştır. Paylaşılan, yorumlanan ve beğeni alan görüntüler, estetik zevkimizi ve beğeni düzeyimizi belirlemektedir. Ancak bunlarla kurduğumuz görsel, hatta deneyimsel ilişkilerin anlık olması eleştireliliğin yanı sıra yenilik ve yaratıcılık gibi kavramların da anlıksallık kavramıyla tanımlanmasına neden olmaktadır. Mimarlıkta artık anlık olarak yaratılan

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:417 K:578

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yeniliklerden söz edilmektedir. Eleştirelilik ise anlık yenilikleri yakalamak ve yorumlamaktan geçmektedir.

Dolayısıyla anlıksallık, eleştirel mimarlık terminolojisini oluşturan güncel kavramlardan biri, hatta belki de en önemlisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Anlık beğeniler, paylaşımlar ve deneyimler bugünün kültürünü oluşturmakta; eleştiri, kültürün bir parçası olarak, bu oluşum içerisinde kendisine yeni bir yer bulmaya çalışmaktadır. Eleştiri ve kültür kavramları her zaman yakından ilişkili kavramlar olmuştur. Bugün yeni bir eleştirel mimarlıktan ve yeni bir eleştirel mimarlık terminolojisinden, dahası böyle bir yeniliğin gerekliliğinden söz edilirken eleştiri ve kültür arasındaki yakın ilişki yeniden gündeme gelmektedir. Yeniliğin ise eleştiri ve kültür arasında kurulan yeni ilişkilerle ortaya çıktığı görülmektedir.

AMAÇ

Bu yazının amacı, geçtiğimiz yüzyıldan bu yana eleştirel mimarlık kuramında yaşanan değişimleri ortaya koymaktır. Yazıda buna “güncelleme” denilmektedir. Eleştirel mimarlık kuramında yapılan güncellemelerin eleştiri ve eleştirelilik kavramlarının yanı sıra yenilik ve yaratıcılık gibi kavramların da değişmesine neden olduğu ortaya konulmaktadır.

KAPSAM ve YÖNTEM

Eleştirel mimarlık kuramında yapılan güncellemelerin ortaya koyulduğu bu yazının kapsamı, felsefe ve sosyoloji gibi eleştirinin önemli bir kavram olduğu farklı disiplinler alanları da içine alacak şekilde genişletilmiştir. Dolayısıyla eleştiri, yazı kapsamında disiplinlerarası bir kavram olarak tartışılmıştır. Özellikle son yıllarda disiplinler sınırların belirsizleşmiş olması, bu yazı kapsamındaki tartışmanın farklı disiplinlerin sınırlarının kesiştiği alanlarda sürdürülmesini sağlamıştır.

Tartışma kapsamında örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Örnekler, mimarlık literatüründe öne çıktığı görülen eleştirel kuramlar ve tasarımlardan oluşturulmuştur. Bunlar, eleştirel mimarlık kuramının değiştiğini ve güncellendiğini ortaya koymuştur. Yazının kapsamını bu örnekler oluşturmuştur.

PROBLEM

Mimarlıkta eleştiri genellikle kuramla sınırlandırılmıştır. Oysa eleştirel kuram gibi eleştirel tasarımdan da söz etmek mümkündür. Bu nedenle, yazıda eleştirinin mimarlık kuramıyla sınırlandırılmasının bir problem olduğuna işaret edilmiştir. Buna bağlı olarak, mimarlıkta kuramın ve tasarımın birbirinden ayrı tutulan alanlar haline geldiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, eleştirinin son yıllarda mimarlıkta anlamı belirsiz bir kavram olarak kullanılıyor olması bir diğer probleme işaret

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:417 K:578

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

etmektedir. Bunun özellikle felsefe alanında eleştiri kavramı üzerine yapılmış olan belirsiz tanımlardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Yine de belirsizlik, mimarlık terminolojisini oluşturan kavramların yeni anlamlara gelecek şekilde kullanılmasını ve terminolojiye yeni kavramların katılmasını sağlamaktadır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu yazının kuramsal çerçevesini geçtiğimiz yüzyıldan bu yana mimarlık literatüründe öne çıkmış olan eleştirel kuramlar ve yaklaşımlar ile eleştirel tasarımlar oluşturmaktadır. Bunlar, eleştirel mimarlık kuramının değişmesini ve güncellenmesini sağlamıştır. Böylece eleştiri kavramı da değişmiştir. Bu kavramsal değişim, yalnızca mimari kuramı değil mimari tasarımı da etkileyen önemli bir değişimdir.

Mimarlıkta Eleştiri Kavramı

20. yüzyılda mimarlıkta etkili olmuş Modernizm, Postmodernizm, Eleştirel Bölgeselcilik, Dekonstrüktivizm gibi birçok akım eleştiriye ve eleştirel düşünceye dayandırılmıştır. Modernizm, kendisinden önceki mimarlık geleneğinin; Postmodernizm ve Eleştirel Bölgeselcilik, Modern mimarlık geleneğinin; Dekonstrüktivizm ise mimarlıkta alışlagelmiş her türlü tasarım ve yapım geleneğinin eleştirilmesini sağlamıştır. Dolayısıyla mimarlıkta eleştiri, geleneğe karşı koymayı ve yenilik arayışında olmayı ifade eden bir düşünce biçimi olarak karşımıza çıkmıştır.

20. yüzyıldan bu yana mimarlıkta eleştirinin birçok farklı tanımı yapılmıştır. Ancak bu tanımlardan önce eleştiri sözcüğünün kökenine bakmak gerekir. Eleştiri (*criticism*) sözcüğü Latince *criticus*; Yunanca *kritikos* ve *krités* sözcüklerinden gelir. Bu sözcükler yargı anlamına gelmektedir. Eleştiri yüzyıllar boyunca köken anlamını korumuş; yargı anlamına gelecek şekilde kullanılmıştır (Williams, 2018: 102-105). Bununla birlikte, eleştirinin birçok farklı anlamı ve tanımı bulunmaktadır.

Ancak Foucault, eleştirinin kesin tanımını yapmaktan özellikle kaçınmıştır. Bunun yerine eleştirinin yargılayıcı ya da hükmedici olmaması gerektiğini savunmuştur. Eleştiriye “çok fazla hükmedilmeme sanatı” (“*the art of not being governed quite so much*”) olarak tartışmıştır. Foucault’ya göre eleştiri, bireyin kendisine gerçekliği eleştirme hakkı tanınmasıyla ortaya çıkar ve gelişir. Dolayısıyla eleştirelilik ile bireysellik yakından ilişkilidir; eleştiri, bireysel olmayı ve öyle davranmayı gerektirir. Ancak eleştirel ve bireysel davranış biçimi, kişiye hükmetme hakkını tanımaz. Foucault, eleştirinin hükmetmek ya da hükmedilmekle ilişkilendirilmemesi gerektiğini düşünür. Burada “hükmetmek”le bireyin kendi doğrularına ve gerçeklerine göre; “hükmedilmek”le ise otoritenin doğrularına ve gerçeklerine göre hüküm vermesi kastedilmektedir. Foucault, eleştirinin her iki durumda da hükme (ya da yargıya) indirgendiğine

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:417 K:578

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

işaret eder. Bu açıdan, eleştiriyi bir problem olarak ele alır. Ancak amacı, problemin çözümünü bulmak değil problemi tartışmaktır (Foucault, 1997: 23-82).

Bu tartışmalar yalnızca felsefe alanında değil mimarlık alanında da yapılmaktadır. Ancak genellikle felsefe, sosyoloji ve psikoloji gibi alanlarda tartışma konusu olan eleştirinin mimarlığın konusu olup olmadığı başka bir tartışmaya neden olmuştur (Graafland, 2010: 396-417). Bu nedenle mimarlıkta eleştiri bir problem haline gelmekle kalmamış; bu problem yalnızca mimarlık kuramıyla sınırlandırılmıştır. Yani eleştiri, mimari tasarımın ve tasarımcı mimarın problemi olmaktan çık(arıl)mıştır. Buna bağlı olarak, mimarlıkta kuram ve tasarım birbirinden ayrı tutulan alanlar haline gelmiştir. Ancak eleştiri, hem mimari kuramın hem de mimari tasarımın konusudur.

Bununla birlikte, 20. yüzyılın Modern diyalektik eleştirisi kuram ve tasarım arasındaki ayrımı derinleştirmiştir. Diyalektik eleştiri yerel ve evrensel, öznel ve nesnel, yeni ve geleneksel gibi karşıtlıklar üzerine kuruludur. Kuram ve tasarım da bu karşıtlıklardan biri olmuştur. Etkilerini tüm dünyada hissettirmeye başlamış olan kapitalizm ise karşıtlıkları desteklemiştir. Bu yüzden Tafuri, eleştirel kuramını kapitalizmin olumsuz etkileri üzerine kurmuştur (Tafuri, 1998: 146-173). Kuramın eleştirel olduğu; eleştiri ve kuram arasında yakın bir ilişki bulunduğu doğrudur (Aras,

2015: 98-110). Ancak Tafuri'nin eleştirel kuramı, mimarlıkta eleştireliliğin olumsuzluk olarak anlaşılmasına neden olmuştur. Oysa eleştiri her zaman olumsuzlama (*negation*) değil bazen de uzlaşma (*negotiation*) anlamına gelmiştir (Uludağ ve Güleç, 2018: 413-425). Buna bağlı olarak, eleştiri kavramının anlamı değişmiş; bu anlam değişimi, Modern diyalektik eleştirinin sorgulanmasını gerektirmiştir.

Diyalektik eleştirinin sorgulanmasıyla birlikte Modern sonrası mimarlıkta karşıtlıkların belirsizleştirilmesine dayanan yeni bir eleştirel düşünce ortaya çıkmıştır. Bu düşünceyi ortaya atan Eisenman, mimarlıkta karşıtlığı değil belirsizliği savunmuştur. Belirsizlik, mimarlık terminolojisini oluşturan kavramların yeni anlamlar kazanmasını ve terminolojiye yeni kavramların katılmasını sağlamıştır. Eisenman, diyalektik felsefenin etkisiyle mimarlık terminolojisini oluşturan kavramlar arasında karşıtlık ilişkisi kurulmuş olmasını eleştirmiştir. Bu nedenle karşıtlık değil belirsizlik üzerine kurulu olan yeni bir eleştirel mimarlık kuramı geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur (Eisenman, 1988: 6-9).

Belirsizlik, Eisenman'ın “arada olanı” (*in-between*) ifade etmek için kullandığı eleştirel bir kavramdır (Eisenman, 1988: 6-9). Eisenman bu kavramı aradalık (*betweenness*) ve bulanıklık (*blurriness*) kavramıyla birlikte tartışmıştır. Bu kavramlar mimarlıkta şekil ve

zemin, iç ve dış, hatta mimarlık ve mimarlık olmayan arasında belirsiz bir yerde olma halini ifade etmek için kullanılmıştır. Böylece eleştiri kavramı değişmiş; bu kavram, karşıtlık yerine belirsizlik kavramıyla tanımlanmış ve tartışılmıştır.

Yine de mimarlıkta eleştiri kavramı uzun yıllar karşıtlık olarak tanımlanmıştır. Hays, eleştiriye tanımlarken karşıtlık kavramını öne çıkarmış; eleştirel mimarlığı “karşıt” (*oppositional*) ve “dirençli” (*resistant*) olarak nitelendirdiği Mies’in tasarımlarıyla örneklemiştir (Resim 1). Hays’e göre bu tasarımlar, Modern öncesi mimarlık geleneğine karşı çıkarak ve geleneğe direnerek var olmuştur (Hays, 1984: 14-29).

Resim 1. Ludwig Mies van der Rohe, Cam Gökdelen, 1922¹

Mimarlıkta eleştirinin bir var olma biçimi olarak tartışılması, eleştiriye mimarlığın ay-

rılmaz bir parçası haline getirmiştir. Öyle ki Frampton, eleştiriye mimarlığın varlık koşulu olarak ele almıştır. Başka deyişle, mimarlık ona göre ancak eleştirel olduğunda var olmaktadır (Frampton, 1991: 17-26). Diğer yandan, mimarlıkta eleştirinin modası geçmiş bir kavram olduğu savunulmaktadır. Hatta mimari tasarımda eleştireliliğin yeniliğe ve yaratıcılığa engel olduğu düşünülmektedir. Buna rağmen, mimarlıkta yenilikçi ve yaratıcı tasarımlar ortaya koymak için sıklıkla eleştiriye başvurulmaktadır. Baird’e göre, Elizabeth Diller ve Ricardo Scofidio’nun tasarımları bunun en iyi örneklerindedir (Resim 2). Baird, Hays’e gönderme yaparak, Diller ve Scofidio’nun tasarımlarının Mies’in tasarımları gibi “dirençli” ve “eleştirel” olduğunu belirtir (Baird, 2004: 1-9).

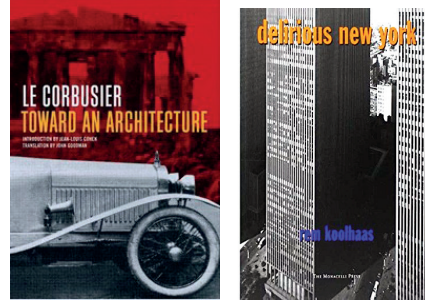

Resim 2. Ricardo Scofidio, Elizabeth Diller ve Charles Renfro, Kolombiya Üniversitesi Sağlık Merkezi, New York, 2016²

1 <https://www.moma.org/collection/works/82759>

2 <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-these-13-architects-will-change-how-we-live-in-new-york-city>

Son yıllarda ise mimarlıkta Rem Koolhaas ile örneklendirilen “eleştirel sonrası” (*post-critical*) ve Michael Speaks ile örneklendirilen “karşı eleştirel” (*counter-critical*) yaklaşımlardan söz edilmektedir. Hatta Jarzombek’e göre, mimarlıkta artık “eleştirel” yerine “eleştirel sonrası” yaklaşımlardan söz etmek gerekir (Jarzombek, 2002: 149-151). Eleştirel sonrası yaklaşım, Tafuri’nin 1960lı ve 1970li yıllardaki kapitalizm eleştirilerinin 1990lı ve 2000li yıllarda Koolhaas tarafından güncellenmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu eleştiriler, kapitalizmin ve küreselleşmenin etki alanını genişleterek farklılıkları en aza indirgemiş olması üzerinedir. Ancak Koolhaas, kapitalizmin ve küreselleşmenin farklı kentler ve mimarlıklar üzerindeki aynılaştırma etkisini olduğu gibi kabul etmek gerektiğini belirtir (Koolhaas, 2014: 22). Eleştiri yaklaşımında yaşanan bu değişim, her ikisi de eleştirel olan Le Corbusier’nin *Toward An Architecture* (1923) ve Koolhaas’ın *Delirious New York* (1978) kitaplarıyla örneklendirilebilir (Resim 3). Le Corbusier, kitabında bütünüyle yeni bir mimarlık ortaya koymaktan; Koolhaas ise var olan yeniliği ortaya çıkarmaktan söz etmektedir. Dolayısıyla mimarlıkta yalnızca eleştirelilik değil yenilik kavramı da değişmiştir.

Resim 3. Le Corbusier’nin *Toward An Architecture*, İlk Yayın Tarihi 1923³ ve Rem Koolhaas, *Delirious New York*, İlk Yayın Tarihi 1978⁴

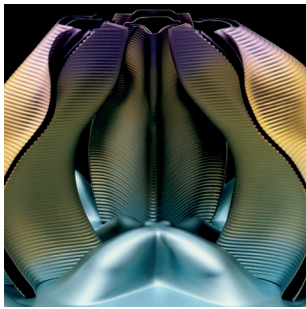
Speaks ise mimarlıkta yeniliğin ve yaratıcılığın eleştirel olmaktan yani eleştirelilikten değil “tasarım zekası”ndan (*design intelligence*) geçtiğini savunmaktadır (Speaks, 2010: 206-215). Ancak zeka ve yaratıcılık ilişkisi üzerine yapılan deneysel çalışmalar bu ikisinin farklı olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmalara göre zeki olmak yaratıcı olmak demek değildir (Baş Yanarates, 2018: 209-232). Bununla birlikte Speaks, zekayla yaratıcılığı ilişkilendirmekte; eleştireliliği ise bu ilişki ağının dışında tutmaktadır.

Son yıllarda kesinlik içeren bilimsel gerçekler dahil tüm gerçekler hızla oluşan ve yok olan başka gerçeklere evrilmekte; bu nedenle bilinen gerçeklerin gerçek olup olmadığı belirsiz

3 https://en.wikipedia.org/wiki/Toward_an_Architecture

4 <https://www.amazon.co.uk/Delirious-New-York-Retroactive-Manifesto/dp/1885254008>

(ve belki de önemsiz) hale gelmektedir. Buna bağlı olarak Speaks, yeni bir küresel gerçekliğin ortaya çıktığından söz etmektedir. Yeni küresel gerçeklik, belirsizlik içermektedir. Tasarım zekası da belirsizlik üzerine kuruludur. Burada geçen belirsizlik, Eisenman'ın sözünü ettiği kavramsal belirsizlik değildir. Daha çok tasarımsal belirsizlikten söz edilmektedir. Belirsizlik, tasarımda uyarlanabilirliği önemli, hatta zorunlu bir özellik haline getirmekte; tasarımın yalnızca uygulanabilir değil aynı zamanda uyarlanabilir olması gerektiğini ortaya koymaktadır. Speaks, tasarım zekasını Lynn'in hemen hemen her ölçüğe uyarlanabilir (ya da kendi ifadesiyle belirsiz) olan tasarımlarıyla örneklemiştir. Öyle ki, Lynn'in çay takımı olarak tasarladığı proje, kentsel bir proje tasarımı olarak da görülebilir (Speaks, 2010: 206-215) (Resim 4).

Resim 4. Greg Lynn, Alessi Çay Takımı, 2003⁵

5 <https://www.home-light.eu/lng/en/brands/officina-alessi/officina-alessi-tee-coffee-towers/tea-coffee-service-lynn-form.html>

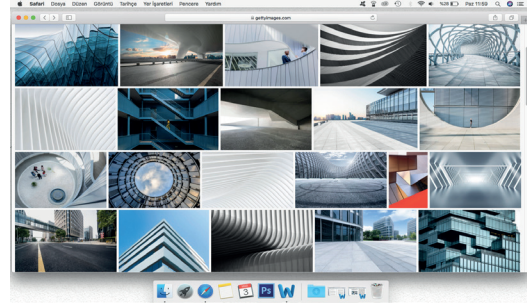
Speaks'e göre bu tasarımlar, eleştirel tasarımların yaptığı ya da yapmayı hedeflediği gibi, tasarım kuramını değil tasarım zekasını geliştirir. Speaks, eleştiriyi kuramla; zekayı ise tasarımla ilişkilendirir. Bugün mimarlıkta tasarım kuramı yerine tasarım zekasının tartışılması gerektiğini belirtir. Tasarım kuramı, ona göre, var olan düşüncelere ve kavramlara dayanırken tasarım zekası yeni düşünceler ve yeni kavramlar ortaya koymayı sağlar. Bugün yeni olarak nitelendirebileceğimiz her şey zekanın ürünüdür. Speaks, eleştirinin tükendiğini ve yerine zekanın geçtiği düşünür (Speaks, 2010: 206-215). Peki, mimarlıkta eleştiri gerçekten tükenmiş midir?

Graafland, eleştirinin aslında mimarlığın değil felsefenin ve sosyolojinin konusu olduğunu belirtmiştir. Ona göre mimarlar, fikirlerini eleştiriden değil yer ve program gibi tasarım verilerinden ya da başka mimarlar, dergiler ve kitaplardan yani literatürden alır. Buna dayanarak Graafland, eleştirel değil düşünümsel mimarlıktan (*reflexive architecture*) söz etmemiz gerektiğini savunur. Eleştirelliğin (*criticality*) yerine düşünümselliği (*reflexivity*) koyar. Mimarlıkta düşünümselliğin tasarımdan çok kuram ve eğitim alanında kendisine yer bulabileceğine değinir (Graafland, 2010: 396-417).

Bununla birlikte, Graafland'e göre bugün mimarlıkta tasarımın en önemli problemi bilgisayar destekli teknolojilerin kontrolünde

olan düzleştirilmiş bir estetik bilincine sahip olmasıdır. Graafland bunu “estetik düşünüm-sellik” (*aesthetic reflexivity*) olarak tanımlamıştır (Graafland, 2010: 396-417). Mimari görüntülerin bilgisayar teknolojileri kullanılarak hızla üretildiği, tüketildiği ve yeniden üretildiği bu dijital çağda estetik anlayışının değişmiş olması şaşırtıcı değildir.

Leach, bu değişimi “anestezik” (*anaesthetic*) kavramıyla tanımlamış; kavramı estetik olanı değil anestezik olanı ifade etmek için kullanmıştır (Leach, 1999: 33-54). Gerçekten de her anın paylaşıldığı, yorum ve beğeni aldığı bu çağda paylaşımı yapılan dijital görüntülerin anestezik, yani uyuşturucu bir etkisinin olduğunu kabul etmek gerekir. Estetik beğeni düzeyimizi artık bu görüntüler belirlemektedir (Resim 5). Ancak bunlar gittikçe daha çok birbirine benzemekte, hatta aynılaştırmaktadır. Dünyanın farklı yerlerindeki kentler, binalar ve insanlar birbirinin aynısı olmaya başlamıştır. Diğer yandan aynılık, farklılık ve yenilik arayışını beraberinde getirmiş; eleştirel mimarlık bu arayış doğrultusunda geliştirilmiştir.

Resim 5. Getty Images, Contemporary Architecture Araması, 3 Mart 2019 Tarihli Ekran Görüntüsü⁶

Ancak Somol ve Whiting’in “eleştirel” yerine “projektif” kavramını kullanmasıyla eleştirel mimarlıkta yeni bir arayışa girilmiştir (Somol ve Whiting, 2010: 190-203). Yine de projektif kavramının hangi anlamda kullanıldığı belirsizdir. Bu kavramla mimarlığın geleceğine yönelik bir projeksiyon; yani, bir öngörü ya da öneri ortaya koyulması mı yoksa mimari tasarımın görülmesine ve görüntülenmesine yönelik farklı algılar oluşturulması mı kastedilmektedir?

Fischer, “projektif” kavramının bir görüntüleme yöntemi olan “projeksiyon” ile ilişkilendirilebileceğini söylemiştir. Bu yöntemi, psikoanalitik açıdan içsel istek ve niyetlerin dışsal nesne, ortam ya da kişilere yansıtılması

⁶ <https://www.gettyimages.com/photos/contemporary-architecture?alloweduse=availableforalluses&family=creative&license=rf&phrase=contemporary%20architecture&sort=best#license>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:417 K:578

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

olarak açıklamıştır. Yani projektif kavramını psikolojik, algısal ve duyuşsal yönüyle ele almış ve bu kavramı paralaks kavramıyla ilişkilendirmiştir (Fischer, 2007: 24-41).

Ancak Somol ve Whiting, projektif kavramını daha çok Doppler etkisiyle ilişkili olarak ele almıştır. Doppler etkisinin (*Doppler effect*) ve paralaksın (*parallax*) benzer tanımları vardır. Her ikisi de aynı nesnenin zamanın ve gözlemcinin konumunun değişmesine bağlı olarak farklı algılanmasını ifade eder. Yine de Somol ve Whiting, bu iki kavramın birbirinden ayrı tutulması gerektiğini; Doppler etkisinin paralaks gibi yalnızca görmeye ilgili olmadığını belirtir. Doppler etkisi malzemenin, tasarım tekniği ve tektoniğinin farklı algılanmasıyla ilgilidir. Somol ve Whiting, Doppler etkisi olan mimari bir tasarımı projektif bir tasarım olarak ele alır. Projektif bir tasarımın araştırma, keşfetme, yeni düşünce ve davranış biçimleri geliştirme isteğiyle; eleştirel bir tasarımın ise okuma, anlama ve analiz etme yöntemi ve yeteneğiyle ortaya çıktığını savunur (Somol ve Whiting, 2010: 190-203). Peki, tüm bunlar ne anlama gelmektedir? Ya da asıl soru şu: Eleştirel mimarlık tümüyle terk mi edilmektedir? Speaks gibi, Somol ve Whiting de mimarlıkta eleştirinin tükendiğini mi ilan etmektedir?

Savaş, terörizm, küresel ısınma, göç gibi problemlerle boğuşmakta olan bugünün dünyasında eleştirinin güncelliği ve sürdürülebi-

lirliği tartışma konusu olmaktadır. Eleştirinin terkedilmesi ya da aksine daha güçlü ve kararlı bir biçimde sürdürülmesi gerektiğine dair farklı tartışmalar ortaya atılmaktadır. Bu tartışmalara eleştirinin güncelliğini kaybettiğini savunarak katılmış olan Latour, eleştireliliğin yeniden güncel bir düşünce ve davranış biçimi olması için öncelikle gerçekliğin yeniden tanımlanması gerektiğini belirtmektedir. Latour'a göre gerçeklik, "*matters of fact*" yerine "*matters of concern*" olarak tanımlanabilir. Bilimsel gerçekler "*matters of fact*" olarak görülebilir; çünkü bunlar, tartışmaya ya da eleştiriye açık değildir. Oysa "*matters of concern*" olarak tanımlanabilen gerçekler eleştirilebilir ve tartışılabilir (Latour, 2004: 225-248). Bu tartışma, "gerçek" olduğu kabul edilen şeylerin gerçekliklerinin sorgulanmasını gerektirir. Bu, kaçınılmaz olarak, eleştirel bir sorgulamadır.

Latour gibi, Martin de eleştireliliği gerçeklik üzerinden tartışmıştır. Martin'e göre, eleştirel sonrası mimarlık gerçekliği olduğu gibi kabul etmiş, olumlu, hatta yüceltmıştır. Bunu bir problem olarak gören Martin, bu problemi aşmak için ütopyacılığa geri dönüşmesi gerektiğini belirtir. Ancak kaştettiği ideal bir dünya düzeni kurmaya yönelik olan Modern ütopyacı yaklaşım değildir. Ütopyayı hem "hiç bir yer" (*nowhere*) hem de "her yer" (*everywhere*) olarak anlamak gerekir. Bu anlamda ütopya, heyecanlı ya da sıkıcı,

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:417 K:578

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sıra dışı ya da sıradan olabilir. Martin, eleştirel sonrası ve projektif olarak tanımlanan mimarlıkların karşıt ya da dirençli olmadığı gibi ütopyacı da olmadığına dikkat çekmiştir. Oysa eleştirel mimarlığın ütopyacı bir yaklaşımla gerçeklik sorgulaması yapması ve yeni bir gerçeklik sunması gerekir. Martin, bunu “ütopyacı gerçekçilik” (*utopian realism*) olarak tanımlamıştır. Eleştirelilik, ona göre, ütopyacı gerçekçilikten geçmektedir (Martin, 2010: 348-361).

Fischer ise “projektif” olarak tanımlanan eleştirel mimarlıkta “proje”ye vurgu yapıldığını belirtmiştir. Ona göre projektif mimarlık, eleştirinin kuramla sınırlandırılmış ve projeye yansımamış (ya da sınırlı yansımış) olmasına eleştirel yaklaşarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, Latour gibi Fischer da mimarlıkta eleştirinin eleştirel yönünü kaybettiğini savunmaktadır. Bunun geri kazanılması içinse yeniden kültüre odaklanılması gerektiğini düşünür. Böylece mimarlık yalnızca fiziksel bir üretim alanı olmaktan çıkar ve kültürel bir üretim alanına dönüşür. Yeniden toplumla ilişkilendirilir; toplumsal gerçeklerle yüzleşir (Fischer, 2007: 24-41). “Projektif mimarlık” ile kastedilen belki de budur: Eleştirel mimarlık, toplumu yansıtan ve toplumun yararına olan gerçek projeler üretmek olarak algılandığında projektif mimarlık haline gelir.

Fischer’ın da işaret ettiği gibi, eleştiri (*criticism*) ve kültür (*culture*) yakından ilişkili-

dir (Fischer, 2007: 24-41). Hatta Williams, eleştiri sözcüğünün kökenini açıklarken bu ilişkiye değinmiş; kültürle olan köken ilişkisi nedeniyle eleştirinin anlaşılması zor bir sözcük olduğunu belirtmiştir. Sansür sözcüğünün de bu ilişkiler ağında yer alıyor olması dikkat çekicidir (Williams, 2018: 102-105). Ancak bugün küreselleşmenin tüm kültürleri etkisi altına alacak kadar etki ve nüfuz alanını genişletmiş olması, kültürel farklılıkların ortadan kalkmasına; bunu ifade etmek içinse “kültürlerarası” (*intercultural*) ve “kültürler aşırı” (*transcultural*) gibi kavramların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Artık tüm kültürler birbiriyle ilişkili olduğu için hiçbirinin saf ve homojen olmadığı; aksine melez ve heterojen olduğu 21. yüzyılda eleştirel mimarlığın kültürü bu yönüyle yorumlaması gerekmektedir. Aksi halde, tasarımı fetişleştiren bir mimarlık yaklaşımı ortaya çıkmakta; bu yaklaşım, kültürü yok saymaktadır (Fraser, 2005: 317-322). Ancak kültürü yok saymamak, geçmişte onu tanımlamış olan her şeyi körü körüne tekrarlamak anlamına gelmemektedir. Buna mimarlık kültürü de dahildir. Eleştirelilik böyle bir tekrarlama karşı çıkmayı gerektirir.

Adorno ve Simmel gibi düşünürler, kültürün oluşması ve gelişmesinde eleştirinin önemli bir rolü olduğunu; kültür ve eleştirinin birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğini belirtir (Adorno, 2007: 47-149; Simmel, 2009: 330-360). Ancak son yıllarda kültürün eleştiri-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:417 K:578

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ye yer bırakmayacak kadar bütünleşmiş ve birleşmiş olduğu görülür (Bernstein, 2007: 9-41). Kültür gerçekten de her şeyi içine alan bir eşdeğerlik yaratmaktadır (Baudrillard ve Nouvel, 2011: 38-40, 87-92). Yine de eleştiri, kültürün asli ve ayrılmaz bir parçası olmaya devam etmektedir (Bernstein, 2007: 9-41). Ancak kültür, Adorno'nun belirttiği gibi, eleştirel düşünceleri kapsayan ve geliştiren bir politika olarak görülmelidir. Bu, otoritenin temsili, propaganda ya da turizm aracı olmakla yetinmeyen bir kültür politikası olmalıdır (Adorno, 2007: 47-149).

Son yıllarda mimarlık üzerinde otorite kurmaya çalışan küresel ve kapitalist güçler mimarlık eleştirisine önemli bir sorumluluk yüklemektedir. Bu sorumluluk, eleştiri ve kültür arasındaki ilişkinin yeniden ele alınmasını gerektirir; çünkü bugünün kültürünü anlık değişimlerin ve deneyimlerin oluşturması bu ilişkiyi değiştirmiştir. Böylece eleştiri karşıtlık, dirençlilik, belirsizlik ve gerçeklik gibi kavramların yanı sıra anlıksallık gibi yeni kavramlarla da tanımlanabilir ve tartışılabilir hale gelmiştir.

BULGULAR

Mimarlıkta eleştiri kavramı, eleştirel mimarlık kuramında yapılan güncellemelerle birlikte değişmiştir. Bu güncellemeler, eleştirinin yeni kavramlarla ya da yeni anlamlara gelecek şekilde kullanılan kavramlarla

tanımlanmasını ve tartışılmasını sağlamıştır. Bununla birlikte yenilik artık anlık beğeniler, değişimler ve deneyimlerle ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle eleştirelilik anlık yeniliklerin yakalanması, yorumlanması ve mimarlığa yansıtılması anlamına gelmeye başlamıştır. Bu kavramsal ve anlamsal değişimler, bilgisayar teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu teknolojilerin mimarlıkta etkin ve yaygın olarak kullanılması yeniliklerin bilgisayar ortamında anlık olarak oluşmasını sağlamıştır. Anlık oluşumlar, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak paylaşılmaktadır. Anlık paylaşımlar ise beğeniye ve yoruma açılmaktadır. Böylece kullanıcılarına yeni bir paylaşım ve deneyim ortamı sunmaktadır. Eleştiri artık böyle bir ortamda yapılmaktadır. Bu ortamı anlık paylaşımlar ve deneyimler oluşturmaktadır; eleştiri ise anlıksallıklar üzerinden ortaya koyulmaktadır. Dolayısıyla yalnızca yenilik ve eleştirelilik değil aynı zamanda gerçeklik kavramı da değişmiştir. Artık bilgisayar ortamında tanımlı olan yeni bir gerçeklikten ve yeni bir eleştirelilikten söz etmemiz gerekir. Bu, mimarlıkta eleştirel kuram ve eleştirel tasarım yaklaşımının değişmesine neden olan önemli bir yeniliktir.

SONUÇ

Eleştiri yalnızca mimarlıkta değil birçok farklı alanda kullanılan bir kavramdır. Eleştiri kavramının bugüne kadar birçok farklı tanımları

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:417 K:578

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yapılmıştır. Bu tanımlar, eleştirel mimarlık kuramının değişmesiyle ve güncellenmesiyle ortaya çıkmıştır. Böylece eleştiri kavramının anlamı ve tanımı değişmiştir. Bu yazıda mimarlığın yanı sıra felsefe ve sosyoloji gibi farklı disiplinler alanlarda yapılmış olan eleştiri tanımlarına da yer verilmiştir. Ancak özellikle felsefe alanında yapılmış olan eleştiri tanımları ve tartışmaları mimarlık alanında kavramsal ve anlamsal belirsizliklere neden olmuştur. “Eleştirel mimarlık” yerine ve birden çok anlama gelecek şekilde kullanılan “projektif mimarlık” bu belirsizliklere bir örnektir. Bununla birlikte belirsizlik, eleştirel mimarlık terminolojisinde yeniliklerin yapılmasını; eleştirel kavramların yeni anlamlara gelecek şekilde kullanılmasını ya da terminolojiye yeni kavramların katılmasını sağlamaktadır. Böylece eleştirel mimarlık kuramı gelişmekte ve değişmektedir.

Yazıda bu gelişime ve değişime güncelleme denilmiş; eleştirel mimarlık kuramında yapılan güncellemelerin terörist saldırıların, savaşların, iklimik ve demografik değişimlerin yanı sıra teknolojik gelişmelerin de yaşadığı bu yüzyılda kaçınılmaz olduğu belirtilmiştir. Güncel ve eleştirel mimarlık tüm bu değişimleri ve gelişimleri tartışmayı gerektirmektedir. Bu tartışmalar hiç şüphesiz güncel kavramlarla yapılabilir.

Her şeyin her an değiştiği 21. yüzyılda bu kavramlardan biri, hatta belki de en önemlisi

anlıksallıktır. Bu yüzyılda nüfus değişimleri gibi genellikle uzun bir zamana yayılan değişimler bile bir anda olmaktadır. Savaşlar ve yıkımlar bir anda yapılmaktadır. Paylaşımlar da öyle. Deneyimler bir anda yaşanmaktadır. Anlıksallık, bugünün kültürünü oluşturmaktadır. Eleştiri, kültürün bir parçası olarak, bu oluşum içerisinde kendisine yeni bir yer bulmaya çalışmaktadır.

Bilgisayar destekli teknolojiler, anlık paylaşımların yapılmasına ve anlık deneyimlerin yaşanmasına olanak sağlamıştır. Bu teknolojiler anlıksallığı desteklemiş ve geliştirmiştir. Bilgisayar teknolojileri kullanılarak yapılan anlık paylaşımlar, yalnızca beğeni değil algı düzeyimizi de belirlemektedir. Bunlar, bireysel ve sosyal yaşantımızı biçimlendirmektedir. Bu nedenle mimarlıkta eleştirelilik, anlıksallık gibi yeni kavramlarla tanımlanabilen ve tartışılabilen bir kavram haline gelmiştir. Eleştirel olmak artık anlık değişiklikleri ve yenilikleri yakalamaktan, anlık paylaşımlar yapmak ve anlık deneyimler yaşamaktan geçmektedir. Yani eleştiri, anlıksallık üzerinden gelişmektedir. Bilgisayar destekli paylaşım ve deneyim ortamı ise anlıksallıkları desteklemektedir. Eleştiri artık bu ortamda yapılmaktadır. Eleştirel kuram ve eleştirel tasarım bu ortamın değişkenlerine ve gerçeklerine göre ortaya çıkmaktadır.

Her ne kadar tanımı ve ortamı değişmiş olsa da eleştiri kuramla sınırlı olmamıştır. Ancak

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yılı: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:417 K:578

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

mimarlıkta genellikle kuramla sınırlandırılması eleştirel tasarım yerine daha çok eleştirel kuramdan söz edilmesine yol açmıştır. Oysa mimarlıkta eleştirinin güncelliğini koruması, yani denildiği gibi “modası geçmiş” bir kavram olmaması için hem kuram hem de tasarım alanında kullanılması gerekir. Bu da eleştirinin yeni kavramlarla tanımlanmasını ve tartışılmasını gerektirir.

Dünyanın değiştiğini kabul edip eski kavramlarla bu dünyayı tanımlamaya çalışmak, hatta bunun için direnmek yalnızca değişen dünya düzenine değil mimarlık dahil başka birçok alanın bu değişime ayak uydurmak zorunda olduğu gerçeğine de direnmek demektir. Mimarlık alanında eleştirelilik bir zamanlar dirençlilik olarak tanımlanmış olsa da hiç bir zaman değişime karşı direnç göstermek anlamına gelmemiştir.

KAYNAKÇA

ADORNO, T., (2007). Kültür endüstrisi kültür yönetimi. N. Ülner, M. Tüzel, E. Gen (Çev.), İstanbul, Türkiye: İletişim Yayınları, ss.47-149

ARAS, L., (2015). Tafuri ve Venturi’den öğrendiklerimiz. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 4(2):98-110

BAIRD, G., (2004). “Criticality” and its discontents. Harvard Design Magazine, (21):1-9

BAŞ YANARATEŞ, D., (2018). Mimaride yaratıcılığın sanat ve tasarım bağlamında bilişsel değerlemesi. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, (15):209-232

BAUDRILLARD, J., NOUVEL, J. (2011). Tekil nesnelere: Mimarlık ve felsefe. A. U. Kılıç (Çev.), İstanbul, Türkiye: YEM Yayınları, ss.38-40, 87-92

BERNSTEIN, J.M., (2007). Sunuş. İçinde Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi. N. Ülner, M. Tüzel, E. Gen (Çev.), İstanbul, Türkiye: İletişim Yayınları, ss.9-41

EISENMAN, P., (1988). Blue line text. Architectural Design, 58(7-8):6-9.

FISCHER, O.W., (2007). Atmospheres: Architectural spaces between critical reading and immersive presence. Field: A Free Journal for Architecture, 1(1):24-41

FOUCAULT, M., (1997). What is critique? İçinde S. Lotringer ve L. Hochroth (Ed.), The Politics of Truth, New York, ABD: Semiotext(e), ss.23-82

FRAMPTON, K., (1991). Reflections on the autonomy of architecture: A critique of contemporary production. İçinde D. Ghirardo (Ed.), Out of Site: A Social Criticism of Architecture, Seattle, ABD: Bay Press, ss.17-26

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:417 K:578

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- FRASER, M., (2005).** The cultural context of critical architecture. The Journal of Architecture, 10(3):317-322
- GRAAFLAND, A., (2010).** On criticality. İçinde K. Sykes (Ed.), Constructing a New Agenda, Architectural Theory 1993-2009, New York: Princeton Architectural Press, ss.396-417
- HAYS, K.M., (1984).** Critical architecture: Between culture and form. Perspecta, (21):14-29
- JARZOMBEK, M., (2002).** Critical or post-critical? Architectural Theory Review, 7(1):149-151
- KOOLHAAS, R., (2014).** Absorbing Modernity 1914-2014. İçinde R. Koolhaas (Ed.), Fundamentals, Venedik, İtalya: 14th International Architecture Exhibition, s.22
- LATOUR, B., (2004).** Why has critique run out of steam? From matters of fact to matters of concern. Critical Inquiry, (30):225-248
- LEACH, N., (1999).** The anaesthetics of architecture. New York, ABD: The MIT Press, ss.33-54
- MARTIN, R., (2010).** Critical of what? Toward a utopian realism. İçinde K. Sykes (Ed.), Constructing a New Agenda, Architectural Theory 1993-2009, New York: Princeton Architectural Press, ss.348-361
- SIMMEL, G., (2009).** Bireysellik ve kültür, T. Birkan (Çev.), İstanbul, Türkiye: Metis Yayınları, ss.330-360
- SOMOL, R., WHITING, S., (2010).** Notes around the Doppler Effect and other moods of Modernism. İçinde K. Sykes (Ed.), Constructing a New Agenda, Architectural Theory 1993-2009, New York: Princeton Architectural Press, ss.190-203
- SPEAKS, M., (2010).** Design intelligence. İçinde K. Sykes (Ed.), Constructing a New Agenda, Architectural Theory 1993-2009, New York: Princeton Architectural Press, ss.206-215
- TAFURİ, M., (1998).** The language of criticism and the criticism of language. İçinde M. Hays (Ed.), Architecture Theory Since 1968. Londra, İngiltere: The MIT Press, ss.146-173
- ULUDAĞ, Z., GÜLEÇ, G., (2018).** Reinterpreting city as a critical ground in Atelier 1 projects: Some prospects and projections on Ankara. International Journal of Art&Design Education, 37(3):413-425
- WILLIAMS, R., (2018).** Anahtar Sözcükler: Kültür ve toplumun sözcüğü. S. Kılıç (Çev.), İstanbul, Türkiye: İletişim Yayınları, ss.102-105

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:417 K:578

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://www.moma.org/collection/works/82759>

<https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-these-13-architects-will-change-how-we-live-in-new-york-city>

https://en.wikipedia.org/wiki/Toward_an_Architecture

<https://www.amazon.co.uk/Delirious-New-York-Retroactive-Manifesto/dp/1885254008>

<https://www.home-light.eu/lng/en/brands/officina-alessi/officina-alessi-tee-coffee-towers/tea-coffee-service-lynn-form.html>

<https://www.gettyimages.com/photos/contemporary-architecture?alloweduse=availableforalluses&family=creative&license=rf&phrase=contemporary%20architecture&sort=best#license>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yılı: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:417 K:578

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: So many papers have been written and so many speeches and researches have been made on critical theory in architecture until today. This paper is also based on a research on the change of the concepts of criticism and criticality in architecture. However, this is an update on the critical architectural theory. The concepts used to define critical architecture since the last century are discussed in this paper. And the current status of critical architecture is critically discussed via these concepts. It is revealed in the paper that there has generally been an ambiguity while defining the concept of criticality. Yet criticism and criticality have always been important concepts in architectural terminology. However, they have been defined and discussed by many different concepts in architecture. Philosophical definitions have particularly led the concepts of criticism and criticality to change in architecture recently. So, there has been a philosophical ambiguity in architectural terminology. On the other hand, ambiguity has led criticism to be used with new meanings in architecture. It has also led new concepts to be used in architectural terminology. The concepts of criticism and criticality were mainly discussed with the concepts of opposition, resistivity and novelty in the architecture of the 20th century. But we have to discuss them now by considering the global problems such as climatic and demographic changes, wars, terrorist attacks, ethical and psychological problems in the architecture of the 21st century. However, it does not mean that criticality is not defined as novelty any more. Novelty has been created instantly in the architecture of this century. And criticality in architecture has been defined as capturing, criticizing and conceptualizing these instant changes. Computer technologies have played an important role in these conceptual changes in architecture recently. These technologies have made it possible to produce and share architectural images with the world instantly. The instant images shared, liked and commented have defined our current aesthetic pleasure and taste. We have been establishing visual and even experiential relations with these instant images. And these relations have enabled the concepts of criticality, novelty and creativity to be discussed with the concept of instantaneity. **Aim:** The aim of this paper is to reveal these conceptual changes in the critical architectural theory. It is called “update” in the paper. It is made a research on new approaches in critical architectural theory to reveal these updates. So it is aimed to point out the necessity of using new critical concepts in architecture to define and discuss current and critical status of the new world. It is actually not only the aim, but also the contribution of the paper to the literature of architecture. **Method:** The method of sampling is used in the paper to reveal the updates in critical architec-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:417 K:578

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tural theory made since the last century. The mainstream critical theories and critical designs are discussed as the samples in the paper. They reveal that critical theory has significantly changed in architecture. **Findings and Results:** The concepts of criticism and criticality have changed due to the changes in critical architectural theory. These conceptual changes lead a new critical architectural terminology. Despite the changes in the architectural terminology, criticality has generally been defined as novelty in architecture. However, novelty has been defined as instant changes recently. And criticality in recent architecture has become the act of capturing, criticizing and conceptualizing these changes. It is actually the novelty of the new critical architecture today. Therefore, a new concept such as instantaneity has been using in today's architectural terminology so as to define instant events, objects, images, etc. and their instant changes mainly created by using computer technology. Computer technologies have promoted instantaneity in architecture. They have even created a new culture. Criticism is still an important part of today's culture. It has to be. Criticism and culture cannot be distinguished from each other. However, the conventional relations between criticism and culture have changed as well. They have now been able to be defined by the concept of instantaneity. And criticism has been struggling for being a part of this new world characterized by instant changes and computer technologies. That's why; critical theory and critical design in today's architecture have been created by dynamics and realities of these new technologies. So, it is revealed in the paper that criticism is not limited to theory. It is possible to discuss critical design as well as critical theory in architecture. It is revealed that this is the only way to keep the concept of criticism up to date.

ESKİ MARDİN'DE SOKAK-CEPHE İLİŞKİSİNİN DEĞİŞİMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME ¹

AN EVALUATION ON THE CHANGE OF STREET- FAÇADE RELATIONSHIP IN ANCIENT MARDIN

D. Türkan KEJANLI¹, F. Demet AYKAL², Canan KOÇ³

¹⁻³ Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehircilik Anabilim Dalı, Diyarbakır / Türkiye

² Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Bina Bilgisi Anabilim Dalı, Diyarbakır / Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-0476-2307¹, 0000-0003-2424-0407², 0000-0003-0992-2290³

Öz: Geleneksel konut dokusunu şekillendiren unsurlar arasında topoğrafya ve iklim önemli yere sahiptir. Mardin geleneksel dokusu gerek sokak-cephe ilişkisi gerekse eğimli topoğrafya üzerinde yerleşme şekli ile nadir rastlanan örneklerden biridir. Amaç: Tarihi ve kültürel miras olan geleneksel sokak dokularının tasarım parametrelerini Mardin geleneksel sokak dokusunda çözümlenmek, geleneksel sokak dokusu ve cephe ilişkisini ortaya çıkararak cephe düzenleme çalışmalarında tasarım yaklaşımını sürdürmektir. **Yöntem:** Çalışma kapsamında alanda gözlem, fotoğraflama, kurum ve kuruluşlarla görüşmeler ve literatür taraması yapılmıştır. Yerel yönetimlerden temin edilen Mardin'in geleneksel dokusuna ait paftalar, planlar ve analizler değerlendirilerek konutun cephesinin sokakla ilişkisi ortaya konulmuştur. Ayrıca, konut yerleşim düzeni, sokağa bakan cephede yer alan kapı ve pencerelerin özellikleri, konut ve sokak dokusunun değerlendirilmesi için alanda çekilen fotoğraflardan yararlanılmıştır. Bu değerlendirme yapılırken topoğrafya, iklim ve kültür parametreleri üzerine yoğunlaşmıştır. **Bulgular:** Çalışmada, geleneksel Mardin evleri ve konularının sokakla olan bağlantısı ele alınmıştır. Geleneksel Mardin'in sokak ve konut dokusunun oluşumunda topoğrafya, iklim ve kültür parametrelerinin etkisi büyüktür. Eski Mardin evleri ve yerleşme yapısı, sokak ve cephe özellikleri bu parametreler çerçevesinde şekillenmiştir. **Sonuç:** Bütüncül anlayış çerçevesinde Mardin geleneksel konut ve sokak dokusunun korunması gerekliliği ortaya konmuştur. Sürdürülebilir sokak dokularının oluşmasında veri bankası olan bu alanların bozulmasını önlemek için, bu alanların yaşatılması ve korunmasına yönelik öneriler oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mardin, Kentsel Doku, Geleneksel Sokak, Tarihi Cephe Koruma

Abstract: Topography and climate have an important place among the elements shaping traditional housing texture. The traditional texture of Mardin is one of the rare examples with its settlement in both street-façade and sloping topography. **Aim:** The aim of the study is to analyze the design parameters of traditional street fabric in Mardin has historical and cultural heritage and to continue the design approach in façade arrangement works by revealing the relationship between traditional street fabric and façade. **Method:** Within the scope of this study observation, photographing, interviews with institutions and literature review were made. The relation between façade of house and street was revealed by evaluating the plans, maps and analyzes of the traditional fabric of Mardin obtained from local governments. Also photographs taken in the area were used for the evaluation of residential layout, properties of door and window at façade see the street, residential and street fabric. In this evaluation, topography, climate and cultural parameters were focused. **Findings:** In this study, the connection of traditional Mardin houses and their location to the street is discussed. Topography, climate and cultural parameters have a significant impact on the formation of traditional Mardin's street and residential fabric. Old Mardin houses and settlement structure, street and facade characteristics are shaped within the framework of these parameters. **Result:** In the framework of the holistic understanding, the necessity of conservation of the traditional fabric of Mardin is revealed. In order to prevent the deterioration of these areas, which are data banks in the formation of sustainable street textures, recommendations were made for the survival and protection of these areas.

Key Words: Mardin, Urban Fabric, Traditional Street, Historic Façade Conservation

Doi: 10.17365/TMD.2019.3.4

(1) **Sorumlu Yazar - Corresponding Author:** Türkan KEJANLI (Doç. Dr., Assoc. Prof), Dicle Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Şehircilik Anabilim Dalı Diyarbakır / Türkiye, turkanak@dicle.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 15.04.2019, Kabul Tarihi / Accepted: 21.12.2019 Makalenin Türü: Type of Article (Araştırma – Uygulama / Research -Application), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu / Ethics Committee: Yok / None

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:438 K:607

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Tarihi kent alanları, geçmişe ait barındırdıkları değerlerle kendine has özelliklere sahip yerleşmeleri oluşturmuşlardır. Geçmişin izlerini taşıyan ve buldukları çevrede birbirlerini bütünleyerek tamamlayan bu özel alanlar günümüzde sundukları değerlerle önemli ve korunması gerekli alanlar olmuşlardır. Kentin mekânsal özelliklerini tanımlayan önemli unsurlardan biri olan sokaklar, toplumsal kimliklerin sürdürülmesinde etkili olmuşlardır (Tandon ve Sehgal, 2017: 469). Aynı zamanda sokaklar, binalar arasındaki dolaşma olanak tanıyan alanlardır ve kente özgü özellikleri tanımlayan öğeleri şekillendirirler (Oppong vd., 2018: 38). Bu bağlamda, tarihi Mardin sokakları ve cepheleri toplumun sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini yansıtır niteliktedir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Mezopotamya Havzası'nda tarihi "İpek Yolu" üzerinde yer alan Mardin; iklimi, topoğrafyası ve bünyesinde barındırdığı tarihi ve kültürel yapısı ile kendine özgü bir yerleşim ve bir ticaret kenti örneğini oluşturmuştur.

Mardin, yaklaşık 1200 metre yükseklikte, dik kayalık zemin üzerindeki düzlükteki yerleşmenin ilk çekirdeğini oluşturan kale ile kalenin güneye bakan yamacında kurulmuş olan asıl şehirden oluşmaktadır. Eski Mardin, Diyarbakır-Nusaybin yolunu kontrol edebilen

doğudan batıya doğru 2500 km uzunluğunda, Mazı (Masius) Dağlarının güney yamaçlarında ve 500 metre genişliğinde bir alana kurulmuştur (Alioğlu, 2000: 27).

Bölgede yapılan kazılar sonucunda Mardin'in, MÖ. 4500'lerden itibaren yerleşim bölgesi olduğu ve sırasıyla Subari, Hurri, Sümer, Akad, Mitani, Hitit, Asur, İskit, Babil, Pers, Makedonya, Abgar, Roma, Bizans, Arap, Selçuklu, Artuklu ve Osmanlı hâkimiyetine girdiği bilinmektedir¹. Genel olarak bir Artuklu yerleşimi olan alanın karakteristik topoğrafik yapısı ve bölgenin iklim şartlarının da dokunun şekillenmesinde etkili olduğu görülmektedir. Topoğrafya ve iklim, kentin kendine özgü kültürel yapısı, yapıları ve sokakları ile özgün dokusunun oluşmasında belirleyici olmuştur. Yerleşimde topoğrafyanın etkisi ile kent güneye doğru gelişimini sürdürmüş, özellikle konutlar arazinin sınırlayıcılığında güneye doğru cephe aldığı bir yönelim sergilemiştir. Bu durum, çalışmada önemli hipotezlerin oluşturulmasına neden olmuştur. Kuzeyden güneye doğru azalan topoğrafyada evlerin önünün açık olması nedeniyle güneye yönlendirilmiş olması; bu cephelerin sokaklara kimlik kazandırabilmek ve evi daha gösterişli hale getirebilmek için özenerek tasarlanmış olması; yine kot farklılıklarının etkisiyle yapıya farklı yüksekliklerde giriş sağlayabilme olasılığı ve bu durumun sokaklarda organik

1 <http://www.artuklu.edu.tr/sosyal-tesisler/tarihi>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:438 K:607

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bir doku oluşumunun nedeni olabileceği hipotezleri şeklindedir. Ayrıca, kültürel yapı ve iklimin etkisiyle evlerin sokağa bakan duvarlarının mahremiyet nedeniyle yüksek tutulması, kimi evlerin farklı kotlarındaki girişlerinin yine mahremiyet nedeniyle çıkmaz sokaklara yönlendirilmesi, sokakların üstlerine doğru uzayan ve sokakların gölgelikli olmasını sağlayan abbaraların, iklimin etkisini azaltmak için kullanılmış olması önemli alt hipotezler olarak belirlenmiştir.

XIX. yy'a kadar kent genel olarak sınırlarını korurken, bu yıllardan itibaren kente eklenen yeni öğeler ile büyüme ve değişme sürecine girmiştir. 1914-15'li yıllarda doğu-batı yönünde eski kenti ikiye bölen ve motorlu araçların kent içinden ulaşım akışını sağlamak için ilk otoyol (Bugünkü Birinci Cadde) açılmış ve aslında bu müdahale ile kentin geleneksel yapısındaki ilk değişimler yaşanmaya başlamıştır (Alioğlu, 2000: 23; Küçük 2013: 122). Mardin kent merkezi, 1979 yılında sit alanı olarak ilan edilmiş olması nedeniyle kısmen de olsa korunabilmiş, ancak, kent merkezinin bulunduğu tepenin yamacındaki alanın imara açılması ve yeni kentleşme eğilimleri, tarihi kent merkezinde dönüşüm baskısına yol açmıştır. Bulduğu konum ve çeşitli dinlere ait bünyesinde barındırdığı çok kültürlü kozmopolit yapısı ile Mardin eski kenti birçok çevrenin ilgi odağı haline gelmiştir. Son yıllarda kentin korunması yönünde çalışmaların ya-

pıldığı görülmekte, tek yapı ölçeğinden başlayarak tarihi çevre koruma boyutuna kadar koruma adına sokak sağlıklılaştırma ve yenileme çalışmaları yapılmaktadır.

Geleneksel Mardin konutlarında cephe kentsel algıda etkili olmaktadır. Bu çalışmada geleneksel Mardin dokusunda sokak cephe ilişkisi değerlendirilmiştir. Çalışmada aynı zamanda eski Mardin dokusu üzerindeki değişim ve bu değişimin kentsel dokuya yansımaları da ortaya konulmaya çalışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada ilk olarak Mardin geleneksel dokusuna ait haritalar yerel yönetimlerden temin edilerek, parsel büyüklükleri ile parsel formları hakkında bilgiler edinilmiştir. Bu bilgiler literatür taramaları ile desteklenmiştir. Elde edilen veriler, alanda dolaşarak, sokak geometrisi, kademelenmeler, sokaklara açılan kapılar ve pencereler, üstü örtülü geçitler yön ve topoğrafyaya dikkat edilerek fotoğraflandırılmış, gruplar halinde sunulmuştur. Bu gruplamalarda topoğrafya, iklim ve kültür temel parametre olarak değerlendirilmiştir. Böylece korunması gerekli sokak dokuları için dikkat edilmesi gereken noktalar belirlenmiştir.

Sürdürülebilir sokak dokularının oluşmasında veri bankası olan bu alanların gün geçtikçe bozulmasını önlemek için, bu alanların yaşa-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:438 K:607

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tılması ve korunmasına yönelik öneriler oluşturulmuştur. Çalışma, teknik bilgi, gözlem ve fotoğraflama tekniği ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın Problemi

Geleneksel Mardin kent dokusu, topoğrafya, iklim ve kültürün temel olduğu şekillendirme parametreleri ile oluşmuş kültürel ve mimari bir mirastır. Bu değerlerin korunması, geleneksel dokuların ve dolayısıyla yeni tasarımların sürdürülebilir olmasında etkili bir yöntemdir. Çalışma, sokak dokusu oluşumlarının sürdürülebilir olmasında topoğrafya, iklim ve kültür üçlemesinin etkisinin olup olmadığı üzerine kurgulanmıştır.

Çalışmanın Alt Hipotezleri

Bu yaklaşımla iklim etkisinin sokak darlığı; sokak üstü örtülü geçitlerin oluşmasının iklim ve parsel boyutlarından kaynaklandığı; sokak dokusunda özel bir kodlamanın olmaması ve organik bir kademelenmenin var olmasının topoğrafyadan kaynaklanması; kuzey güney doğrultulu sokakların geniş basamaklarla birbirine bağlanmasının, topoğrafyanın kuzeyden güneye doğru alçalmasına bağlı olduğu; topoğrafyaya bağlı olarak evlerin güneye yönlendirilmesi, aynı zamanda topoğrafya etkisi ile bu cephenin önünün açık olması, daha gösterişli ve süslü cephelerin oluşmasına neden olduğu; yine topoğrafya ile bir eve çok farklı kotlardan giriş yapılabildiği, iklime bağlı olarak sokaklarda gölgelik alanların ya-

pılması varsayımları üzerinde araştırma yoğunlaştırılmıştır.

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, tarihi ve kültürel miras olan geleneksel sokak dokularının, tasarım parametrelerini Mardin geleneksel sokak dokusunda çözümlenektir. Bu çözümlenelerin yapıldığı Mardin geleneksel sokak dokusunun ve geleneksel dokudaki bozulmuş alanların korunmasında az maliyet çok memnuniyet sağlayabilen sürdürülebilir tasarımlar olmasına örnek teşkil etmesi için yaşatılıp korunmasına yönelik öneriler sunmaktır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Çalışmada, geleneksel Mardin evleri ve konumları ele alınmıştır. Bu bağlamda, sokak oluşumu temel alınarak, sokağın topoğrafya, iklim ve kültür ilişkisi irdelenmiştir. Daha sonra Mardin eski sokaklarının oluşuma neden olan yapılaşma, kapılar ve pencereler detayları ile birlikte incelenmiştir.

Geleneksel Mardin Evleri ve Konumlanması

Mardin geleneksel mimarisi ve sokak dokusu topoğrafya, iklim ve kültür gibi etmenler sonucu oluşmuştur. Mardin, dik kayalık zemin üzerindeki düzlükte yer alan kale ile kale'nin eteklerinde yer alan ve kalenin güneye bakan yamacında kurulmuş olan asıl şehirden oluşmaktadır. Güney yönünde, geniş ovalık alan-

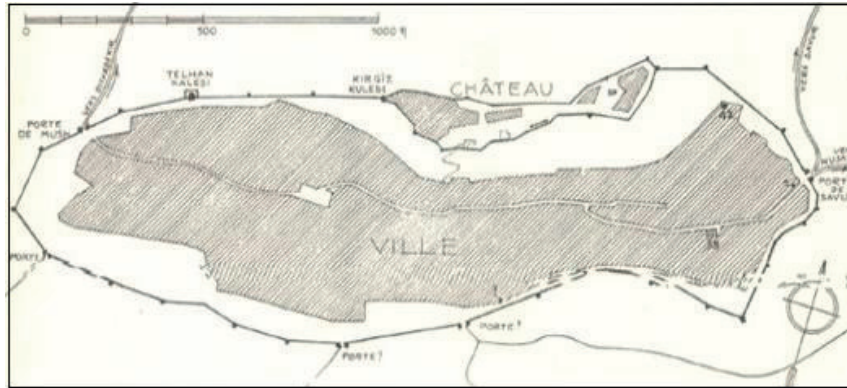
lar göze çarpar. Asıl şehri oluşturan bu alan anıtsal ve sivil mimari yapıların bulunduğu bir alandır.

Geleneksel Sokak Dokusunun Oluşumunda Topoğrafyanın Etkisi

Tarihi çevreler, çeşitli üslup ve biçimleri barındırmakta ve farklı sokak dokuları ile sürprizlere imkân sunmakta, tarihi çevre içinde yer alan yapılar sergiledikleri mimarlık üslupları, mekân tasarımları ve yapım teknikleriyle buldukları bölgenin mimari kimliğini yansıtmaktadır (Semerci ve Uğur, 2017:239). Aynı zamanda, tarihi çevredeki yapılar uzun yıllar

ra ait mimari birikimleri ve karakteristikleri yansıtarak şekil, biçim, doku ve renk bakımından sokağa kimlik kazandırırılar (Tandon ve Sehgal, 2017: 475). Özellikle, bina stilleri tarihi duyguyu yansıtan önemli unsurlardan birini oluşturmaktadır (Ja'afar vd.2012: 645)

Eski Mardin'in özgün ve yerel mimarisini oluşturan konut ve sokak dokusunun şekillenmesinde iklim ve topoğrafya etkili olmuştur. Buna bağlı olarak yerleşimin kuzeyinde yer alan tepenin ve kalenin varlığı ile konutlar güneye doğru bir yönelim göstermiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Eski Mardin ve Kalesi (Gabriel'den, Alioğlu, 2000: 27)

Topoğrafyanın eğimli olması yapılarda teraslamalar yapılmasını zorunlu kılmıştır. Dolayısıyla Mardin dokusu daha çok eğimi gözetten bir anlayışla oluşmuştur. Güneydeki ova ya bakan yapılar çoğunlukla en az iki katlı, giriş katta başlayan yapılanma eğime paralel olan çizgide parsel sınırlarına dayanmış ise,

parsel eğime dik olan derinliğini kullanarak üst katlarda devam ettiği için, giriş kat güney yönünde her zaman tek katlı olmuştur (Alioğlu, 2000: 55).

Mardin evlerinin eğim-parsel ilişkisine göre biçimlenmesi birkaç şekilde olmuştur. Bunlar;

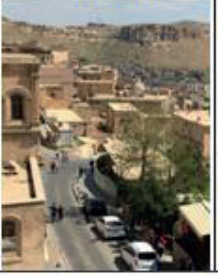

- Evlerin üst katının geriye çekilme mesafesi ile evin kaç kat olabileceği parselin eğim üzerindeki derinliğinin başlangıç ve bitim noktaları arasındaki kot farkına bağlıdır.
- Eğim bir kat çıkılamayacak kadar yetersizse üst katlar bütünüyle alt katın üstünde yer almıştır.
- Eğimin uygun olduğu durumlarda, yeterince parsel alanı kuzeydeki eğim yönünde yapılaşmamış olarak duruyorsa, bir üst kat geride tamamen toprak üstünde inşa edilmiştir.
- Genel olarak, geriye ötelenen üst kat, alt katın damının bir kısmını teras, bir kısmını da yapı alanı olarak kullanmaya imkan sağlamıştır (Alioğlu, 2000: 58) (Şekil 2).

Şekil 2. Eski Mardin Evleri

Eski Mardin'in topoğrafyaya bağlı olarak formunun oluşumunda güney yönünde birbirinin cephesini örtmeyecek biçimlenme, teraslamalar, eğimi ve kot farkını değerlendiren tasarım, yapıya farklı kotlardan giriş imkânının bulunması ve sokakların merdivenli olması gibi özellikler öne çıkmaktadır (Şekil 3). Ev-

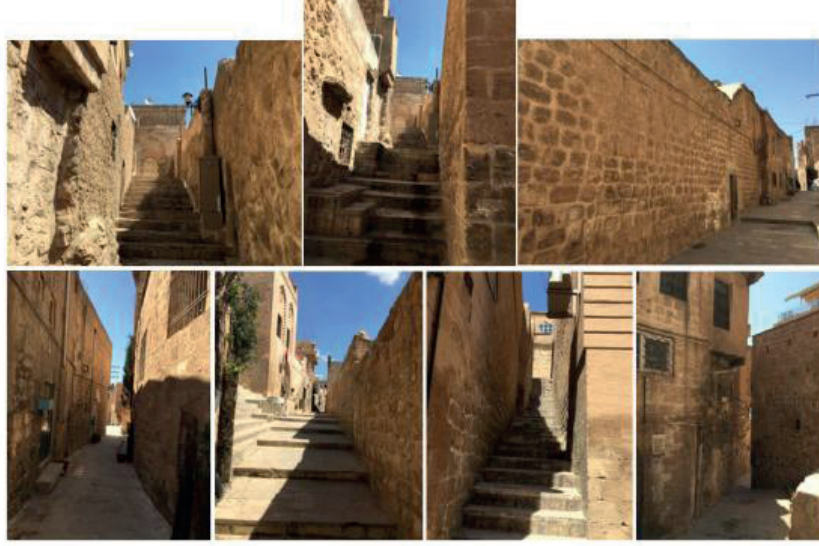
lerin topoğrafyaya göre kademeli şekillenmesi bazı evlerde farklı kotlardan eve girişlere olanak sağlamaktadır. Yerleşimin kuzeyi ile güneyi arasındaki kot farkının 50-150 m arasında değişmesi (Alioğlu, 2000: 55), eski kentin güneyden bakıldığında bir merdiven gibi görünmesini sağlamıştır.

Tasarım parametreleri-topoğrafya ve iklim				
Güney yönünde biçimlenme	Teraslama	Eğimi değerlendiren tasarım	Yapıya farklı kotlardan giriş	Merdivenli sokak dokusu
				

Şekil 3. Tasarım parametreleri-topoğrafya ve iklim ilişkisi

Eski Mardin’de sokaklar herhangi bir kademelenmeye ihtiyaç duymadan sadece yapılara ulaşımı sağlamak amacıyla orantısız ve organik bir biçimde oluşumunu tamamlamıştır. Sokaklarda bir kademelenme söz konusu değildir. Sokaklar topoğrafyanın yapısına göre eğime paralel gelişmiş, sokaklar arasında bağlantıyı sağlamak için bunları dikine kesen geniş basamaklı merdivenler yapılmıştır. Topoğrafik yapı, yerleşimin kuzey-güney doğrultulu sokaklarının geniş basamaklarla bağlanmasını gerekli kılmıştır. Güneye bakan

ve kademelenme yapan evlerin konumuna ve parselinin durumuna göre evi sokağa bağlamak için yol verilmiştir. Zamanla ihtiyaç duyuldukça evlere yapılan eklerin sokağa bağlanabilmesi için de bitişik mülkiyetlerin birbirlerine toprak parçası vermesiyle bazı evlere giriş, esas sokağa bağlanan 5 - 15 m. uzunluğunda, 1,5 - 2,5 m. genişliğinde dar bir çıkmaz sokak ile (tetirbe) elde edilmiştir (Tunçer, 2013: 102). Yerleşimin doğu-batı yönünde yer alan cadde ve sokakları ise genellikle daha düzdür (Şekil 4).

Şekil 4. Eski Mardin Sokak Görünüşleri

Geleneksel Sokak Dokusunun Oluşumunda Konutun ve Kültürün Etkisi

Geleneksel konut ve sokak dokusunun oluşumunda kültürel yapı önemli rol oynamaktadır. “Konutlar, onu kullanan insanların kültürel ve sosyal anlayışını yansıtan, geçmişle gelecek arasındaki bağlantıyı sağlayan mimari değerlerdir. Geleneksel konut mimarisi, halk tarafından oluşturulduğu gibi halkın yaşama biçimini, kültürünü, döneminin teknolojisini doğrudan günümüze yansıtmaktadır” (Semerci ve Gümüş, 2017: 92)

Eski Mardin’de farklı dini gruplara ya da farklı ekonomik güce sahip aileler aynı so-

kakta ya da aynı mahallede yan yana konutlarda yaşamıştır. Konutların yapıldığı parsel büyüklükleri değişkendir. Mardin’deki geniş aile yapısının varlığı, evlerin biçimlenmesinde etkili olmuştur. Karagülle ve Demir’in (2010: 88) de belirttiği gibi Mardin’deki evler ortak kullanılan alanların dışında evlenen erkek çocukları için yaşam birimlerinin eklenmesiyle büyümüş ve evler aynı parsel üzerinde yatayda ve/veya düşeyde genişleme göstermiştir. Evlere yapılan bu eklemelerle avlu çevresine katlar eklenerek yükseltilmesi geleneği, bir anlamda kentin dikine gelişmesini sağlamıştır (Şimşek, 2014: 424).

Eski Mardin evlerinde kat adetleri gelir düzeyleri, eğitim ve mekânsal fonksiyonlara bağlı olarak değişmektedir. Ekonomik durumu iyi olan ailelerin evleri daha büyüktür. Genellikle iç avlulu ve sokağa kapalı yapılan evlerde mahremiyete önem verilmiş ve harem-selamlık ayırımı yapılmıştır (Tunçer, 2013: 100). Evler daha çok içe dönük bir düzen sergilediğinden bu düzen içinde açık mekân olarak avlu, teras ve dam, yarı açık mekân olarak eyvan ve revak ile kapalı mekânlar olarak yaşam odaları yer almıştır.

Kullanıcının gelir grubu, geniş aile yapısı, farklı inançlar gibi kültürel özellikleri konut dokusuna yansımıştır. Aile büyüdükçe yapılara yeni birimler eklenmiş, mahremiyet ol-

gusu ile dar sokaklara bakan kısımda pencere yapılmamıştır (Şekil 5). Mardin evlerinde avlu gündelik hayatın geçtiği yer olmasının yanı sıra katlar arasında bir geçiş aracı olarak da kullanılmıştır. Kapalı mekânlar avluya yönlendirilmiş ve pencereler avluya baktırılmıştır. Birçok geleneksel Türk evinde olduğu gibi komşu evlere ya da komşu avluya pencere açılması gibi bir uygulama yoktur. Sokağa açılan pencerelerin yapılması ise başka bir evi görmüyorsa mümkün kılınmıştır. Yerleşimin ve sokakların oluşumunda mahremiyet kaygısının etkisini görmek mümkündür. Evlerde mahremiyeti sağlamak için bütün hayatın geçtiği açık, yarı açık alanların sokaktan ve diğer evlerden görünmesi engellemiş, sokakla evlerin bağlantısı koparılmıştır.

Tasarım parametresi-kültür				
Farklı gelir grupları	Geniş aile yapısı	Yapılara yeni birimlerin eklenmesi	Sokağa bakan kısımda pencere bulunmaması	Abbaralar
				

Şekil 5. Tasarım parametresi - kültür

Özellikle evlerin ovaya güneye doğru yönelme zorunluluğu, planlama yaparken güney cephesinin eğimden dolayı önünün açık olması bu cephenin diğer cephelerden çok daha

gösterişli ve süslü olmasına olanak sağlamıştır. Konutlar, içinde yaşayanların ekonomik durumuna ve parselin sağladığı olanaklara göre büyüme gösterirken aynı zamanda cep-

heler de buna paralel bir gösteriş ve süse sahip olmuştur. Gösterişli binalarda sokağa bakan eyvanlar da yer almaktadır. Özetle, kültür eski Mardin evlerinin oluşumunda topoğrafya ve iklim kadar belirleyici bir etken olmuştur.

Geleneksel Sokak Dokusunun Oluşumunda Konut Mahremiyeti ve İklimin Etkisi

Sokaklar açık ya da yarı açık (üstü kapalı) biçimdedir. Sokaklarda parselasyonun sınırlı olduğu alanlarda evin daha fazla büyümesi ihtiyacı ile sokak üstleri de kullanılmıştır. Bazen bir yapı adasının tamamı tek bir aileye ait olabileceği gibi iki ya da daha fazla yapı adasındaki evlerin akrabalık ilişkileri nede-

niyle sokak üzerine taşan oda ile birleştiği de görülmektedir (Alioğlu, 2000: 56). Altta oluşan geçitlerle hem sokakların akıcılığını sağlamak, hem de akrabalık ilişkilerine sahip karşılıklı iki evin birbiri ile bağlantısını kurmak için “abbara” denilen geçitler bırakılmıştır. Bu sayede bazı sokakların üstlerinde konutların devamlılığı sağlanmıştır. Abbaralar, koridor şeklinde, giriş ve çıkışlarda bir kemere oturmuş olup, tonoz tavanlıdır ve yazın gölgelik alan olarak kullanılabildiği gibi yağmurlu havalarda sığınma yeri olarak da kullanılan yarı açık kamusal alanlardır (Şekil 6).

Şekil 6. Eski Mardin’de Abbaralar

Sokakların akıcılığını sağlamak için abbaralar oluşturulmakla birlikte, sokakların bir çıkmaz sokak olarak bittiği, kimi yerlerde ise küçük bir meydana bağlandığı da görülmektedir (Şekil 7). Bazen de bu meydana sıcak geçen yaz aylarında sokaktan geçenlerin kul-

lanımı için yapılmış bir çeşme bulunmaktadır. Çıkmaz sokak tek bir evin kullanımına yönelik olabileceği gibi birden fazla evin de kapısının açıldığı küçük bir alan niteliğinde de olabilmektedir.

Şekil 7. Eski Mardin’de Çıkmaz Sokak

İklimsel etkilerden korunmak için evlerin sokağa bakan cepheleri genellikle yüksek ve sağır tutulmuştur. Sokakların her iki yanında yüksek ve kalın taş duvarların sokaklarla yapıları birbirinden ayırmak gibi bir görevi vardır. Genellikle evlerinin sokağa

bakan alt cephelerinde kapıların dışında pencere yapılmamakla birlikte, güney cephesi dışındaki kapalı mekânlarda havalandırma amacı ile açılan küçük pencereler bulunmaktadır (Şekil 8).

Şekil 8. Eski Mardin’de Sokak Dokusu

Alioğlu (2000: 100), evlerde normal katların yanı sıra, gereksinim duyulduğunda ara katlarda yapılan kiler, ambar gibi mekânların havalandırma ihtiyacının genellikle sokağa ya da terasa bakan havalandırma pencereleri ile sağlandığını belirtmektedir. Birçok evin sokağa bakan cepheleri ile terasında bulunan

bu havalandırma pencerelerinin boyutları küçük tutulmuştur Bunun yanı sıra yine evlerin teraslarında küçük boşluklar yer alırken bu boşluklar kışın yağın karın teraslardan atılmasını sağlamak amacıyla yapılmış olup buna “takıt’ıl selc” adı verilmektedir (Şimşek, 2014: 419).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:438 K:607

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Sokakların genişliği parselasyonun, topoğrafyanın ve gölgelik geçiş alanları oluşturmak amacıyla iklimin de etkisine bağlı olarak değişkenlik göstermekle birlikte sokak yapısının boyutları genellikle dar tutulmuştur. Genişliği 1 metreye kadar düşen sokakların varlığı söz konusu iken bazı yerlerde bu genişliklerin 5-6 metreye kadar arttığı görülmektedir. Sokaklar eğimli, düz, zikzaklı, merdivenli olmakla beraber farklı açılarda, genişleyen/daralan veya dairesel devam eden biçimde olabilmektedir. Sokaklarda yeşil alan ya da toprak alan yok denecek kadar azdır. İki sokağın kesiştiği duvarlarda pahlama yapılarak köşeler yumuşatılmıştır. Bazen de köşeler yuvarlatılarak bu yumuşama sağlanmıştır.

Sokaklar yaya geçişi için tasarlanmıştır. Dönemin ulaşım aracı olarak at ya da eşekler bu sokaklarda kullanılmıştır. Halen Mardin'in ara sokaklarında bu hayvanların kullanımının devam ettiği görülmektedir. Geniş sokaklar iskak, patika biçimindekiler ise zabok olarak adlandırılmıştır (Alioğlu, 2000: 35).

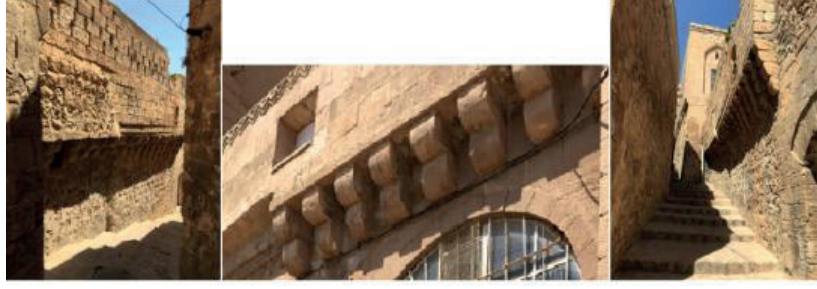
Sokak Cephelerini Oluşturan Öğeler

Cepheler, kentsel imgelerin belirleyicileri ve birbirinden ayırt edilebilir iki tip mekânın

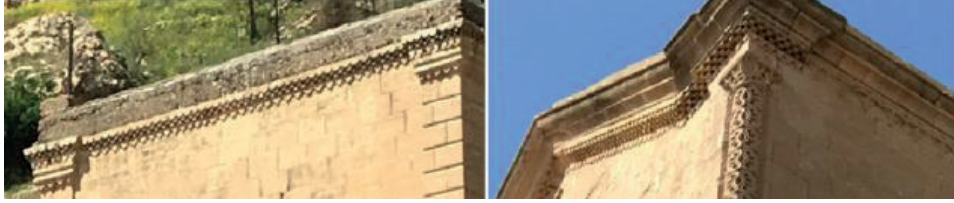
(mimari-kentsel mekân) birbirlerine geçişini sağlayan kritik bir sınırdır (Krier, 1984). Bu anlamda özel alanı sınırlandıran evlerin duvarları ile kentsel mekân olan sokaklar Mardin eski kent dokusunun ara yüzünü oluşturmakta ve aslında kentin kimliği hakkında bilgi vermektedir.

Mardin evleri dar sokakların etrafında konumlanmış, sokağa bakan cephesinde giriş kapısı, pencereler ve çıkmalar yer almıştır. Mardin ev tipi, yüksek ve sağır bir alt kat, alt kat üzerine hafif taşan bir üst kat, içeride kapalı avluya açılan bir plan düzeni, mükemmel bir taş işçiliğinin ürünü ve iklim koşullarını çok iyi aksettiren bir örnek olarak ortaya çıkmıştır (Kuban, 1966:169). Evlerin sokak cephelerinde yer alan süslü, profilli, bindirme tekniği ile yapılmış taş konsollar cephelerin, dolayısıyla sokağın en önemli unsurlarıdır². Evlerle sokak arasındaki ara yüzlerde evin giriş kapısı, pencereler, bezemeler, silmeler ve taş konsollar cephenin belirleyici elemanları olup taş konsollar sıklıkla kullanılmış, evlerin damları ve kat seviyelerindeki silmeler yapıya ayrı bir anlam katmıştır (Şekil 9-10).

² <http://www.habitat.org.tr/insanyerlesimleri/mimarlik/429-mardin-sivil-mimari.html>

Şekil 9. Eski Mardin’de Evlerin Sokak Cephesinde Taş Konsollar

Şekil 10. Silme Örnekleri

Cumba, Mardin evlerinde çok fazla kullanılmamıştır. Mardin Evinde cumba XX. Yüzyıl başından itibaren rastlanan birkaç örnekle sınırlı bir çıkma biçimidir (Alioğlu, 2000: 93).

Yapılmış nadir örneklerden olan Cumbalı Ev sokağa verdiği gösterişli cephe örneği bakımından önemlidir (Şekil 11).

Şekil 11. Cumba Örneği

Kapılar

Evlerin sokaklarla bağlantısı eğimin izin verdiği orandadır. Evlerin başlangıç ve bitişi arasındaki kot farkı ile sokak ve parsel ilişkisi kapıların sokakla bağlantısını belirler. Bu durum değişkendir. Buna göre farklı yön ve kotta bir ya da birden fazla kapı ile sokak bağlantısı sağlanabilmektedir. Topoğrafyanın etkisiyle bir evin ihtiyaca göre yapı eklenmesi durumunda eğime ve konumuna göre farklı kotlarda sokağa bağlantı yapılmış, evlerin farklı kotlardaki sokaklara açılan birden fazla kapısı olmuştur. Genellikle evlerin sokağa açılan kapıları küçük olmakla birlikte,

avlusunda ahır bulunan ev tiplerinde avlunun dış kapısı hayvanların içeri rahat alınabilmesi için geniş ve yüksek tutulmuştur. Ekonomik durumu iyi olan ailelerin evlerindeki giriş kapıları oldukça gösterişlidir. Bu evlerde giriş kapısının üstü gösterişli ve sivri kemerlidir. İçer doğru bir girintiden sonra kapıya varılan örnekler de bulunmaktadır. Ancak ekonomik durumu biraz daha düşük ailelerin evlerinin giriş kapıları sade ve mütevazı yapılmış olup kapının üstü basık kemerli inşa edilmiştir. İlk örnekleri ahşaptan olan giriş kapılarının günümüzde birçok evde demir kapıya çevrildiği ve genellikle yeşil ya da mavi renge boyandığı görülmektedir (Şekil 12).

Şekil 12. Giriş Kapısı Örnekleri

Sokakların eğimine bağlı olarak kapıların önünde farklı boyutlarda bir ya da birkaç basamakla evin özel alanına girilebildiği gibi, bulunulan kota göre bir basamak aşağıya inerek de eve girilebilmektedir. Evlerin giriş

kapılarının üstünde genellikle bir motif ya da kitabe yer almaktadır. Bu motifler değişik biçimlerde olabilmektedir. Lale, karanfil gibi motifler yaygın olarak kullanılmıştır (Şekil 13).

Şekil 13. Kapı Girişlerindeki Motif Örnekleri

Cephede ahşap, kapı ve pencerelerde kullanılmış olmasına rağmen gösterişli taş işçiliği ön plandadır (Şekil 14).

Şekil 14. Giriş Kapısı Örnekleri

Evlerin cephesinde yer alan kapı, pencere, sütun, kemer, tepe pencereleri değişik form ve geometride motiflerle yapılmıştır. Mardin evlerinde taş işçiliği ile cepheye hareketlilik verilmiştir. Özellikle kapı ve pencerelerin kenarlarında kullanılan söve bu boşlukları daha anlamlı kılmıştır. Evin sahibinin ekonomik

gücüne bağlı olarak taş bezemeler de kullanılmıştır. Kapı ve pencerelerde kullanılabildiği gibi kat bitiş hizasında ya da binanın üst dam kotunda bu bezemelere rastlamak mümkündür. Evlerin sokak kapılarının gösterişindeki değişkenliğe karşın anıtsal yapıların kapıları oldukça görkemlidir.

Pencereler

Mardin evlerinin cephe mimarisinde pencereler avluya bakan ya da sokağa bakan boşluklar olarak tasarlanmıştır. Ovaya doğru yönelme evlerin bu yöne doğru pencere açmasını gerekli kılmıştır. Avluda geçen gündelik yaşam ve sokağa bakan cephelerde zorunlu olmadıkça pencere açılmaması nedeniyle avlu cephesi oldukça zengin tutulmuştur. Bazı evlerde sokağa cephe veren örnekler de mevcuttur.

Pencereler genellikle iki sıralı olarak yapılmıştır. Büyük tasarlanan pencereler ile bu pencerelerin üzerinde çeşitli şekillerde yapılan havalandırma pencerelerini görmek mümkündür. Pencere boyutları cepheye bakan odanın niteliğine göre değişiklik göstermektedir. Ailenin varlık durumuna göre evlerde avlu ve sokak cephesinde pencereler daha çok taş işlemeli ve gösterişli olabilmektedir (Şekil 15).

Şekil 15. Pencereler

Pencerelerin özgün karakteri iki kanatlı ahşap kapaklı olmakla beraber pencerelerde lokmalı veya geçmeli demir şebekeler yerleştirilmiş, üst sıra pencerelerde cama yer verilmediği durumlarda ise ahşap kapaklar kullanılmış-

tır³. Genellikle iki sıralı pencere aralarında ya da pencere üstlerinde farklı motiflerde küçük tepe pencereleri bulunmaktadır. Evlerin avluya bakan cepheleri oldukça gösterişli ol-

3 <http://www.habitat.org.tr/insanyerlesimleri/mimarlik/429-mardin-sivil-mimari.html>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:438 K:607

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

masına rağmen sokağa bakan cepheler genellikle sağır tutulmuştur. Ancak ihtiyaç duyulan mekanlar için sokağa pencere açılmıştır. Sağır duvarlar üzerinde küçük havalandırma boşlukları da yer alabilmektedir. Pencerele-
rin üstleri genellikle basık kemerlidir. Ancak daha varlıklı evlerde gösterişli kemerler ve işlemler yapılmıştır. Evlerin sokağa bakan duvarlarının genellikle sağır olmasına karşın anıtsal yapıların cephe pencereleri oldukça süslü yapılmıştır.

Eski Mardin’de Yeni Yapılaşmaların Sokak ve Cepheye Etkisi

Eski kent dokusunda geleneksel evler ve sokak dokusuna ait izlerin zamanla değişim yaşadığı görülmektedir. 1960’lı yıllarla beraber eski dokunun güneyinde 2. Cadde açılmıştır. Bu caddenin açılması ile etrafında gecekondular mahalleleri oluşmuş ve zamanla bu alanlarda nüfusun büyümesine bağlı olarak artan niteliksiz yapılaşma tarihi Mardin dokusuna olan baskıyı artırmıştır. Değişen kullanıcı ve ya-

pılaşma baskısı geleneksel alanların kısmen dönüşümüne yol açmıştır. Özellikle korunması gereken alan olan kentsel sit alanındaki tescilli yapılara eklenen eklentiler bu dokuya zarar vermiş ve kaçak yapılaşmalar artarak devam etmiştir.

Ahşap kapıların yerini demir kapılar almış, pencereler eski orijinallliğini kaybetmeye başlamıştır. Özellikle kapı üstleri ile pencere üstlerinde yer alan boşlukların aslına uygun olmayan müdahalelerle kapatıldığı görülmektedir. Yanı sıra geleneksel konut dokusunda niteliksiz yapıların varlığı mevcut olmakla birlikte, eklerin yapıldığı da görülmektedir (Şekil 16). Bu durum, eski kentin ev ve sokaklarının ara yüzünü oluşturan ve kente gelenlerin ilk etkiye sahip oldukları kent algısını olumsuz etkilemektedir. İnşa edikleri döneme ait duygu, düşünce, yaşam deneyimleri ve eğilimler ile kültürel mozaïği oluşturan kentlerin tarihi parçaları giderek yok olmakta ve kentlerin tarihi kimlikleri etkilenmektedir (Özdemir vd.2008: 963).

Şekil 16. Eski Mardin’de Sokak Cephelerinden Uyumsuz Örnekler

Kültür ve Turizm Bakanlığı 2002 yılında, Mardin Kentsel Sit Alanı’nın UNESCO Kültür Mirası Listesine dâhil edilmesi için bir başvuru yapmış, bu başvuruyla birlikte Dünya Anıtlar ve Sitler Konseyi’nin hazırlamış olduğu ve eksiklikleri içeren raporu göz önüne alınarak dosyanın geri çekilmesine karar verilmiş, eksikliklerin giderilmesi için 2009 yılında Mardin’de kapsamlı “Mardin Tarihi Dönüşüm Projesi” çalışmaları başlamıştır⁴. Bu amaçla eski Mardin’in kendine özgü karakteristik özelliklerini korumak için niteliksiz yapılardan arındırılması ve tarihi değerlerin korunmasına yönelik çalışmalar ön plana çıkmıştır. Yanı sıra Mardin’deki uygulamalar kapsamında “Mardin Sürdürülebilir Turizm Projesi” de eski kentin tarihi karakterini koru-

ma açısından oldukça önem verilen bir proje olarak değerlendirilmiştir. Çağlayan (2017), farklı alanlardaki bu çalışmaları aşağıdaki şekilde aktarmaktadır⁵;

- Proje kapsamında Eski Mardin’de yer alan geleneksel şehir dokusunu ve silüetini bozan kamu ve özel mülke ait betonarme ve eklenti yapıların kamulaştırılarak yıkılması çalışmaları,
- Eski Mardin’de 1950’li yıllarda yapılmış ancak çürüdüğü için tarihi yapıların bodrum katlarından temellerine sızarak zarar veren içme suyu ve kanalizasyon şebekesinin yenilenmesi ile elektrik ve telefon hatlarının yer altına alınmasını da kapsayan alt yapı çalışmaları,

4 <http://www.arkitera.com/gorus/1025/mardin-deneler-oluyor>.

5 <http://www.arkitera.com/gorus/1025/mardin-deneler-oluyor>.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:438 K:607

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- Eski Mardin sit alanında merkezde yer alan 1.caddenin bazalt taşı, ara sokakların kayrak taşı ve çarşı bölgesinin kesme bazalt taşı ile kaplanması, telefon ve elektrik direklerinin yer altına alınmasını kapsayan üstyapı çalışmaları,
- Tarihi Dönüşüm Projesi kapsamında kamuya ait olan tescilli yapıların restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarından; “Eski Vali Konağı” binasının restore edilerek “Mardin Valiliği Ofisi” olarak kullanıma açılması, 1. Cadde aksında yer alan tescilli yapının restore edilerek “Mardin Gençlik Evi” olarak, aynı cadde üzerinde eski Halk Eğitim Binasının restore edilerek “Mardin Kültür ve Sanat Merkezi” olarak, Tarihi Mardin Kız Meslek Lisesi’nin restore edilerek “Olgunlaştırma Enstitüsü” olarak işlevlendirilmesi gibi tek yapı ölçeğinde kamu binalarının restorasyonlarının yapılması çalışmaları,
- Yapıların aslına uygun hale getirilmeye çalışma çabaları ile sokaklara bakan cephelerde çimento esaslı derz ve sıvaların sökülmesi, sonradan yapılan beton ve briket duvarların kaldırılarak taş duvarlara dönüştürülmesi, elektrik ve telefon hatlarının yer altına alınmasına yönelik sokak sağlıklaştırma çalışmalarının yapılması,
- Projelendirme Çalışmalarının yapılması ile dokunun Korunmasının Koruma amaçlı imar plan kararları ile yapılması,
- Mardin Kalesi Güçlendirme ve Restorasyon Projesinin yapılması,
- Mardin Valiliği, Mardin Belediyesi ve TOKİ Başkanlığı arasında imzalanan “Mardin Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi” ile Kentsel Sit Alanında bulunan imar planlarına aykırı yapıların yıktırılması çalışmaları,
- Mardin Valiliği’nin, geliştirdiği proje ile Mardin’de turizmin çeşitlendirilerek geliştirilmesi ve Mardin’in turizm sektöründe bir marka olarak konumlanması için birçok konuda eğitim verilmesi,
- Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti ortaklığı ile Mardin 1.Cadde Onarım ve Yenileme İşleri adı altında finanse edilen 1. Cadde üzerinde bulunan ticari mekânların dış cephelerinin iyileştirilmesi çalışmalarının yapılması.

Son dönemde, Mardin dokusunun zarar görmeye başladığı ve biran önce dokunun korunması gerekliliği unutulmamalıdır. Eski Mardin Kentsel Sit Alanında yapılan ve yapılmaya devam eden çalışmalarla birlikte Mardin’in kendine has olan özgün dokusu korunmaya çalışılmaktadır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yılı: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:438 K:607

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

SONUÇ

Kentlerin büyümesi ve nüfus artışı tarihi çevreleri etkilemekte ve kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda şekillendirmektedir. “Geçmiş uygarlıkların sosyal ve ekonomik durumu, yaşam tarzı ve kültürel değerleri ile ilgili birçok ayrıntı hakkında bilgi veren tarihi çevreler, zaman içinde değişimden etkilenmişlerdir. Bu değişimle birlikte işlevini yitirmiş olan tarihi kentin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi, kent yerleşimindeki eski yapıların özgün kimliklerinin korunmasıyla sağlanmaktadır” (Semerci ve Uğur, 2017: 239).

Eski Mardin, öncelikle topoğrafyanın belirleyiciliğinde şekillenmiş bir kent görünümündedir. Bu alanın eğimli yapısı, yerleşimin organik gelişmesine yol açmış, evlerin birbirinin cephesini örtmeyecek şekilde kademeli bir yerleşim modeliyle biçimlenmesini sağlamıştır. Şekillenmesinde topoğrafyanın yanı sıra iklim ve mahremiyetin de belirleyici olduğu kent, kendine özgü bir yerleşim modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Zamanla kentin büyümesi ve değişim baskısına maruz kalması bu alanların korunması konusunu gündeme getirmiştir.

Kalkerin yoğun kullanımı ve şehrin sunduğu genel algı bir ortaçağ görünümünü çağrıştırmasına rağmen, cephelerde orijinal görünüm kaybolan örnekler bulunmaktadır. Sokak kapıları ve pencereler ile havalandırma pencere-

leri genellikle bozulmaya uğramış, malzemesi değişmiş ve eskilik özelliğini kaybetmiştir. Sokaklar, genellikle dokusunu korumuştur. Sokağa bakan duvarların bir kısmı bozulmuştur. Sokakların ara yüzlerini oluşturan cepheler ve bu cephelerde yer alan kapı, pencere, havalandırma gibi boşluklar bir bütün olarak ele alınmalı ve korunmalıdır. Bu bağlamda;

- Detaylı analizler sonucunda sokak-cephe ilişkisi gözetilen koruma önlemleri alınmalı,
- Cephe ve sokaklarda olan bozulmalar onarılmalı,
- Bakım ve onarım çalışmalarında yörede bulunan ve kolay işlenme özelliğine sahip kalker ve taş gibi özgün malzeme kullanımı tercih edilmeli,
- Özgün sokak dokusunu bozan eklentiler ya da çıkmaların kaldırılması için çalışmalar hızlandırılmalı, niteliksiz yapılar da kaldırılarak dokuya uygun olarak yapılmalı,
- Görsel ve çevre kirliliği oluşturan unsurlar kaldırılmalı,
- Bakım, onarım gibi koruma çalışmaları konusunda eğitimler verilerek toplum bilinçlendirilmelidir.

Alanda yeni yapılaşmalar için buradan elde edilen veriler yansıtılarak yaşatılmalıdır. Bu

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:438 K:607

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

amaçla; alanda topoğrafyaya müdahale edilmeden yapıların farklı kotlarda bitirilmesi sağlanmalı; birbirinin görüşünü kesen gabariler kullanılmamalı, sokak kademelenmelerinde dokunun devamını sağlayacak bağlantılar yapılmalı, hem rampa hem merdiven kullanılmalı, sokak çeşmelerine yer verilmeli; yer yer gölgelik oluşturma amaçlı örtülü geçitler düzenlenmeli; yapı cephelerinde kalker taşından süsleme ya da giydirmelere yer verilmeli, özellikle yapı giriş kapısı geleneksel dokunun izleriyle bezenmelidir.

Koruma tek yapı ölçeğinde değil, bütüncül olarak ele alınmalı en ince detaya kadar alanın korunmasına önem verilmelidir. Sokağa bakan duvarların bir kısmı bozulmuştur. Özellikle yerel yönetimler ve diğer yetkililer tarafından koruma çalışmalarına daha fazla önem verilmeli, kentin daha fazla görünür yüzeylerindeki koruma çalışmalarının dokunun tümünde yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Yerel yönetimler, kurum ve kuruluşlar ile konusunda uzman kişilerin görüşleri alınarak koruma çalışmaları hızlandırılmalıdır.

KAYNAKÇA

ALİOĞLU, E.F., (2000). Mardin şehir dokusu ve evler, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, ss.158

JA'AFAR, N.H., SULAİMAN, A.B., SHAM-SUDDİN, S., (2012) The Contribution of Landscape Features on Traditional Stre-

ets in Malaysia. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 50: 643-656

KARAGÜLLE, C., DEMİR, Y., (2010). Yerel verilerin konut tasarım sürecinde değerlendirilmesi: Mardin örneği, İtüdergisi /A Mimarlık, Planlama, Tasarım, 9(2): 83-94

KUBAN, D., (1966). Türkiye'de malzeme koşullarına bağlı geleneksel konut mimarisi üzerinde bazı gözlemler, Mimarlık, sayı 36:15-20. Ankara

KÜÇÜK, M., (2013). Aidiyetin mekânı: Mardin'de kimlik ve mekânın değişimi, İdealkent, sayı 9: 114-137

OPPING, R.A., MARFUL, A.B., SARBENG, Y.K., (2018). Conservation and character defining elements of historical towns: A comparative study of Cape Coast and Elmina streets and castles. Frontiers of Architectural Research, 7(1):37-55

ÖZDEMİR, İ.M., TAVŞAN, C., ÖZGEN, S., SAĞSÖZ, A., KARS, F.B., (2008). The elements of forming traditional Turkish cities: Examination of houses and streets in historical city of Erzurum. Building and Environment, 43(5):963-982

SEMERCİ, F., UĞUR, B.S., (2017). Geleneksel Konya evlerinin mimari değerlerinin analiz edilmesi, Uluslararası Hakem-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:438 K:607

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

li Tasarım ve Mimarlık Dergisi, sayı 10:
238-255

SEMERCİ, F., GÜMÜŞ, B., (2017). Sivil mimarlık örneklerine bir değerlendirme önerisi: Afyonkarahisar örneği, Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi. Sayı 11: 91-113

ŞİMŞEK, N., (2014). Mardin geleneksel konutlarında değişim, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, www.esosder.org, 13(49): 411-425

TANDON, M., SEHGAL, V., (2010). Traditional Indian religious streets: A spatial study of the streets of Mathura. Frontiers of Architectural Research, 6(4): 469-479

TUNÇER, M., (2013). Mardin'in korunması ve unesco dünya miras listesi'ne girmesi, İdealkent, sayı:9:94-113

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.habitat.org.tr/insanyerlesimleri/mimarlik/429-mardin-sivil-mimari.html>
(E.T. 15.03.2019)

Çağlayan, M. (2017). Mardin'de Neler Oluyor? <http://www.arkitera.com/gorus/1025/mardin-de-neler-oluyor>. (E.T. 12.03.2019)

<http://www.artuklu.edu.tr/sosyal-tesisler/tarihi>. (E.T. 29.06.2019)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:438 K:607

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Historical urban areas with the values belonging to the past, have formed settlements that have unique properties. Mardin has formed the example of commercial city and unique settlement, with its climate, topography, historical and cultural structure. Mardin consists of the fortress located on the plain on a steep rocky ground and the main city on the south-facing slope of the castle. With the effect of topography, the city continued its development towards the south. This situation led to the orientation of the houses with multi-storey and terraced, and developing of the streets parallel to the slope in the east-west direction. In order to provide road connections in the north-south direction of the settlement, solutions were often produced with large step ladders. The width of the roads is limited with the narrowness of the terrain and the effect of the climate. In general city protected its borders until the XIX. century, from these years new elements added to the city has entered the process of growth and change. Mardin city center was preserved as a protected area due to the fact that it was declared as a protected area in 1979, but the new urbanization trends led to the transformation pressure in the old city center. With its location and multicultural cosmopolitan structure belonging to various religions, the old Mardin city has become the center of attention of many people. The houses are located on the narrow streets and there are entrance doors, windows and exits on the front facing the street. Sometimes there is more than one door opening to different streets according to the slope and location of a house. Sometimes the way through the dead end and sometimes the passageways (Abbaras) have been formed to ensure the flow of streets. The sloped structure of the old Mardin has led to the organic development of the settlement, and it has been ensured that the houses are built with a gradual settlement model that does not cover the separate facade of each other. Families with different religious groups or different economic strengths lived side by side in the same street or in the same neighborhood. The existence of large family structure in Mardin has been effective in shaping the houses. The structures in Mardin are made with yellow limestone. In addition to civil architectural products, monumental buildings also have a facade with stone decorations. This stone can be easily handled and decorated. The fact that the front of the houses should be directed towards the south and the front of the southern facade is open due to the slope, makes this facade much more spectacular and fancy than the other fronts. The facades of the houses facing the street were generally kept high and deaf to provide privacy in the houses and disconnect the streets from the houses and to protect from the climatic effects. Mardin houses on the front of the street facing the entrance door, windows and exits took place. It is observed that

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:438 K:607

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

the traces of traditional street fabric in the old urban fabric have changed in time. The wooden doors were replaced with iron gates, and the windows began to lose their original authenticity. It is seen that especially the gaps on the door tops and window tops are closed with improper interventions. It is seen that the annexes are made and the existence of unqualified structures in the traditional housing fabric. This situation negatively affects the perception of the facades of the old city's houses and streets and the ones that come to the city have the first effect. Over time, the growth of the city and the pressure of change have brought the issue of conservation of these areas. The aim of the study is to analyze the design parameters of traditional street fabric in Mardin has historical and cultural heritage and to continue the design approach in façade arrangement works by revealing the relationship between traditional street fabric and façade. In this study, the connection of traditional Mardin houses and their location to the street is discussed. Topography, climate and cultural parameters have a significant impact on the formation of traditional Mardin's street and residential fabric. Old Mardin houses and settlement structure, street and facade characteristics are shaped within the framework of these parameters. Streets have generally preserved its fabric. Some of the walls facing the street have been damaged. The façades forming the interfaces of the streets and the spaces such as doors, windows and ventilation in these façades should be considered and protected as a whole. Conservation should be handled not only on a single building scale but also on the conservation of the area until the finest detail. More attention should be paid to conservation efforts, and conservation studies on more visible surfaces of the city should be made widespread throughout the tissue.

ERDEK BALLIPINAR KÖYÜ BALLIPINAR (MERYEM ANA) KİLİSESİ'NİN KORUNMASI VE YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ¹

CONSERVATION AND RE-FUNCTIONING OF THE BALLIPINAR (VIRGIN MARY) CHURCH IN THE BALLIPINAR VILLAGE OF ERDEK DISTRICT

Özlem KÖPRÜLÜ BAĞBANCI¹, Bilal BAĞBANCI², Feyza AKSOY³

¹⁻² Bursa Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Bursa / Türkiye

³ Aksoy Mimarlık, Bursa / Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-2335-7371¹, 0000-0001-9050-4488², 0000-0002-1103-1756³

Öz: Amaç: Bu makalede Maliye hazinesi mülkiyetinde olan Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsisli Ballıpınar Kilisesi'nin korunması ve yeniden işlevlendirilmesine yönelik gerçekleştirilen çalışmalar evrensel koruma ilkeleri çerçevesinde ele alınmıştır. **Yöntem:** Yapının kitabesinde yer alan bilgiye göre 1895 yılında inşa edildiği bilinen yapının mevcut durumu belgelenmiş, benzer dönem örnekler ve yapıdan gelen izler değerlendirilerek restitüsyon projesi, yapısal değerlendirme, malzeme sorunları ve yapının yeni işlevine göre koruma projesi hazırlanmıştır. **Bulgular:** Köyün merkezinde bulunan yapının mimari özellikleri, kültürel ve ekonomik değeri yapıyı önemli ve değerli kılmaktadır. Yapının gerek köy, gerekse de Erdek için önemi büyüktür. 19.yy'm sonlarında inşa edilen Ballıpınar Kilisesi; Rum Ortodoks kilise mimari özelliklerini yansıtmakta olup korunarak yeniden işlevlendirilmesi gereken önemli bir kültürel mirasımızdır. **Sonuç:** Plan ve cephe düzenlemeleri açısından Geç Osmanlı dönemi Rum Ortodoks kiliselerinin mimari özelliklerini yansıtan Ballıpınar Kilisesi; kültürel bir değer olarak korunması gerekli önemli bir kültür varlığı, özgün bir mimari eserdir. Yapının özgün cephesi, plan ve elemanları korunarak, dönemin ruhunu yansıtacak şekilde restorasyonun yapılması ve gelecek kuşaklara aktarılması; mimarlık tarihi ve kültürel değerler açısından önemli bir katkı olacak, terk edilen ve yıkılma durumunda olan diğer yapılar için de örnek oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Rum Ortodoks Kilisesi, Kagir Yapılar, Koruma

Abstract: Aim: In this article, the works carried out for the conservation and re-functioning of the registered Ballıpınar Church, which is owned by the Ministry of Treasury and Finance and allocated to the Ministry of Culture and Tourism, are discussed within the framework of universal conservation principles. **Method:** According to the information in the inscription of the building that it was built in 1895, the current situation of the building was documented, the similar period samples and traces from the building were evaluated and restitution project, structural assessment, material problems and conservation project were prepared according to the new function of the building. **Results:** The architectural features, cultural and economic value of the building which is in the center of the village make the building important and valuable. The structure is of great importance for both the village and Erdek. Ballıpınar Church, built in the late 19th century, The Greek Orthodox church reflects its architectural features and is an important cultural heritage that needs to be preserved and re-functionalized. **Conclusion:** The Ballıpınar Church, dated 1895, reflects the architectural features of the Greek Orthodox churches of the late Ottoman period in terms of plan and façade arrangements. It is an original architectural building, an important cultural asset that must be preserved as a cultural value. The original façade, plans and elements of the building have been preserved and restored to reflect the spirit of the period and transferred to future generations. It will be an important contribution in terms of architectural history and cultural values and will set an example for other buildings that are abandoned and in ruins.

Key Words: Greek Orthodox Church, Masonry Structures, Conservation

Doi: 10.17365/TMD.2019.3.5

- (1) **Sorumlu Yazar - Corresponding Author:** Özlem KÖPRÜLÜ BAĞBANCI (Doç. Dr., Assoc. Prof), Bursa Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Bursa / Türkiye, okoprulu@uludag.edu.tr, Geliş Tarihi / Received: 02.01.2019, Kabul Tarihi / Accepted: 12.11.2019, Makalenin Türü: Type of Article (Araştırma – Uygulama / Research -Application), Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None, Etik Kurul Raporu / Ethics Committee: Yok / None

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Tarihi çevreler, geçmişten günümüze ulaşmış olan yerleşmeleri ve kalıntıları kapsamaktadır. Görünümleriyle hayranlık uyandıran tarihi çevreler; farklı üslupları ve biçimleri ile günümüzü anlamamızı ve kendimizi tanımamızı sağlamaktadır (Semerci ve Uğur, 2017: 239). Kentlerimizin coğrafi ve topoğrafik verileri, doğal ve iklimsel bileşenleri, yerel malzeme özellikleri, yerleşim ve yaşam kültürü gibi pek çok bölgesel özellikleri birbirinden farklılık gösterir. Bir kentin kimliği, kentin doğal çevre verileri ile o bölgede yaşayan toplumun ekonomik, sosyolojik ve kültürel faktörlerinin bütünleşmesi neticesinde oluşur. Kent kimliğini oluşturan bu bileşenler, içinde buldukları dönemin özelliklerini yansıtırken, süreç içerisinde yaşanan değişiklikleri de günümüze taşırlar (Benli ve Özer, 2018: 92).

Araştırmacı yazar Dr. Akilas Milas'ın "Propontida" adlı eserinde Yorgo Kalfopoulos tarafından yapılan Türkçe çevirilerde bölge tarihi hakkında bilgilere ulaşılmaktadır. Bu bilgilerden köyün ilk adının Langada olduğu anlaşılmaktadır¹. Sırasıyla Kocaburgaz ve Ballıpınar adlarını alan köyde mübadele öncesi Rumlar yaşamıştır.

Osmanlı döneminde Hıristiyanlara ait dini yapıların inşa faaliyetlerinde uyulması gereken

zorunlu kurallar vardır (Ercan, 1990: 124). Özellikle Tanzimat dönemine kadar olan süreçte tartışmasız uygulanan kurallar önemli sınırlamalar içermektedir. Bu döneme kadar yeni kilise inşa edilmesi yasaklanmıştır. Yeni kilise inşa edilmesine ilişkin yasak, Osmanlı dönemindeki Rum Ortodoks kiliselerinin, Bizans dönemindeki kiliseler üzerinde yer almaları zorunluluğu getirirken; aynı zamanda onların devamı olma özelliğini de kazandırmıştır (Karaca, 2008: 645). Tanzimat ve Islahat Fermanları ile de bu haklar genişletilmiştir (Pekak, 2009: 177). Nitekim Ballıpınar Kilisesi'nin kuzeyinde, yapıya paralel farklı bir parselde yer alan daha küçük boyutlarda olan ve büyük oranda yıkılmış ikinci bir kilisenin varlığı dikkat çekmektedir. 3 Kasım 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı ile Osmanlı uyruğunda bulunan herkes bir "millet" tanımında toplanmıştır. Kiliselerden toplanan vergiler kaldırılmış, dinsel topluluklara kendilerini yönetebilme, okul ve ibadet yerlerini inşa edebilmeleri sağlanmıştır (Karaca, 2008: 52). 18 Şubat 1856 Islahat Fermanı, daha önce azınlıklara verilen imtiyazları ve eşitlikleri genişletmiştir. Eğer bir yerleşim yerindeki halkın çoğunluğu aynı mezhebe mensupsa kilise, okul, hastane, mezarlık gibi yerlerin tamirinde zorluk çıkarılmamış, ancak yapıların yeniden yapılması gerekiyorsa Babıali'nin izni ile yapılabilmıştır (Karaca, 2008: 53).

1 <http://ozansanatevi.blogspot.com.tr/2012/02/akilas-milas-propontida-cevirisi.html>

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

1922 yılında Büyük Taarruz sonucu yaklaşık 1.000.000 Rum Yunaniistan'a göç etmiştir. Lozan Konferansı'nda Türkiye Cumhuriyeti ve Yunaniistan arasında imzalanan 'Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol' ün imzalanmasıyla kalanların durumu netleşmiştir. Buna göre; yaklaşık olarak 350.000 Müslüman Türk ve 200.000 Hıristiyan Rum zorunlu göçe tabi tutulmuştur (Bozdağlıoğlu, 2014: 10). 1923 yılındaki Lozan Antlaşması'ndan sonra Batı Trakya'daki Müslümanlar ile İstanbul dışındaki Rumlar arasında mübadele gerçekleştirilmiştir (Öksüz, 2006: 21, 22, 85, 86). Erdek ve çevresindeki köylere Türk-Müslüman nüfus yerleştirilmiştir. Kilise, köy halkı tarafından bir dönem cami olarak kullanılmış olsa da, köye yeni bir caminin yapılmasıyla terk edilmiş, zamanla çatısının çökmesiyle kullanılamaz duruma gelmiştir.

Koruma; bir kültürel varlığın geçmişi, bugünü ve geleceğini ilgilendiren kararlar bütünüdür. Yapı ile ilgili olarak, Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'nün arşivinde bulunan yazılı ve görsel kaynaklar incelenmiştir. Erdek Belediyesi arşivlerinden yararlanılarak; yapının bulunduğu yerin halihazır haritası ve imar planları elde edilmiştir. Bazilikal planlı Rum Ortodoks kiliselerine ait yapılmış olan lisansüstü tezleri incelenerek, kütüphane ve arşiv taramaları yapılmıştır. Köyde yaşayanlar ile sözlü görüşmeler ya-

pılmış ve yapının geçmişi hakkında bilgiler edinilmiştir. Yapının en iyi şekilde korunarak yeniden işlevlendirilmesi için evrensel koruma kuramları çerçevesinde analitik çalışmalar sistematik bir şekilde ele alınarak yapının geleceğe güvenle aktarılmasına çalışılmıştır. Yapının işlevini yitirmiş olması ve özgün öğelerinin bulunmaması nedeniyle, ikonastasis, ambon, despot koltuğu ve ahşap oturma koltukları gibi litürjik öğelerin yeniden yapılması uygun görülmemiş; sadece yapıdaki mevcut olan izleri korunmuştur. Yerel yönetimin ve halkın olumlu tutumları Ballıpınar Köyü'nün yakın gelecekte daha iyi korunabileceğine dair inancı güçlendirmektedir.

AMAÇ

Tarihi atmosferi ile hızla gelişen kültür ve doğa turizmi ile Ballıpınar Köyü Erdek'in özel yerleşimlerinden biridir. Bu çalışmanın amacı; Ballıpınar Kilisesi'nin belgelenmesi, yapıda süreç içinde ortaya çıkan hasar analizlerinin belirlenmesi, Osmanlı döneminde inşa edilen Rum Ortodoks kiliselerinin özgün tasarım özelliklerini yansıtacak şekilde önemli bir kültür varlığı olan yapının korunarak yaşatılması amaçlanmıştır.

KAPSAM

Çalışılan yapı; kültürel ve güncel ekonomik değerlere sahiptir. Kültürel değerler kapsamında; belge, özgünlük ve enderlik değerlerine; güncel ekonomik değerler kapsamında

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ise ekonomik, işlevsel, eğitim, sosyal ve politik değerlere sahiptir (Feilden ve Jokilehto, 1998: 18-20).

Çalışma kapsamında Rum Ortodoks kilise mimarisi hakkında literatür araştırması yapılmış, arşivlerden yapıya ait eski fotoğraflar elde edilmiş, yapının mevcut durumu belgelenmiş, karşılaştırmalı dönem analizleri yapılarak restitüsyon projesi hazırlanmış, yapıda görülen sorunlar tespit edilerek; evrensel koruma kararları doğrultusunda müdahale önerileri geliştirilmiş ve yapıya yeni bir işlev verilerek yapının geleceğe taşınmasına çalışılmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bazilikal plan tipine sahip Ballıpınar Kilisesi'nin iç ve dış ölçümleri total station ölçüm aleti ile yapılmıştır. Yapının ve yakın çevresinin fotografik belgelenmeleri yüksek çözünürlükte profesyonel dijital fotoğraf makinesi kullanılarak yapılmıştır.

Yapının tarihçesi, yapım tekniği, malzeme ve taşıyıcı sistem özellikleri araştırılmıştır. Yapıda görülen bozulmalar tespit edilmiştir. Yapıya ait tüm yazılı, görsel kaynaklar taranarak sözlü bilgiler elde edilmiştir. Yapıdan gelen izler, karşılaştırmalı çalışmalar ve elde edilen tüm arşiv çalışmaları sonucunda yapının ilk durumu hakkında bilgiler elde edilmiştir. Tüm bu veriler doğrultusunda yapısal değer-

lendirme, malzeme sorunları ve yapının yeni işlevine göre koruma projesi hazırlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Araştırmanın en önemli problemi mübadele sonrası terk edilen ve bakımsızlık nedeniyle yok olma tehlikesi ile yüz yüze olan Rum Ortodoks kiliselerinden biri olan Ballıpınar Kilisesi'nin belgelenmesi ve korunmasıdır.

ARAŞTIRMANIN KISITLARI

Kilisenin etrafında bulunan ahşap ve betonarme konutlar; yapının kent dokusu içinde sıkışık kalmasına neden olmuştur. Bu durum kilisenin ve kilisenin çevresinde bulunan diğer yapıların özgün vaziyet planları hakkında yeterli bilgi sahibi olunmasını olumsuz yönde etkilemiş olsa da; yapının mekânsal özellikleri, yapı elemanları ve kullanılan yapı malzemelerine ilişkin kısıtlara rağmen yapıdan gelen izler, eski fotoğraflar ve karşılaştırmalı analizler yardımıyla yapının özgün hali hakkında veriler elde edilebilmiştir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Korumanın temel amaçlarından biri; geçmişten günümüze gelen kültürel birikim ve değerlerin, özgünlüklerinden ödün vermeksizin, zamanla farklılaşan değer ve değer yargılarıyla ortak bir payda oluşturarak sağlıklı yaşam çevrelerinin oluşumunu sağlamaktır (Kiper, 2006: 18). 1994 tarihli Nara Özgünlük Belgesi; “kültür ve kültür mirası

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

çeşitliliğini, tüm insanlık için, yeri dolduramaz bir duygu ve düşünce zenginliği olarak tanımlamakta; temel bir özellik olarak kabul görmesi gereken bu çeşitliliğin, yalnız korunması değil, geliştirilmesi de insanlığın gelişimi için büyük önem taşıdığını kabul etmektedir. Bir anıtın ya da sitin doğasına ve kültürel bağlamına bağlı olarak; özgünlük yargısının tasarım ve biçimi, malzeme ve nesneyi, kullanım ve işlevi, gelenek ve teknikleri, konum ve yerleşimi, ruh ve anlatımı, ilk tasarım ve tarihsel evrimine bağlı olduğunu” belirtmektedir². Kültürel miras ile ilgili ilişki kurmak ve ondan faydalanmak çok boyutlu bir etkileşimi içermektedir. 2005 yılında Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Toplum İçin Kültürel Mirasın Değeri Çerçeve Sözleşmesi³ ya da kısaca Faro Sözleşmesi olarak bilinen sözleşmede; “herkesin başkalarının haklarına ve özgürlüklerine saygı gösterdiği sürece, istediği kültürel miras ile ilişki kurma, ondan yararlanma ve onu gelecek kuşaklara aktarma hakkı olduğu” belirtilmiştir. Benzer şekilde 2015 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu toplantısında kabul edilen Namur Bildirgesi’nde de “kültürel mirasın, kimliği oluşturan ana bileşenlerden olduğu,

kamunun yararlandığı ve gelecek nesillere iletilmesinin herkesin ortak sorumluluğu olduğuna” vurgu yapılmıştır⁴.

Tarihi çevrelerde yapılan koruma planlarının geçmiş ve günümüz arasındaki dengeyi koruyabilmeleri gerekir. 1987 tarihli Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü (Washington Tüzüğü); “tarihi kent bölgeleri ve kentin tümü ile uyumlu bir ilişki içinde olması gerektiğine” vurgu yapmaktadır⁵. Benzer şekilde 2011 tarihli Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimiyle İlgili Valetta İlkeleri ; “mekansal, görsel, soyut ve işlevsel yönden uygun mimari müdahalelerin temelinde tarihi değerlere, düzenlere ve katmanlara saygılı olunması gerektiği” ifade edilmektedir⁶. Tarihi çevrelerde turizm; kültürel mirasın korunmasında olumlu bir güç olarak değerlendirilmektedir. 1999 tarihli Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü; “iç ve uluslararası turizmin, başka toplumların yalnız geçmişten kalan izleri ile ilgili değil, günümüz yaşamı hakkında da sunduğu özel deneyimle, kültürel alışverişin başta gelen araçlarından biri olmayı sürdürdüğünü” belirtmektedir⁷.

2 http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0756646001536913861.pdf

3 <http://www.europanostra-tr.org/files/file/Farokonvansiyonu.pdf>

4 <https://rm.coe.int/16806a89ae>

5 http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0627604001536681570.pdf

6 http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0592931001536912260.pdf

7 http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0300983001536913522.pdf

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Değişimin kaçınılmaz olduğu günümüzde, tarihi çevre ya da yapıların korunması, kullanımlarının sürekliliği için yeni işlevlerle donatılmaları gerekmektedir. Koruma uygulamalarında kültür varlıklarının yenilenemeyen birer kaynak oldukları kabul edilmekte ve en az müdahale ile ayakta kalmaları sağlanmaktadır. Kültür varlığının korunması ile işlevsel değişim arasında doğru bir dengenin kurulması gerekmektedir. Yeniden kullanımın hedefi kültür varlığının taşıdığı tarihi, estetik, özgünlük gibi değerlerini kaybetmeden yaştırmaktır (Ahunbay, 2013: 49-53).

Mücadele sonrası bir süre cami olarak kullanılan ve yeni bir caminin yapılmasından sonra terk edilen Ballıpınar Kilisesi'nin korunarak yaşatılabilmesi için ulusal ve uluslararası koruma ilkeleri yol gösterici olmuştur.

Ballıpınar Köyü Tarihçesi

1924 Mübadelesi öncesinde *-ilk ismi Langa-da ve sırasıyla Kocaburgaz ve Ballıpınar-* adlarını alan köyde Rumlar yaşamıştır. 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan Mücadele Sözleşmesi kapsamında Erdek ve çevresindeki köy-

lere Yunaniistan'dan Türk-Müslüman nüfus yerleştirilmiştir. Pomaklar'dan oluşan halkın Müslüman olması nedeniyle bölgede bulunan kiliseler işlevlerini yitirmiş ve kullanılmamıştır.

BULGULAR

Yapının Mülkiyet Durumu ve Tarihçesi

Balıkesir ili, Erdek ilçesi, Ballıpınar Mahallesi, 147 ada, 5 parselde yer alan Ballıpınar Kilisesi Maliye hazinesi mülkiyetinde olup Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsislidir. Ballıpınar Kilisesi, BKTVKK tarafından 11.08.1989 tarih ve 663 sayılı karar ile tescil edilmiştir.

Kilisenin batı duvarı giriş kapısı üzerinde bulunan kitabeden kilisenin adının Meryem Ana Kilisesi olduğu ve 1895 yılında inşa edildiği anlaşılmaktadır (Şekil 1, 2)⁸. Kitabede yazılanlar şöyledir:

⁸ Kitabenin çevirisi; Lozan Mübadilleri Vakfı'ndan Sefer Güvenç aracılığıyla yapılmıştır.

Η ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

1895

ΤΗΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΟΜΟΘΥΜΟ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΕΥΣΕΒΩΝ
ΤΕΚΝΩΝ ΤΗΣ ΛΑΓΓΑΔΟΣ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΟΝΟΚΟΙΜΗΘΗ Ο ΝΑΟΣ
ΠΡΟΣ ΔΩΡΟΝ ΚΑΙ ΔΙΝΟΝ ΤΟΝ ΠΑΝΤΑΝΑΚΤΟΥ.

Tercümesi:

Meryem Ana'nın Ölümü (kilisenin adı)

1895

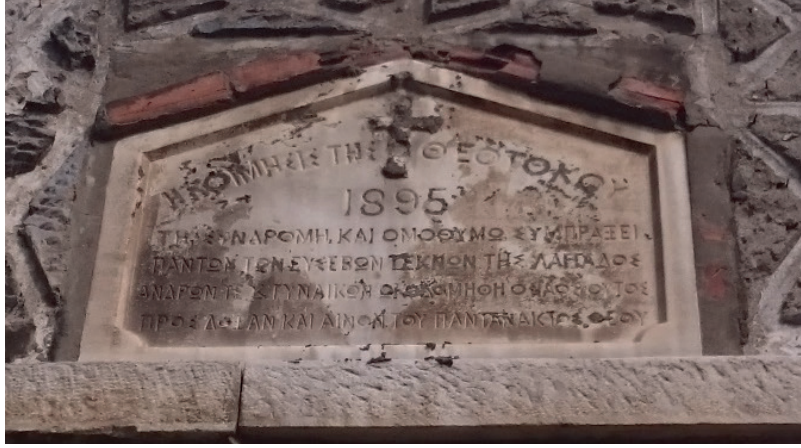
Bu kilise tüm Langado halkının erkek ve kadınların katkılarıyla Yüce Tanrıya hediyesi olarak yapılmıştır.

Kilise; günümüzde köyün adı ile anılmaktadır. Köye yeni bir cami inşa edilene kadar cami olarak kullanılmıştır. Tescil fişinde yer

alan bilgiye göre bir dönem samanlık ve hayvan barınağı olarak kullanılan yapı günümüzde kullanılmamaktadır.

Şekil 1. Yapının 22.09.1987 Tarihli Giriş Cephesi Fotoğrafı (BKVKBK arşivi)

Şekil 2. Ballıpınar Kilisesi Kitabesi

Yapının Konumu ve Çevresel Özellikleri

Kilise; kendi parselinin tamamına oturmakta olup iki katlı konutların arasına sıkışmış bir konumdadır. Yapının kuzey cephesine bitişik bir konut ve müstemilatı, doğusunda ve güneyinde dar bir sokak ve sokağa yakın mesafede

konutlar ve giriş cephesinin önünde ise küçük bir meydan bulunmaktadır. Ayrıca kilisenin kuzeyinde, yapıya paralel farklı bir parselde yer alan daha küçük ebatlarda büyük oranda yıkılmış ikinci bir kilise bulunmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. Kilisenin Köy İçindeki Konumu⁹

⁹ www.haritamap.com/yer/ballipinar-koyu-yolu-erdek 16.05.2017

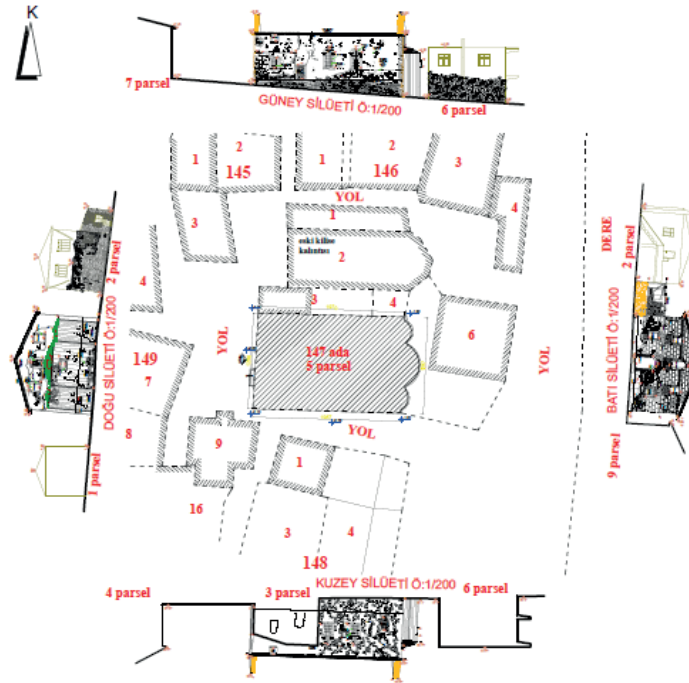

Yapının Plan, Cephe, Yapım Tekniği ve Malzeme özellikleri

Plan Özellikleri:

Kilisenin etrafı konutlarla çevrilmiş olduğu için köyün içinde sıkışmış bir durumdadır.

Yapının doğu-batı yönünde uzanan kilisenin batı cephesi küçük bir meydana bakmaktadır. Kiliseye ana giriş bu meydana, yapının batı cephesinden sağlanmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Kilisenin Vaziyet Planı

Ballıpınar Kilisesi günümüzde ne yazık ki terk edilmiş bir durumda olduğu için yapının dört tarafını saran kâgir dış duvarlar dışında,

iç mekânında hiçbir bölücü duvar günümüze ulaşamamış, tüm yapı öğeleri, eşya ve donanım yok olmuştur (Şekil 5).

Şekil 5. Yapının İç Mekanına Ait Fotoğraf

Yapı; doğu-batı yönleri doğrultusunda dik-dörtgen planlı üç nefli bazilikal plan şemasına sahiptir. Kilise; batı yönünde 13,06 m,

kuzey yönünde 19,88 m, doğu yönünde 13,06 m ve güney yönünde 19,82 m'dir (Şekil 6).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

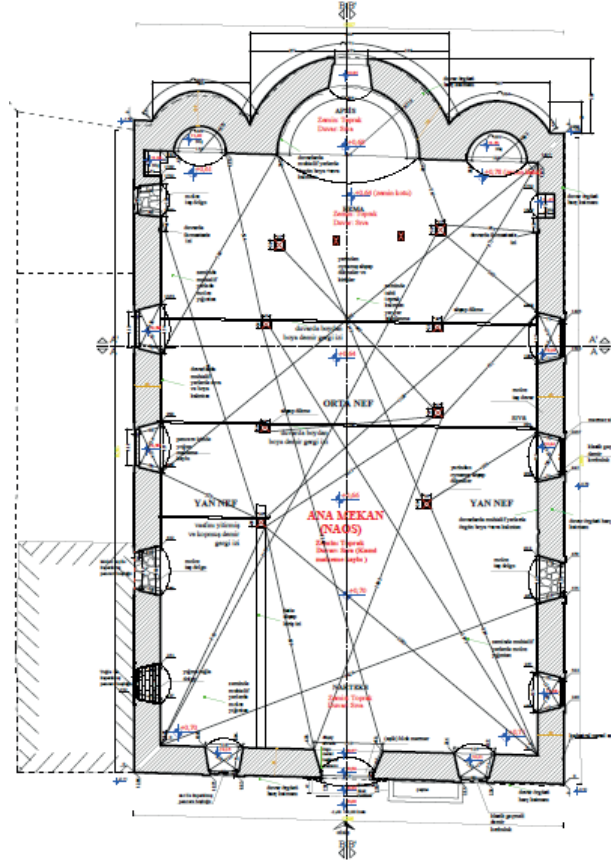
ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

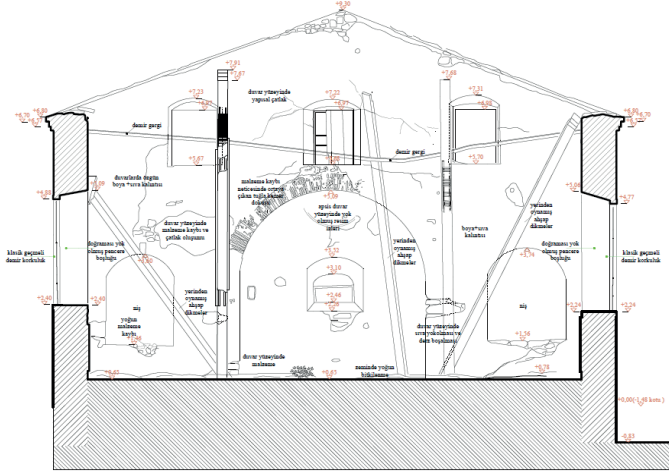
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 6. Yapının Zemin Kat Planı

Dairesel planlı tek apsisli kilisenin apsisinin yanlarında simetrik nişler bulunmaktadır (Şekil 7). Neflerin arasında çoğu yerde bulunan

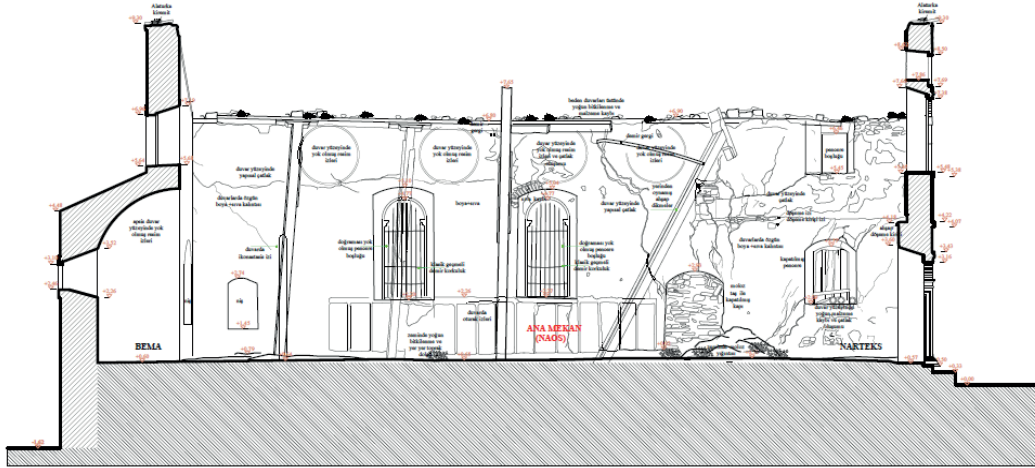
kare kesitli, bağdadi çıta üzeri kireç harç sıvalı ahşap sütunlar yer almaktadır.

Şekil 7. Kilisenin Apsis Yönüne Bakan Kesiti

Günümüzde tamamen yok olmuş olan galeri katı, girişin üzerinde batı yönünde bulunmaktadır. Girişin sol tarafında (kuzey duvarında) izleri bulunan merdivenle ulaşılan galeri katı-

nın varlığı, duvarlardaki döşeme ve merdiven izleri ile duvarlarda görülen metal bağlantı elemanlarının varlığından anlaşılmaktadır (Şekil 8).

Şekil 8. Kilisenin Boyuna Kesitinde Galeri Katının İzleri

Yapının batı cephesinde, ortada çift kanatlı ahşap kapıları olan ana girişinden başka, ku-

zey cephesinde iki adet, güney cephesinde bir adet olmak üzere toplam üç adet daha gi-

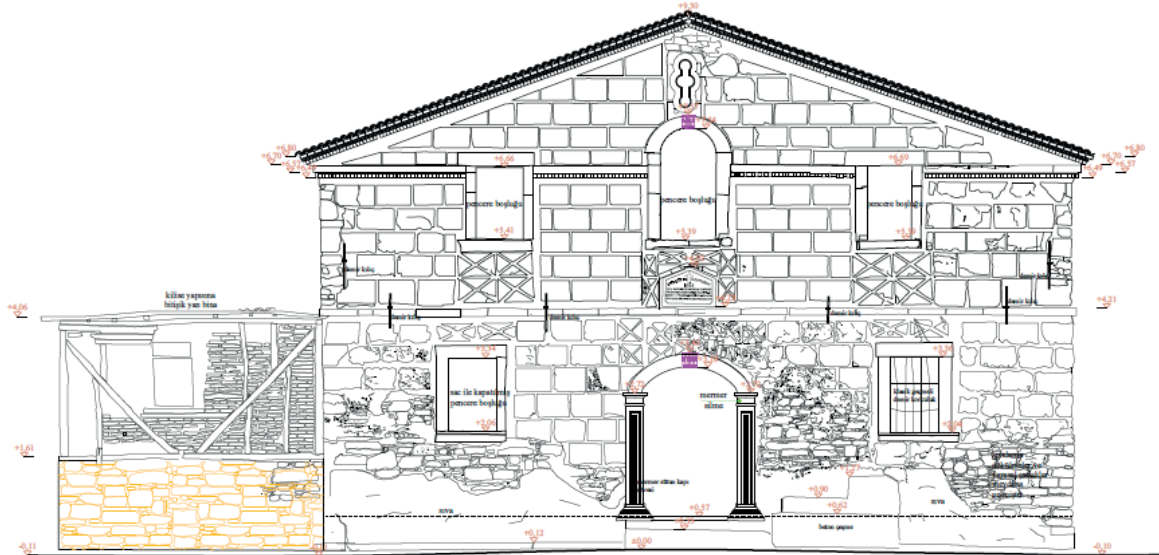
riş kapısı bulunmaktadır. Cephelerde üç ayrı düzlemde bulunan pencereler; içte sıvalı, dışta ise mermer söve ile çevrilidir. Tüm pencere boşlukları yatay akslarda duvarlarda yapının içine doğru genişlemektedir. Dıştan tavanlarının sıvalı basık ahşap tonoz olduğu, tonoz üzerinin ise ahşap kırma çatı ile örtülü olduğu, yapıdaki izlerden ve sadece girişin kuzeyindeki nefin üzerinde kalmış olan kısmi üst örtüden görülmektedir.

Cephe Özellikleri

Ballıpınar Kilisesi'nin ana girişinin yer aldığı batı cephesi; kilise ve çevresindeki yapıların bulunduğu meydana, güney cephesi; dar bir köy sokağına, doğu cephesi 6 parselde bulunan evin bahçesine bakmaktadır. Kuzey

cephesi ise 3 parseldeki yapı ile bitişik olup kısmi olarak kapalıdır. Kilisenin batı ile doğu cepheleri, kuzey ile güney cepheleri yaklaşık benzer boyutlardadır.

Yapının batı cephesi; kilisenin ana girişinin olduğu cephedir. Yatayda 13,06 m ölçüsünde olan batı cephesinin en yüksek noktası 9,22 m kotundadır. Cephenin orta aksında kiliseye girişi sağlayan 1,63 m x 2,59 m açıklık ölçüsünde ana giriş kapısı boşluğu yer almaktadır. Giriş kapısına günümüzde mevcut zemin kotundan 0,57 m yüksekte yer alan iki mermer basamakla ulaşılabilir. Kapı boşluğunun her iki yanında alt kademede mermer söveleri olan kareye yakın dikdörtgen pencereler bulunmaktadır (Şekil 9).

Şekil 9. Yapının Giriş Cephesi

Kapı boşluğunun üzerinde; kemerli formda, mermer söveleri olan yaklaşık 0,97 m x 1,95 açıklık ölçüsüne sahip bir adet, yanlarında ise yaklaşık 0,76 m x 1,29 m açıklık ölçüsüne sahip iki adet pencere boşluğu daha vardır. Bu pencereler batı cephe duvarının arkasında kemerli formdadır. En üst kademede ise haçvari şekilli dairesel mermer söve arkasında pencere boşluğu bulunmaktadır. Bu boşluk cephe duvarının arkasında yaklaşık 0,77m x

0,55 ölçülerinde dikdörtgen bir pencere boşluğu olarak görülmektedir. Girişin güneyinde ön duvara bitişik beton çeşme yer almaktadır. Dairesel kapının üstünde mermer levha üzerinde büyük harfle kısmen okunabilen bir kitabe vardır. Kat arasında ve subasman hizasında mermer kat silmeleri mevcuttur. Bu cephede ve diğer tüm cephelerde metal kılıç demirleri bulunmaktadır (Şekil 10).

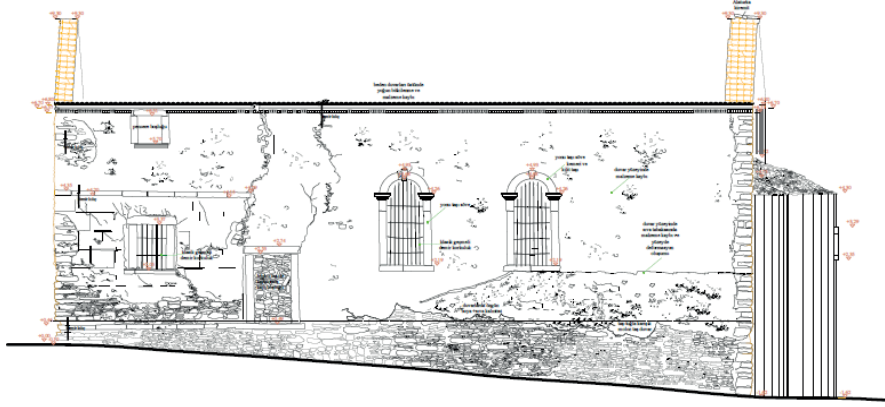
Şekil 10. Cephedeki Metal Kılıçlar

Üst kottaki pencerelerden de geçen ve cephe boyunca devam eden sıvalı ve şaşırtmalı tuğla örgülü kirpi saçağa benzeyen kat silmesi mevcuttur. Batı cephesinin beşik çatının eğimini izleyen saçak hizasında da sıva altında

yatayda giden iki sıra delikli tuğla saçak silmesi ve sıvalı ve şaşırtmalı tuğla örgülü kat silmesi bulunmaktadır. Cephenin tamamı taş kaplama görünümü verilen kalın bir sıva tabakası ile örtülüdür. Yer yer özellikle alt

kademelerde giriş kapısı hizasında bölgesel olarak sıvalar dökülmüş ve sıva altında taş, mermer bloklar, irili ufaklı tuğla parçaları ve birkaç tane devşirme mermer sütunlar duvar dokusunda bulunmaktadır. Kalın sıva tabakası üzerine metal bir kalıpla yapıldığı düşünülen bu şekiller yapıya kesme taş ile inşa edilmiş görünümü vermiştir. Kapının üstüne denk gelen hizada, alt pencere üstlerinde, üst pencere altlarında pencere hizalarına kadar olan kısımlarda yapılmış çapraz motifler yer almaktadır. Bu cephede ve diğer tüm cephelerde metal kılıç demirleri bulunmaktadır.

Yapının güney cephesi ara sokağa bakmaktadır. Cephe boyunca doğu yönünde mevcut zemin kotu 1,60 m azalmaktadır. Bu cephe yan nefin duvarlarını oluşturmaktadır. Cephenin alt kademesinde bir adet sonradan kapatılmış kapı boşluğu ve biri daha küçük dikdörtgen formda, diğer ikisi büyük ve kemerli olmak üzere toplam üç adet pencere açıklığı vardır. Üst kademede ise galeri katına denk gelen hizada dikdörtgen formlu bir adet pencere daha bulunmaktadır (Şekil 11).

Şekil 11. Yapının Güney Cephesi

Çatı saçak hizasında, çatı kiremitleri bulunmakta ve kiremitlerin alt hizasında yatayda devam eden iki sıra delikli tuğla bir sıra şaşırtmalı tuğla örgülü kirpi saçağa benzeyen kat silmesi mevcuttur. Bu cephede de sıva üstünde taş kaplama görünümü verilen sıva

derz izlerinin cephe genelinde yer yer devam ettikleri anlaşılmıştır. Bu cephenin sıva kalınlığı ön cepheden daha azdır. Ayrıca yapının güney cephesinde arka cephesindeki en son pencerenin altında muhdes bir yapının varlığını gösteren izler görülmüştür.

Yapının doğu cephesi 6 parselde yer alan yapının bahçesine bakmaktadır. Mevcut zemin kotu bu cepheye doğru yaklaşık 1,60 m düşüğünden dolayı doğu cephesi yüksek görünmektedir. Cephenin alt kısmını apsisin ve yan nişlerinin yaptığı çıkıntı oluşturmaktadır. Alt kademede orta nef doğrultusunda apsisin orta aksına gelen kareye yakın küçük bir dikdörtgen pencere boşluğu, üst kademede ise yaklaşık 0,95 m x 1,31 m ölçülerinde üç adet pencere bulunmaktadır. Pencerelemler ahşap doğramaları yok olmuş sadece üst kotta yer alan orta pencerede kısmen de olsa ahşap doğrama kalmıştır. Bu cephenin de duvar örgüsü diğer cepheler gibi taş tuğla karışık moloz taş

duvar örgü tekniğinde olup cephe genelinde sıva dökülmesi ve bitkilenme görülmektedir (Şekil 12). Dökülen sıvaların altında kalan taş dokusu oldukça anlaşılır olmakla beraber çok düzensizdir. Apsisin ve yan nişlerin dış cepheye yansımaları olan dairesel çıkıntıların üstünde son derece bozulmuş kiremit çatı örtüsü mevcuttur. Doğru cephenin alt kesiminde kirpi saçak, üst kesiminde tuğla olduğu sanılan saçak silmesi mevcut olup, burada da malzeme kayıpları gözlenmektedir (Şekil 13). Saçak hizasında sıva altında yatayda devam eden iki sıra delikli tuğla saçak silmesi mevcuttur.

Şekil 12. Yapının Doğru Cephesi

Silme üzerinde yer yer sıva dökülmeleri mevcut olup, alttaki tuğla dokuda da malzeme kayıpları nulunmaktadır. Beden duvarı üstündeki çatı örtüsü yok olmuş olup, duvar üzerinde kırık kiremit parçaları, yer yer moloz taşlar ve yoğun bitkilenme mevcuttur. Apsisin ve

Şekil 13. Yapının Tuğla Kirpi Saçakları

nişlerin dış cepheye yansıyan yaylarının çatıları, dış mekânda alaturka kiremit kaplıdır.

Yapının kuzey cephesi 3 parseldeki yapı ile bitişik olup kısmi olarak kapalı olduğundan cephe bütünlüğü kurulamamıştır. Bu cephe

üzerindeki kapı ve pencere boşlukları iç mekandan tanımlanabilmektedir. Alt kademede iç mekandaki izlerden anlaşıldığı üzere kuzey cephede iki adet kapı ve üç adet pencere boşluğu, üst kademede ise galeri katına denk gelen yerde bir adet pencere boşluğu mevcuttur.

Malzeme, Yapım Tekniği ve Strüktür Özellikleri

Ballıpınar Kilisesi'nin taşıyıcı duvarlarında kaba yonu taş-mermer-tuğla karışık malzemeler kullanılmıştır. Beden duvarlarında

muhtelif alanlarda sıva dökülmüş olduğundan sıva altında irili ufaklı kaba yonu taşlar, çeşitli ebatlarda mermer bloklar ve tuğla parçaları görülmektedir. Yapının beden duvarları ortalama 0.70 m. kalınlığındadır. Yapının strüktür sistemini temeller, beden duvarları, taşıyıcı vasfını yitirmiş ahşap sütunlar ve sütun başlıkları ve ahşap sütunları birbirine bağlayan ancak günümüzde bu özelliğini tamamen yitirmiş olan demir gergiler oluşturmaktadır (Şekil 14).

Şekil 14. Bağlayıcı Özelliği Kalmamış Olan Demir Gergiler

Kargir duvarlar ve ahşap sütunlar, kilisenin düşey taşıyıcılarıdır. Günümüzde yok olmuş olan üst örtü sistemi ve galeri katının döşeme yükleri; ahşap kemerler aracılığıyla ahşap sütunlara ve oradan da zemine aktarılmaktadır.

Yapının taşıyıcı duvarları, iç mekânda beyaz plastik boyalıdır. Yapı genelinde iç duvarların tamamında yer yer sıva ve boya tabakaları dökülmüş ve duvar örgüsü açığa çıkmıştır. Bazı bölümlerde ise taş malzemede yoğun kayıplar tespit edilmiştir. Kilisenin giriş kapısının bulunduğu batı duvarı, ana taşıyıcı taş duvarlardan biridir. Duvar üzerinde boylu boyunca +4,18 kotunda yer alan yok olmuş ahşap döşeme kirişlerinin izleri ve metal bağlantı elemanları görülmektedir. Bu elemanlar

günümüzde yok olmuş galeri katının varlığını göstermektedir. Üst örtünün ve tavan kaplamasının şekli de duvar üstündeki sıva izlerinden anlaşılmaktadır. Ana girişin karşısındaki duvar, apsisin olduğu ana taşıyıcı duvarlardan biridir. Duvarın aksında yarım kubbe üst örtüsü olan ve dairesel planlı apsis ve her iki yanında nişler mevcuttur. Apsisin içinde sıvanın en üst tabakasında oldukça silik olarak hissedilen duvar resimleri mevcuttur. Duvar yüzeyinin çoğunluğunda sıva ve boya tabakaları dökülmüş duvar örgüsü açığa çıkmıştır. Apsisin üst köşesinde sıva dökülmesi sonucu tuğla kemer örgüsü açığa çıkmış ve yer yer malzeme boşalmaları meydana gelmiştir (Şekil 15).

Şekil 15. Dökülen Sıva ve Boya Tabakaları Sonucunda Açığa Çıkan Duvar Örgüsü

Üst kotlarda ise çatının biçimi duvar üstündeki sıva izlerinden anlaşılmaktadır. Yapının

yan duvarları ise birbirinin simetriği konumunda olup, kuzey duvarında iki adet, güney

duvarında ise bir adet kapı girişi bulunmaktadır. Pencere boşlukları simetrik olup üçer tanedir. Galeri katı hizasında ise simetrik olarak birer adet daha pencere mevcuttur. Kuzey

duvarında galeri katına çıkan merdivenin varlığı duvar üzerindeki izlerden açıkça anlaşılmaktadır (Şekil 16).

Şekil 16. Galeri Katına Çıkan Merdiven İzi

İkonostasisin izleri her iki duvarda aynı hizada duvar yüzeyindeki dökük sıva izlerinden anlaşılmaktadır. Her iki duvar yüzeyinde pencere boşlukları arasında silinmiş ama varlığı hissedilen duvar resimleri ve çok az miktarda pencere kenarlarındaki renkli filetolar dikkat çekmektedir. Kilisenin mevcut sıvalı ve boyalı tüm duvarlarında ayrıntılı inceleme yapılması için, boyaların kaldırılması ve bezeme araştırılması yapılması gerekmektedir.

Üç nefli bazilika düzeninde inşa edilen kilisenin naosunda bulunan orta nef, beşer adet ahşap sütunlarla yan neflerden ayrılmaktadır.

Sütunlar yerlerinden oynamış durumda olduklarından taşıyıcılık özelliklerini yitirmiştir. Sütunların gövdeleri kare kesitli ahşaptır ve bağdadi çıta üzeri kireç harçlı sıva ile kaplanmıştır.

Kilisenin üst örtüsü tamamen yok olmuştur; kısmen mevcut olan üst örtü öğeleri nedeniyle yapının üst örtüsünün ahşap olduğu anlaşılmaktadır. Tamamen yok olmuş olan merdivenin varlığı; iç mekanın kuzey-batı köşesindeki kuzey duvarı üzerindeki izlerden anlaşılmaktadır. Yapının ahşap doğramalarının tamamına yakın kısmı yok olmuştur. Gü-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

nümüzde tamamen yok olmuş olan döşeme kaplaması hakkında yapıda hiçbir iz bulunmamaktadır.

Malzeme ve Strüktürde Bozulmaya Neden Olan Etkenler

Ballıpınar Kilisesi ile ilgili doğru müdahale kararlarının belirlenebilmesi için, bozulma nedenlerinin iyi tespit edilmesi gerekmektedir. Kilisenin terk edilmiş olması, bakım ve onarımlarının yapılmaması ve yanlış kullanımlar nedeniyle yapıda hasarlar oluşmuş ve bu durum yeni sorunların oluşumuna da neden olmuştur. Yapının denize yakın konumda olması, doğal etkenlerden kaynaklanan bozulmalar anlamında yapıda nemden kaynaklanan problemler yaşanmasına neden olmuştur.

Kilisenin dönem dönem hayvan barınağı, depo ve çöplük olarak kullanması yapıda bozulmalara sebep olmuştur. Yapının yapı malzemelerinin sökülüp başka amaçlar için kullanılması ve bilinçsizce yapılan diğer müdahaleler yapının özgün malzemelere zarar vermiştir. Zaman içinde gerek üst örtünün yok olması, gerekse de defincilerin veya diğer insanların oluşturdukları tahribat sonucu zemin kaplaması ve yapının iç donanımı yok olmuştur. Zaman zaman köy halkının kilisede biriken çöpleri ve kurumuş yaprakları toplayıp kilise önündeki meydana veya kilise içinde yakmaları nedeniyle oluşan sis ve du-

man yapıya zarar vermiştir. Yapıya sonradan bitişik inşa edilen konut nedeniyle kuzey cephe hede bulunan pencere ve kapı boşluklarının kapatılması ve bu cephenin konut ile ortak duvar olarak kullanılması yapının bozulmasına neden olmuştur.

Ballıpınar Kilisesi denizden kaynaklanan nemden olumsuz etkilenmiştir. Hava koşullarının sert olduğu aylarda etkisini gösteren şiddetli rüzgâr ve yağış, yapı malzemesi üzerine doğrudan etki ederek bozulmalarına yol açmıştır. Rüzgâr ile taşınan tohumlar, çatıda ve derz aralarında gelişerek yoğun bitkilenme ve yosunlaşmaya neden olmuştur. Yapı üzerinde zamanla gelişen bitkiler sebebiyle, malzemelerde çatlaklar meydana gelmiştir.

Yapıda Tespit Edilen Yapısal Sorunlar ve Malzeme Bozulmaları

Yapıda tespit edilen yapısal sorunlar ve malzeme bozulmalarından başlıcaları; yapıda görülen çatlaklar, derz boşalmaları, bozulmuş duvar ve tuğla örgüleri, sıva kaybı, metal elemanlarda bozulma, işlevini yitiren veya yok olmuş olan ahşap elemanlar ve yapıya sonradan eklenen malzemelerin özgün malzemedeki yaratmış olduğu sorunlardır.

Kilisenin dış ve iç cephe yüzeylerinde düşey yapısal çatlaklar bulunmaktadır. Yapının güney cephesindeki düşey derin çatlaklar, kılıç demirlerinden başlayıp kapının lento hizasına

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kadar devam etmektedir. Aynı çatlak iç kısmında da devam etmektedir.

Ahşap malzeme yapı bozulmaya başladığı anda en çabuk etkilenen ve bozulan malzemedir. Ballıpınar Kilisesi'nin ahşap elemanlarının tamamına yakını yok olmuştur. Mekan içinde bulunan ahşap sütunların çoğu devrilmiş, kireç harcı sıvaları dökülmüş, bağdadi çıtaları kopmuş ve sütun başları yok olmuştur. Ahşap sütunlar, kemer ve tonozları birbirine bağlayan demir gergiler; ahşap sütunların deformasyona uğramış olmaları nedeniyle taşıyıcılık özelliklerini yitirmiştir.

Özgün sıvalarda büyük oranda sıva kaybı bulunmaktadır. Bu durum yapının bozulmasını hızlandıran en önemli etkenlerden biri olmuştur. Yapıda özellikle pencere ve kapı

boşluklarında kullanılan çimento katkılı ve özgün olmayan kireç karışımlı sıvalar çeşitli tahribatlara yol açmıştır.

Dış cephelerde, pencere doğramalarının önünde demir parmaklıklar bulunmaktadır. Dış cephelerde bulunan özgün pencere demirlerinin bazı bölümleri oksitlenerek korozyona uğramış ve mekanik bozulma sonucu biçimleri değişmiştir. Cephelerde açıkça görülen çok sayıdaki kılıç demirleri korozyon etkisiyle paslanmıştır. Özellikle pencerelerin etrafında yer alan mermer söveler üzerinde metal elemanların mermer ve taş kısımlara tespit edildiği veya değdiği noktalarda metal üzerindeki paslanmadan kaynaklanan kir ve pas izleri mermer yüzeylerde yüzey kirliliği oluşturmuştur. Mermer yüzeylerde kopmalar ve malzeme kayıpları mevcuttur (Şekil 17).

Şekil 17. Mermer Yüzeylerde Kopma ve Malzeme Kayıpları

Yapıya Ait Değerlendirme

Restitüsyona Yönelik Değerlendirme

Yapının restitüsyon projesi hazırlanmadan önce yapının restitüsyon sorunları tespit edil-

miş ve bu sorunların çözümüne ait belgeler, bilgiler ve kişisel görüşmeler yardımıyla bilinirlik analizleri yapılarak yapının restitüsyon projesi hazırlanmıştır.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

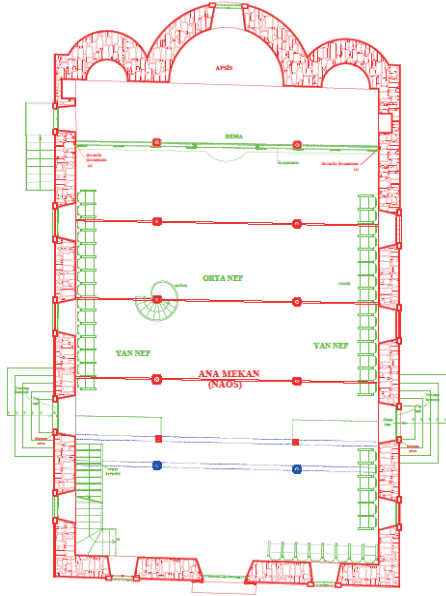
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Yapıdaki Restitüsyon Sorunları

Etrafı konut yapıları ile sıkışmış bir durumda bulunan kilise ve yakın çevresindeki diğer yapıların özgün vaziyet planları hakkında ne yazık ki bilgi sahibi olunamamaktadır. Bu sorunun yanı sıra kilisede karşılaşılan en büyük ve en önemli mekansal sorun sadece beden duvarlarının kalmış olması ve iç kısımda hiçbir mimari öğenin (yok olmuş duvar, çatı, tonoz vb) günümüze kadar ulaşamamasıdır. Demir gergi elemanlarının bir kısmı yok olmuştur. Yapının ahşap doğramalarının tamamına yakın kısmı zaman içinde çeşitli sebeplerle yok olmuştur. Sadece ön cephede sol alt pencere özgün olarak kalabilmiştir. Apsis cephesinde üst kademede orta aksta yer alan pencerenin bir kısmı özgündür. Her iki doğrama da yapının pencere detayları hakkında bilgi vermektedir. Giriş cephesindeki ana ka-

pının mermer basamakları ve eşik taşı dahil, diğer cephelerdeki tali girişlerin tamamının mermer olma ihtimali çok yüksek olan basamakları ve eşik taşları da zamanla yok olmuştur. Özellikle kapatılan pencereler başta olma üzere mermer denizlikler bulunmamaktadır.

Yapının zemin döşemesi tamamen yok olduğu için yapının özgün zemin kotları ve olası basamakları ve cinsleri hakkında yapı üzerinde net bir iz yoktur. Sadece bazı duvarlarda izleri görülen ahşap oturma yerlerinin sabitlendiği zemin kotu tespit edilebilmektedir. Bu zeminin ise oturma yerleri hizasından biraz daha geniş olmak kaydıyla yükseltilmiş ahşap olması muhtemeldir (Şekil 18). Dolayısıyla yapının ana zemini olmadığı için mekanın esas zemin kaplaması hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır.

1. DERECE BİLİNİRLİK (bir bölümü veya tamamı mevcut olan yapı öğeleri)
yapıda mevcut olan veya eski fotoğraflar ve belgeler ışığında, varlığı, konumu
malzemesi, boyut ve detayları kesin olarak bilinen bölümler

2. DERECE BİLİNİRLİK (yok olmuş bölümler)
yapıdan gelen izler doğrultusunda benzer yapılar incelenerek varlığı, konumu,
malzemesi, boyut ve detayları tahmin edilen bölümler

3. DERECE BİLİNİRLİK
yapının mimari bütünlüğü doğrultusunda strüktür sistemine göre olması
muhtemel bölümler

Şekil 18. Bilinirlik Analizine Göre Yapının Zemin Kat Planı

Ballıpınar Kilisesi'nin mevcut girişlerinden bazıları kullanılmamaktadır. Kuzey duvarının özgün kapı ve pencere açıklıkları yapıya kuzey cepheden bitişik inşa edilmiş yapı sebebiyle taş dolgu ve tuğla ile kapatılmıştır. Güney duvarında ise yer alan kapı açıklığı; mekanın giriş çıkış kontrolünü düzenlemek amacıyla taş dolgu ile kapatılmıştır.

Kuzey duvarının iç kısmında kuzey ve batı duvarlarının kesiştiği noktada günümüzde yok olmuş ahşap merdivenin ve merdiven evinin izleri açıkça görülmektedir. Yapıda

bulunan merdiven izi, duvardaki döşeme izleri, kuzey ve güney duvarlarda mevcut olan korkuluk izleri, döşemeyi taşıyan kirişlerin duvarda saplandıkları boşlukların varlığı ve üst kotta bulunan pencere açıklıkları galeri katının varlığını göstermektedir. İç kısımda kuzey ve batı duvarları üzerinde apsise yakın bir hizada ve simetrik olarak sıva üzerinde belirgin bir ikonastasis izi yer almaktadır. Bu iz ikonastasisin şekli ve detayları hakkında bilgi vermese bile yapı içindeki yerinin ve en azından yüksekliğinin doğru tespit edilmesi açısından önemlidir (Şekil 19).

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

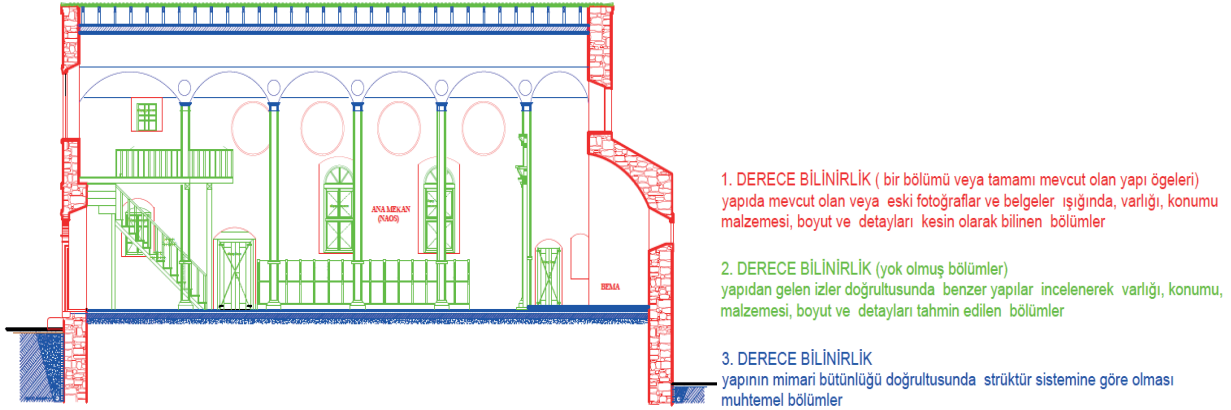
ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 19. Bilinirlik Analizine Göre Yapının Boyuna Kesiti

Kilise içinde olması gereken; ambon, despot koltuğu, altar vs gibi donatı elemanlarının izlerine rastlanmamıştır.

Restitüsyona Işık Tutan Belgeler

Restitüsyon projesi hazırlanırken yapıdan gelen mevcut veriler, BKVKBK arşivinde bulunan yapıya ait eski fotoğraflar ve raporlardan yararlanılarak benzer dönem yapıları ile karşılaştırmalı dönem analizleri yapılmıştır. BKVKBK'da bulunan raporlar ve fotoğraflar kısıtlı da olsa yapının örtüsü ve taşıyıcı ahşap

sütun sistemini tespit etmek açısından çok faydalı olmuştur. Kiliseye ait herhangi bir çizim ya da haritaya ulaşılamadığından; gerek yapının kendi üzerinde tespit edilen verilerden, gerekse arşiv araştırmaları sonucunda elde edilen bilgiler ve dönem örnekleriyle yapılan karşılaştırmalar sonucu mimari öğelerin varlığı, konumu, formu, malzemesi, boyut ve detaylarının bilinirlik derecesi ve bu konuda yararlanılan kaynaklara göre farklı güvenilirlik dereceleri ile analiz edilerek restitüsyon kararları verilmiştir (Şekil 20, 21).

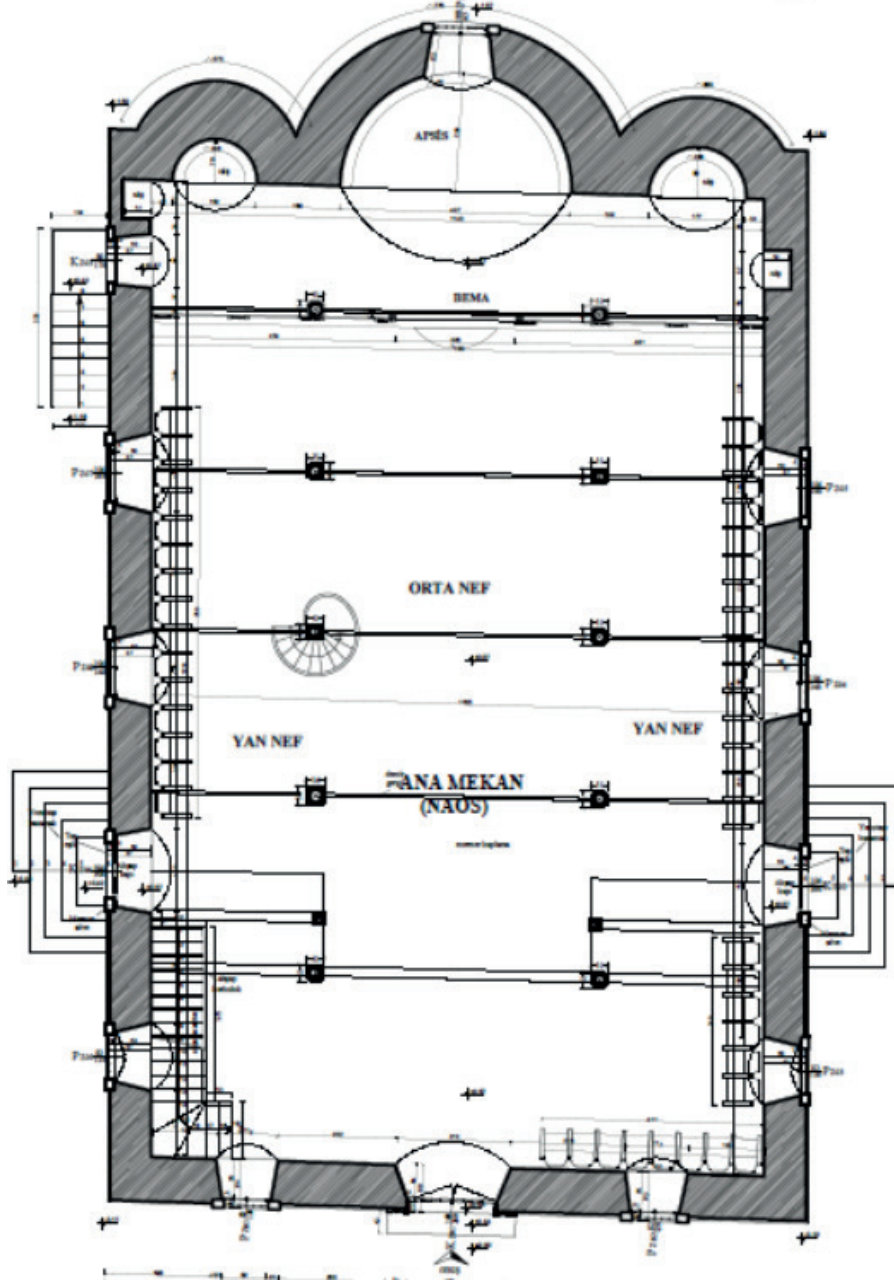
Şekil 20. Ahşap Sütunlar Arasında Bağdadi Çıtası Üzeri Sıva ile Oluşturulmuş Kemerler (BKVKBK arşivi)

Şekil 21. Kilise İç Mekanı Batı Duvarı (BKVKBK arşivi)

Kilisenin merdivenin, yapının kuzey duvarının iç kısmındaki izlerden bu duvara yapışık olduğu açıkça görülmektedir. Merdivenin

bulunduğu bölümü naostan ayıran ahşap bölmeler eski fotoğraflar ve duvardaki izlerden anlaşılmıştır (Şekil 22).

Şekil 22. Zemin Kat Planı Restitüsyon Projesi

Kilisenin çatı ve üst örtüsünün batı ve doğu duvarlarının bitiş formundan, benzer örnek-

lerden ve BKVKBK Müdürlüğü arşivinde yer alan fotoğraflardan yan neflerin ve orta

nefin basık tonoz olduğu; çatı örtüsünün iki yöne eğimli beşik çatı olduğu ve özgün örtü

malzemesinin alaturka kiremit olduğu tespit edilmiştir (Şekil 23).

Şekil 23. Kilisenin Üst Örtüsü (BKVKBK arşivi)

Benzer örneklerden yararlanılarak U biçiminde ahşap ştrüktürlü bir galeri katı önerilmiştir. Galeri katı korkuluklarının kapalı ahşap paneller şeklinde olduğu, üzerlerinde de resimlerin bulunduğu benzer yapılarda ve çizimlerde görülmektedir. Bu nedenle korkuluklar bu şekilde gösterilmiştir.

Kilisenin özgün döşemesi yok olduğundan dolayı benzer yapı örnekleri ve yapıda bulunan mevcut izlere göre özgün döşeme mermer olarak belirlenmiştir. İkonastasisin izleri kuzey ve güney beden duvarlarının iç yüzeyinde açıkça belli olmaktadır. Özgün tasarımı konusunda herhangi bir bilgi bulunmamakla

birlikte benzer örneklerden yararlanılmıştır. Kilisedeki oturma yerlerinin özgün düzeni duvardaki izlerden açıkça görülmektedir. Ahşap oturma yerlerinin özgün formlarına ait bir belgeye ulaşamadığı için benzer örneklerden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Günümüzde tamamen yok olan ambon için de benzer dönem örnekler incelenmiştir. Bu örneklerde ambonun 3. veya 4. sütun üzerinde olduğu görülmektedir, ayrıca yapıya ait eski fotoğrafta 4. sütunun diğerlerinden farklı olarak kaplı olduğu görülmektedir (Şekil 24). Yapılan incelemelerde genellikle, ambon kotunun galeri kotu seviyesinde olduğu, dar ve

dik dönerli ahşap merdiven ile çıkıldığı ve orta nefe yöneldiği görülmektedir. Bu nedenle ambon, 4. sütun üzerinde ve benzer ya-

pılardaki form ve yüksekliği dikkate alınarak simgesel olarak restitüsyonu yapılmıştır.

Şekil 24. Ambonun Bulunduğu 4. Ahşap Sütun

Tamamen yok olan despot koltuğunun formu, büyüklüğü ve yeri konusunda bir bilgi bulunmamaktadır. Despot koltuğu diğer donatı elemanları gibi benzer yapı örneklerinde yer alan şekliyle simgesel olarak hazırlanmıştır.

Yapı üzerinde iki noktada yer alan özgün ahşap pencerelerin varlığından yapının pencere detaylarına ulaşılmaktadır. Yapının pencereleri ispanyolet açılımlı ahşap pencerelerdir.

Kapılar tamamen yok olduğundan malzeme ve sistemi hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Benzer örneklerde ahşap veya metal kapı örnekleri bulunmakla birlikte, kapıların tamamının yok olmaları nedeniyle ahşap olma olasılıklarının yüksek oldukları düşünülmüştür. Kapı kemerleri, pencere lentoları, apsis kemeri sıralı tuğla örgüdür. Pencere ve kapı söveleri mermer, pencere boşlukları üzerindeki kemerler ise tuğladır. Apsisin kemerinin

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

içinde, kuzey ve güney duvarlarının iç yüzeylerinde pencere boşlukları arasında silinmiş ama varlığı hissedilen duvar resimleri ve çok az miktarda pencere kenarlarındaki renkli filletolar mevcuttur. Tamamının ne şekilde olduğu konusunda bir bütünlük arz etmeyen bu resimlerin bu aşamada restitüsyonu ile ilgili bir önerinin verilmesinin doğru olmadığı düşünüldüğünden yapım aşamasında sanat tarihi incelemeleri ve araştırma raporları sonucu değerlendirilmeleri gerekmektedir.

Koruma Projesi

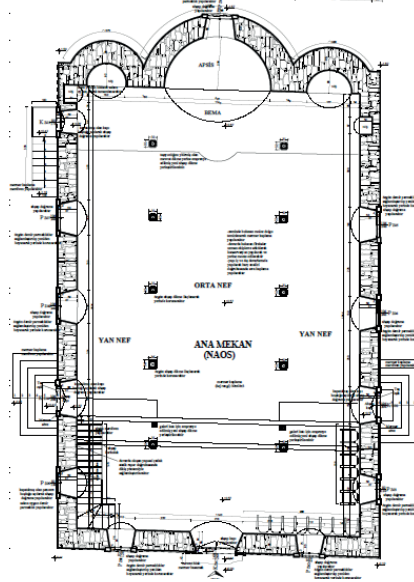
Yapının koruma projesi; yapısal değerlendirme, malzeme sorunları ve yapının yeni işlevine göre hazırlanmıştır. Yapının özgünlüğünü koruyarak sürdürülebilmesi için temizleme, sağlamlaştırma, güçlendirme, yenileme, yeniden yapım ile yeni bir işlev verilerek yeniden kullanım önerilmiştir. 1994 Bergen ve Nara Konferansları'nda ortaya atılan “otantiklik” veya “özgünlük” mimari korumada en önemli ve koruma ilkelerini belirlemede en önemli ölçütler olarak kabul edilmiştir.¹⁰

Koruma projesi kullanıma ve onarıma ait olmak üzere iki şekilde ele alınmıştır.

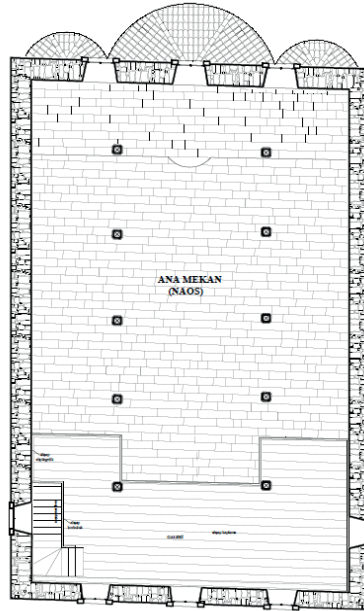
Kullanıma İlişkin Öneri

Ballıpınar Kilisesi'nin yeniden kullanımına ait projesi yapı ve yakın çevresinin sosyal ve kültürel gereksinimlerini ön planda tutacak şekilde hazırlanmıştır. Köyde bulunan kadınlar ve genç kızlar el tezgahlarında geleneksel halı ve kilim dokumaktadır. Ballıpınar Kilisesi'nin yeni işlevinin; köyün bu folklorik özelliğinden yola çıkılarak dokumacılığın sürekliliğini sağlayabilmek için hem el tezgahlarının muhafaza edilebileceği bir mekan ve dokuma atölyesi, hem de dokunan ürünlerin sergilendiği ve hatta satışının da yapılabileceği bir mekan olarak tasarlanması öngörülmüştür (Şekil 25, 26).

¹⁰ http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0901543001353670596.pdf

Şekil 25. Yapının Zemin Katına Ait Restorasyon Projesi

Şekil 26. Yapının Galeri Katına Ait Restorasyon Projesi

Ballıpınar Köyü'nün turizm açısından önemli bir odak noktasında konumlandığı düşünül-

düğünde koruma önerileri geliştirilirken etrafındaki yapılarla birlikte ele alınması düşü-

nülmektedir. Kiliseye kuzey yönünde bitişik olan yapının kamulaştırılması yapının özgün haline getirilmesi açısından önemli olacaktır.

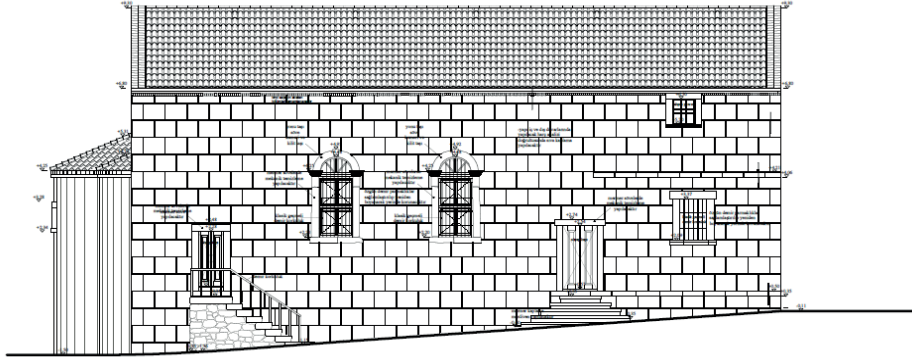
Onarıma İlişkin Müdahaleler

Ballıpınar Kilisesi hem doğal etmenler, hem de kullanıcıların kötü müdahaleleri sonucunda zarar görmüş ve kilisede ştrüktürel ve malzeme düzeyinde çok fazla bozulma tespit edilmiştir. Bu bozulmaların düzeltilmesi için önerilen müdahaleler; temizleme, sağlamlaş-

tırma, bütünleme ve yenileme olarak sıralanmıştır.

Temizleme

Yapının uygun olmayan eklerinden arındırılması gerekmektedir. Yapının sadece beden duvarlarındaki bazı açıklıkların muhdes dolguları ve muhdes elemanlarla kapatılmış pencere ve kapı açıklıklarının dolguları kaldırılmalıdır (Şekil 27).

Şekil 27. Restorasyon Projesinde Yapının Kuzey Cephesi

Ballıpınar Kilisesi'nin tüm cephelerinde cephe temizliği yapılmalıdır. Cephelerde mermer kapı-pencere söveleri ile kat silmeleri ve diğer muhtelif mermer parçaların temizliği; mermerin cinsine, konumuna ve büyüklüğüne göre basınçlı sıcak su püskürtülerek veya kimyasal temizleyiciler kullanılarak yapılmıştır. Taş ve tuğla yüzeylerin temizliği düşük basınçlı sıcak su püskürtülerek ve yumuşak başlı bir fırça kullanılarak yapılmalıdır. Yapısal çatlaklarda gelişen köklü bitkiler duvar

yüzeyine en yakın noktadan kesilmeli ve duvar içlerine doğru kimyasal ot öldürücü ilaçlar enjekte edilerek bitki temizliği yapılmıştır.

Özgün resim ve bezeme tabakasının olduğu yerlerdeki sıvalar tabakalar halinde uzman konservatörler ve restoratörler tarafından itina ile alınmalı, araştırma raspası yapıldıktan sonra bilimsel yöntemlerle temizliklerinin yapılarak ve yerlerine yerleştirilmelidir.

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Sağlamlaştırma

Duvarların hala ayakta kalmasında duvarlarda demir elemanlarla oluşturulan hatıl sisteminin önemli bir payı vardır. Yığma yapılarda duvar dayanımları duvar yüksekliğinin kalınlığa oranı olan narinliğe (λ) bağlıdır. Duvar narinliği 9'dan fazla olan duvarların deprem etkilerine karşı zayıf olduğu bilinmektedir. Ballıpınar Kilisesi'nde duvar narinliği $6,80/0,80=8,5$ 'tir. Bu durum deprem etkilerine karşı tehlikeli bir durumun oluşabilme ihtimalini arttırmaktadır. Türk Deprem Yönetmeliği'nde duvarların mesnetlenmemiş uzunlukları sınırlandırılmaktadır. Yönetmeliğe göre 1. derece deprem bölgelerinde sınır değer 4m'dir; ancak 4m'de bir desteklenmiş duvarlarda en fazla 16m. açıklık geçilebilmektedir. Ballıpınar Kilisesi'nde uzun yöndeki duvarların 20m. olması ve duvarlara dik yönde başka bir duvarla desteklenmemiş olması, döşeme, çatı gibi duvarlar arasında yatay bağlantı sağlayan elemanların olmaması nedeniyle yapının deprem etkilerine karşı zayıf davranış göstermesi beklenmektedir. Atmosferik etkilere açık olan ve yatay bağlantıların olmadığı yapının ayakta kalabilmesi için geriye sadece yapı sistemini ve kullanılan malzemelerin nitelikli olması kalmaktadır. Gözlemsel incelemelerde taş ve tuğla malzemelerin sağlam oldukları; ancak kullanılan kireç harcının ise zamanla bozulduğu ve elde kolayca ufalanabilir hale geldiği

gözlenmiştir. Yapının bozulma sürecinin çok hızlı olduğu yapılan literatür çalışmalarından ve elde edilen eski fotoğraflardan açıkça izlenebilmektedir. Bu durumun önüne geçilebilmesi için yapının koruma çalışmalarının bir an önce başlatılması gerekmektedir. Balıkesir ve çevresinin 1. derece deprem bölgesinde yer alması nedeniyle acil güvenlik önlemleri alınarak yapı duvarlarının desteklenmesi ve koruma çatısının yapılması gerekmektedir. Yapının halen dış atmosfer koşullarına maruz kalması nedeniyle harç ve sıva tabakalarında daha fazla bozulmaya sebebiyet vermesi duvarların mekanik dayanımlarının her geçen gün azalmasına sebep olmaktadır.

Yapıda bulunan çatlaklara dikiş, tamamlama, enjeksiyon yapılmalıdır. Duvarlarda derzlerin yenilenmesi gereklidir. Kilisenin strüktürel bütünlüğünü sağlamak amacıyla yapının beden duvarları birbirlerine bağlanmalı ve kılıç demirlerinin mevcut durumları kontrol edilerek gerekli müdahaleler yapılmalıdır.

Bütünleme-Yenileme-Yeniden Yapma

Günümüzde kilisenin sadece beden duvarlarının var olması, yapının eksik kısımlarının tamamlanmasını gerektirmektedir. Duvarlarda gerekli temizlik, onarım ve sağlamlaştırma çalışmalarının ardından eksik olan kısımlarının yeniden inşa edilmesi gerekmektedir. Restitüsyon önerileri dikkate alınarak kilisede eksik olan tüm ahşap kapı pencere, galeri

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

katı, merdivenler, ahşap döşeme, korkuluklar, ahşap yatay ve düşey taşıyıcılar, demir ger-giler, dış cephe sıvaları, iç duvar sıva ve bo-yaları, mermer zemin kaplaması ve çatı örtü-sünün yeniden yapılması uygun görülmüştür.

Yapının işlevini yitirmiş olması ve özgün öğelerin bulunmaması nedeniyle, ikonastasis, ambon, despot koltuğu ve ahşap oturma koltukları gibi litürjik öğelerin restorasyon kapsamında yapılması uygun görülmemiştir. İkonastasisin ve ahşap oturma koltuklarının yapıda bulunan izleri korunmuştur.

TARTIŞMA

Yapının uzun seneler ayakta kalabilmesi ona verilecek olan işlevle doğru orantılıdır. Bu nedenle yapıya verilen işlevin yapının öz-günlük bağlamında mimari, yapım tekniği ve malzeme özelliklerini yansıtmasına dikkat edilmiştir. Evrensel koruma kararları doğrul-tusunda hazırlanan koruma projesinin başa-rısı hiç kuşkusuz yapının yakın çevresinde bulunan yapılarla birlikte değerlendirilmesi ile artacaktır. Kiliseye kuzey yönünde bitişik olan yapının kamulaştırılması yapının özgün haline getirilmesi açısından önemli olmakla beraber, aynı zamanda yakın çevresinin can-landırılarak yapının çevresiyle birlikte bir bütün olarak korunmasını sağlayacaktır. İmar planının yapı ile birlikte ele alınması gereklidir. Turizm açısından önemli bir konumda yer alan Ballıpınar Kilisesi'nin köy ile olan

ilişkisini güçlendirecek şekilde mimar ve şehir plancılarla birlikte değerlendirilmesi; hem köyün, hem de yapının önemini arttıracaktır. Ulusal ve bölgesel ekonominin temel bileşenlerinden biri olan turizmin sosyal ve ekonomik getirileri doğru bir şekilde yönetilebilirse; turizm ve kültürel miras arasındaki dinamik etkileşim köyün kalkınmasına katkı sağlayabilir. Bu anlamda halkın eğitilmesi, yerel politikaları etkileyebilir ve koruma konusunda önemli adımların atılmasını sağlayabilir.

SONUÇ

Çalışılan yapı; Marmara Bölgesi'nin, Erdek ilçesine bağlı Ballıpınar Köyü'nde bulunan özgün anıtsal bir yapıdır. Yapının kültürel ve güncel ekonomik değerler bağlamında belge, özgünlük, enderlik, ekonomik, işlevsel, eği-tim, sosyal ve politik değerleri bulunmaktadır. Günümüzde “bacasız sanayi” olarak adlandırılan turizm yörenin doğal ve kültürel kaynaklarını kullanmada itici güç oluşturmaktadır. Turizm hareketleri karşılıklı etki-leşimleri güçlendirerek kültürel mirasın ko-runması konusunda önemli bir role sahiptir. Deniz kıyısında yer alan köy; kültürel ve eko-nomik değerlerinin yanı sıra doğal değerleri bakımından da önemli bir yerleşimdir. Bu ne-denle yapıya verilecek olan işlev onun değeri-ni arttırmalıdır. Günümüzde kullanılmayan yapının halı dokumacılığı ve satışının yapı-labilmesi amacıyla yeniden işlevlendirilmesi

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yöre halkının ihtiyaçlarına cevap verebilecek ve turizmin gelişebilmesinde etkili olacaktır. Köye gelen ziyaretçiler; yöre halkının kültürel değerlerini, mimari kimliğini daha yakından tanıma fırsatı bulacaktır. Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Bursa Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü ile yapılan sözleşme kapsamında ele alınan Ballıpınar Kilisesi'nin koruma projesinin hazırlanması bölgede bulunan diğer yapıların da korunarak yaşatılmaları ve yerleşimin bir bütün olarak korunması konusunda bir örnek oluşturacaktır. Yerel yönetimin koruma konusundaki duyarlılığı bu konudaki inancı arttırmaktadır.

ÖNERİLER

Ballıpınar köyü konumu, doğal ve mimari özellikleri bakımından önemli bir yerleşimdir. Bölgede birçok tarihi kültürel mirasımıza ait yapılar ve kalıntılar bulunmaktadır. Ballıpınar Kilisesi de bölgede bulunan önemli kültürel miraslarımızdan biridir. 19.yy sonunda inşa edilen yapının bir an önce ayağa kaldırılarak halı dokumacılığı üretim ve ticaretinin yapıldığı bir yapı olarak yeniden işlevlendirilmesi çok büyük bir kazanım olacaktır. Özellikle köyde yaşayan kadınlar ve genç kızlar halı dokumaktadır. Geleneksel üretim tarzı olan el dokumacılığının bu yapıda geliştirilmesi hem geleneksel sanatımızın canlanmasını sağlayacak, hem de kadınların ekonomik hayatın içinde kalmalarına yardımcı olacaktır.

Uzun süre atmosfer koşullarına açık olan yapı ne yazık ki hızlı bir bozulma süreci içindedir. Yapının bu durumdan en az şekilde etkilenmesi için acil güvenlik önlemleri bir an önce alınmalıdır. Koruma çatısı yapılarak yapı güvenliği sağlanmalıdır. Ayrıca yapıya bitişik durumda olan konut yapısının kamulaştırma işlemlerinin bir an önce başlaması uygun olacaktır. Köylüye koruma konusunda eğitim verilmesi gerekmektedir. Korumanın sosyal ve ekonomik boyutlarının başarılı örnekler yardımıyla anlatılması kültürel mirasın korunması açısından çok büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

KARACA, Z., (2008). İstanbul'da Tanzimat Öncesi Osmanlı Dönemi Rum Kiliseleri, 1. Baskı, İstanbul, Türkiye. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., ss. 645-646

FEILDEN, M.F., JOKILEHTO, J., (1998). Management Guidelines for Cultural Heritage Sites, ICCROM, 2. Baskı, Roma, İtalya. ss. 18-20

SEMERCİ, F., UĞUR, B.S., (2017). Geleneksel Konya Evlerinin Mimari Değerlerinin Analiz Edilmesi. Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi, 10: 238-255. Doi: 10.17365/TMD.2017.1.005.x, ss. 239

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

BENLİ, G., ÖZER, D.G., (2018). Kent Kimliğinin Tanımlanmasında Kültür Envanterinin Rolü: Bitlis Sivil Mimarisi. Uluslararası Hakemli Tasarım Mimarlık Dergisi, 13: 92-124, Doi: 10.17365/TMD.2018.1.3 ss. 93

ERCAN, Y., (1990). Osmanlı İmparatorlunda Gayrimüslimlerin Giyim, Mesken ve Davranış Hukuku. Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi I: 117-125, ss. 124

PEKAK, S., (2009). Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Gayrimüslim Vatandaşların İmar Faaliyetleri ve Mustafaapaşa (Sinassos). Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, 51: 171 -204, ss: 177

BOZDAĞLIOĞLU, Y., (2014). Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi ve Sonuçları. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 18(3): 9-32, ss: 10

ÖKSÜZ, H., (2006). Batı Trakya Türkleri. Çorum: Karadeniz Araştırmaları Merkezi KaraM Araştırma ve Yayıncılık, ss: 21, 22, 85, 86

KİPER, P., (2006). Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Tarihsel Kültürel Değerlerinin Korunması, Türkiye Bodrum örneği, Sosyal Araştırmalar Vakfı Yayını, İstanbul. ss:18

AHUNBAY, A., (2013). 2013'ün Tartışmalı Yeniden Kullanım ve İhyaları, TMMOB Mimarlık Dergisi; 374: 49-53

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://ozansanatevi.blogspot.com.tr/2012/02/akilas-milas-propontida-cevirisi.html>(E.T. 26.09.2019)

<http://www.europanostra-tr.org/files/file/Farokonvansiyonu.pdf> (E.T. 26.09.2019)

<http://www.haritamap.com/yer/ballipinar-ko-yu-yolu-erdek> (E.T. 16.05.2017)

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_0901543001353670596.pdf (E.T.26.09.2019)

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0756646001536913861.pdf (E.T. 1.10.2019)

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0300983001536913522.pdf (E.T. 1.10.2019)

<https://rm.coe.int/16806a89ae> (E.T. 1.10.2019)

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0627604001536681570.pdf (E.T. 1.10.2019)

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0592931001536912260.pdf (E.T. 1.10.2019)

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: In this village where the church was located and the first name was Langada and later named as Kocaburgaz and Ballıpınar, the Greeks lived before the 1924 exchange. After the Republic was founded on January 30 in 1923, an Exchange Agreement was signed between the Governments of the Grand National Assembly of Turkey with the Greek government that envisaged the forced migration of the resident Muslims in Greece and the residents Greek-Orthodox in Turkey. With this agreement, which included those who left their homeland since October 18, 1912, when Greece participated in the Balkan War, about two million people were forced to leave the land where they were born and the Greek-Christian population in the region was sent to Greece. The Turkish-Muslim population from Greece was settled in the district of Erdek and the surrounding villages. During the Ottoman period, there were rules that the Christians were obliged to obey related to the construction activities of their religious structures. Particularly in the period up to the Tanzimat Reform era, the undisputed rules included some important limitations. Until the Tanzimat Reform era, it was forbidden to build a new church under the Ottoman rule. While the prohibition of the construction of new churches in the Ottoman period necessitated the Greek Orthodox churches to be rebuilt on the churches of the Byzantine period, at the same time it allowed them to become the continuation of the previous ones (Karaca, 2008, p. 645). In fact, the presence of a second church, which was buried onto the ground in smaller dimensions and located in a different parcel parallel to the structure to the north of the Ballıpınar Church, is attention-grabbing. **Aim:** With its historical atmosphere and rapidly developing culture and nature tourism, the Ballıpınar Village is one of the special settlements of Erdek. The aim of this study is to document the Ballıpınar Church in the Ballıpınar village of Erdek district of the Balıkesir province, to analyze the damages occurring in the ensuing time process, to reveal the original design, to determine the interventions to be made in order for the church to survive, to protect the structure by determining the problems and damages by using traditional and contemporary techniques. It was aimed to preserve and sustain the building, which is an important cultural asset reflecting the architectural features of the Greek Orthodox churches built during the late Ottoman period. **Method:** The preliminary preparations for the documentation work of the building were made in an office environment. Afterwards, the structure was examined on site and suitable points for the installation of the measuring instrument were determined. Internal and external measurements of the building were made with total station meter. The detail measurements were taken with laser meters and 5-10 meters tape me-

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yılı: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

asures and transferred onto paper by sketch method. The detailed photographic documentation of the Ballıpınar Church and its relations with its immediate surroundings was made using a high-resolution professional digital camera. The history of the building, construction technique, material and bearing system properties were investigated. Deteriorations on the structure were determined. All the written and visual sources of the building were scanned and verbal information was obtained. As a result of the traces from the structure, comparative studies and all the archives obtained, information was obtained about the initial state of the structure. In line with all these data, conservation project was prepared according to the structural evaluation, material problems and new function of the structure. **Findings and conclusion:** The Ballıpınar Church was registered by the Bursa Cultural and Natural Heritage Preservation Board with the decision dated 11.08.1989 and numbered 663. It is understood from the inscription on the entrance door of the western wall of the church that its name was Virgin Mary and it was built in 1895. The building has a rectangular three-aisled basilica plan in the east-west direction with dimensions of approximately 13.06 m x 19.88 m. The church is 13.06 m in the west, 19.88 m in the north, 13.06 m in the east and 19.82 m in the south. Since the church is surrounded by houses, it is currently stuck in the village. The west facade of the church, which extends in the east-west direction, faces a small square. The main entrance to the church is provided from this square and the west side of the building. Rough-stone-marble-brick mixed materials were used on the walls of the Ballıpınar Church. Since the plasters have fallen off in places on the walls of the body, various sizes of coarse stones, marble blocks and bricks of various sizes are visible and can be seen under plaster. The body walls of the building are approximately 0.70m thick. The structure system of the Ballıpınar Church consists of foundations, body walls, wooden pillars that have lost their bearing characteristics, post caps and iron tensioners that connect the wooden posts. The restitution project of the structure was prepared using the existing data and after a comparative period analysis was made with similar period structures by using old photographs and reports from the archives of the Bursa Cultural Heritage Conservation Board. The reports and photographs of the Bursa Cultural Heritage Protection Board, even though limited, have been very useful in determining the cover and structural wooden column system of the building. As no drawings or maps of the church could be reached, analyses were made according to the both the existence of the architectural elements and the information obtained from archival researches and information obtained from archival research and comparisons with period samples as a result of the presence of architectural elements, location, form, material, size and details of the degree of awareness as well as the sources used in this subject and analyzed with different

MTD

www.mtddergisi.com

ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ

Eylül / Ekim / Kasım / Aralık Yıl: 2019 Sayı: 18 Sonbahar Kış Dönemi

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF ARCHITECTURE AND DESIGN

September / October / November / December Year: 2019 Issue: 18 Autumn Winter Semester

ID:455 K:345

ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880

(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)

(Marka Patent No / Trademark)

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

degrees of reliability, eventually the restitution decisions were taken. The conservation project of the structure was prepared according to the structural evaluation, material problems and the new function of the structure. In order for the structure to maintain its originality and to be sustained, cleaning, consolidation, reinforcement, renovation, reconstruction and reuse have been recommended by giving a new function. The conservation project was handled in two ways of use and repair. **Conclusion:** The structure studies is a unique monumental building located in the Ballıpınar Village of the Erdek district of the Marmara Region. The village is located by the sea and is an important settlement area in its terms of natural and cultural values. A conservation project was prepared to re-use the structure to bring it an acquisition into the region. The re-functionalization of an unused structure for carpet weaving and its sale was considered as an approach that can meet the needs of the local people and will be effective in the development of tourism in the region. The new function given to the church will allow the visitors to the village to have a chance to get to know the cultural values and architectural identity of the local people better. Other structures in the region should be preserved as well and the settlement area should be preserved as a whole. This process, which has been addressed with holistic approaches, will set an example for the other buildings in the Ballıpınar Village. The sensitivity of local government regarding conservation enhances the belief in this issue.

DERGİ HAKKINDA

Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi; 2014 yılı itibariyle yayın hayatına girmiştir. Dergimizde literatüre kaynak sağlayacak nitelik ve değerde olan yayınlara yer verilmektedir. Dergimiz uluslararası hakemli bir dergi olup, yılda ÜÇ sayı çıkarmaktadır. Dergimizin sayıları NİSAN, AĞUSTOS ve ARALIK aylarında sistem üzerinden yayınlanmaktadır. Dergimiz gerek basılı, gerekse de internet üzerinden ulaşılabilen bir dergidir. **Dergimizde Görsel Sanatlar, Tasarım, Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, İç Mimarlık alanlarından bilimsel özgün ve nitelikli olarak değerlendirilebilecek her türlü yayına yer verilebilmektedir.** Dergimizin baş editörü **Prof. Dr. Sercan ÖZGENCİL YILDIRIM** ve **Doç. Dr. Pelin AVŞAR KARABAŞ** olup, dergi yönetim kurulunun aldığı kararlar doğrultusunda faaliyetlerini gerçekleştirilmektedir. Yönetim kurulu başkanı derginin o anki yönetim kurulundaki en üst unvana sahip hocamız olup yönetim kurulunun %51' inin aldığı kararlar uygulanmaktadır. Gönderilen her yayın kendi alanında uzman iki hakemin onayından geçmeli ve hakemler tarafından yayınlanabilir görüşüne sahip olmalıdır. Aynı sayı içerisinde yazarın bir yayınına yer verilir. Birden fazla hakem ve yönetim kurulu onayından geçen çalışmalar sıraya alınarak ilerleyen sayılarda yayınlanır. Hiçbir yazar hakem ve yönetim kurulu üyeleri üzerinde etkili değildir. Dergimizde yayınlanmak üzere sisteme yüklenen çalışmalar için **yayın telif hakkı sözleşmesi** istenmez. Sisteme yüklenen çalışmalar dergiye devredilmiş olarak kabul edilir. Yazar ya da yazarlar bu durumu kabul etmiş ve derginin yayın kabul şartlarına uygun hareket etmeyi teyit ederek bu sisteme dahil olmuştur.

Dergimiz hakem ve bilim kurullarında yer almak isteyen akademisyen ve bilim araştırmacılarının mutlaka Dr. unvanı almış ve alanında uzman olması gerekmektedir. Ayrıca bilimsel çalışmalar yapmış olması şartı aranır. Dr. ya da Uzman unvanına sahip olmayan ve alanında yayın yapmayan hiç kimse bilim, danışma ve hakem kurullarında yer alamaz. Dergi yönetim kurulu derginin en üst karar ve yürütme mekanizmasını oluşturur. Yönetim kurulunun aldığı her türlü karar kesin ve değiştirilemez niteliktedir. Yönetim kurulu kararı olmaksızın hiçbir koşul ve şartta dergi üzerinde işlem gerçekleştirilemez ve uygulamaya gidilmez. Dergi baş editörü hakem onayına gönderilmeyen çalışmaların dergide kabul edilip edilmeyeceğine, hakem sürecine gönderilip gönderilmeyeceğine karar verebilir. Bu karar sürecinde yönetim kuruluna bilgi vermek zorunda değildir. Dergimiz bünyesinde hakem, bilim ve danışma kurulunda yer almak isteyen bilim insanlarının katılımına ancak yönetim kurulu karar verebilir.

Dergimizde bazı ulusal ya da uluslararası kongrelerde yayınlanmış sözlü ve hakem onayından geçmiş çalışmalar için özel sayılar şeklinde çalışmalar da gerçekleştirilmektedir. Bu tip özel sayılar ancak anlaşma yapılan kongrelerde sunulmuş sözlü bildirimler için geçerlidir. Bu bildirimlerin mutlaka kongre bilim kurulundan onay almış hakem değerlendirmesi yapılmış olmalıdır. Hakem değerlendirilmesi yapılmamış hiçbir çalışma yayına alınmaz. Yayınlanmak için gönde-

rilen çalışmalar dergi hakem onayına gönderilir. Ancak her iki hakemden olumlu dönüş alan çalışmalar yayına alınır. Ayrıca sözlü sunulan bildirimlerin mutlaka basılı materyali ile hakem onay raporları dergimiz yönetim kuruluna ve baş editörüne sunulmuş olmalıdır. Bu bilgi ve materyallere sahip olmayan bildirimlere dergimizde yer verilmez. Dergimizde işlem sürecine dair bilgiler yazar ve yazarlara yazılı olarak dergi internet adresinden bildirilir. Ayrıca dergimize üye olup sisteme giriş yapan her bir yazar süreç ile ilgili bilgileri derginin web sayfasından kendisi izleyip gelişmeleri takip edebilir. Dergimizdeki koşul ve şartlar her bir yazar ve yazarlar için aynıdır. Hiçbir kimse için bu kurallar ve koşullar değiştirilmez. Farklılık sağlanması istenemez talep edilemez. Dergimiz bünyesinde yayınlanması istenen eserlerin mutlaka derginin yayın kabul ettiği alanlardan olması şartı aranır. Bu özellikleri taşımayan hiçbir yayına dergimizde yer verilemez. Hakem sürecine dair işleyiş baş editör kontrolünde gerçekleştirilir. Baş editör yayının dergide hakem sürecine dair işleyişine yönelik bilgi ve karar verme yetkisine sahip bulunur. Baş editörün uygun bulmadığı ya da kabul etmediği bir yayın dergide sürece dahil edilmez. Bu konuda yazar ya da yazarlar dergi ile diğer organlar üzerinde bir yükümlülük oluşturamaz. Hakem onayından geçse bile editörler ya da yönetim kurulu mevcut çalışmanın yayınlanmasına olumlu görüş bildirmemesi veya makale sisteminde yayına alınsa bile kurulların kararı ile iptal edilebilir. Böyle bir durumda yazar ya da yazarlar dergiye bir yaptırım uygulamaz. Her türlü yetki tek taraflı olarak dergi yönetim ve editörler kuruluna aittir.

Dergimiz T.C. hukuk kuralları çerçevesinde “5846” sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanun ve Hükümleri’ne tabi hareket eder. Bu kanunun gerekliliklerini yerine getirmeyen yazar ya da yazarlar hakkında dergimiz tek taraflı olarak hukuki haklarını korumaya sahiptir. Dergimizde yayınlanması amacıyla gönderilen çalışmalarda yapılan ilgili kanunlara uygun olarak gerçekleştirilmeyen alıntılar, intihal gibi konularda yazar ya da yazarlar tek taraflı olarak sorumludur. Her bir yazar ve yazarlar uluslararası akademik, bilimsel etik kurallara uymak zorundadır. Bu kurallara uymayan yazarlar hakkında ilgili kurum ve kuruluşlara dergimiz doğrudan resmi olarak bilgi verir. Doktora, Yüksek Lisans ve Uzmanlık tezlerinden yararlanılarak hazırlanan çalışmalarda mutlaka kaynakça ya da özet altında hangi çalışmadan yararlanılarak hazırlandığı belirtilmelidir. Aksi durumda bu tip çalışmalar etik kabul edilmez ve intihal çerçevesinde değerlendirilir. Tez ve uzmanlık tezlerinde mutlaka ilgili yayının asıl sahibinin ismi bulunmalıdır. İlk sırada etik kurallar çerçevesinde tezin “yayının” asıl sahibi konumundaki kişi ilk sırada yer almalıdır. Danışman ve diğer yazarlar tezin sahibinin önünde yer alamaz. Bu tip çalışmalarda tez danışmanı dışında farklı yazar isimleri bulunuyor ise çalışmaya ne tür bir katkı sağlandığı kaynakça kısmında açıkça belirtilmelidir. Dergimiz basılı ve online olarak hareket eden bir yayın organıdır. Akademik alanda hazırlanan çalışmaların yer aldığı bir materyal olarak bilimsel araştırma yapan kurum ve kişilere fayda sağlamak amacıyla toplumsal hizmet sunan sosyal bir organdır. Dergimiz paralı bir dergi olmayıp, hiçbir yazara ya da yazarlara basılı materyal göndermek zorunda değildir. Dergimizde kabul edilen ve basıma hak kazanan çalışmalar dergi

yayın kabul şartları ve yazım kurallarına uygun olarak mizanpajı yapılır ve sisteme yüklenir. İhtiyacı olan yazar ya da yazarlar ile okuyucular sistemden bu sayıyı indirerek ihtiyacını gidebilir. Mizanpaj yazar tarafından örnek makale baz alınarak yapılmaktadır.

ABOUT

“International Refereed Journal of Design and Architecture” has started to publish articles as of 2014. Our journal includes valuable and qualified articles which will provide sources for the literature. Our journal is an international refereed journal, and published quarterly in a year. The issues of our journal are published on **APRIL, AUGUST and DECEMBER**. Both online and printed versions of the journal are available. Our journal welcomes all types of scientific and authentic works with respect to **Visual Arts, Design, Architecture, Landscape Architecture, and Interior Design**. Editor-in-Chief of the journal is **Professor Sercan ÖZGEN-CİL YILDIRIM (Ph.D.) and Assoc. Prof. Pelin AVŞAR KARABAŞ (Ph.D.)** and the journal carries out its activities in accordance with the decisions taken by the Executive Board of the journal. Editor-in-Chief is the member of the board who has the highest rank, and decisions taken by 51% of executive board are implemented. Each submitted article is approved by two referees who are experts in their fields, and is expected to be granted with positive opinions of referees as to being eligible for publishing. Within the same issue, single article of the author is published. If the author has more than one article which is approved by referees and the executive board, those are lined up for the following issues. No author has any kind of power on referees and executive board. **Copy right agreement** is not demanded for articles which have been uploaded to the system for publishing. Rights of articles which have been uploaded to the system are considered to be transferred to the journal. Author or authors are regarded to have agreed on this and have been included in this system by committing to act in accordance with the publishing conditions of the journal.

Academicians and researchers who would like to become a member of referees and scientific boards of the journal are required to hold Ph. D. degree and be granted with the title of Doctor and to be experts in their fields. In addition, one of the conditions is to have carried out scientific studies. No one who has not published works in his/her field and does not have the titles of Doctor or Expert cannot become a member of referees and advisory boards. Executive board of the journal is the senior decision and executive mechanism of the journal. Each and every decision of the executive board is absolute and irreversible. Without the decision of the executive board, nothing can be carried out or performed under no circumstance. The Editor-in-Chief of the journal can decide on whether works which have not been sent to the approval of referees can be accepted or not, whether they can be included in the process of referees' approval. Editor-in-Chief does not have to inform the executive board on this process. Executive board is the single body which takes decisions regarding the participation of scientists in the referees, scientific and advisory boards of the journal.

In our journal, special issues can be prepared for works which have been presented orally in some national or international congresses and which have been approved by a referee. Such

special issues are just valid for oral presentations in agreed congresses. Such works have to be approved by scientific board of the congress and evaluated by referees. No work can be published without referee assessment and approval. Works which are sent for publishing are submitted to referees for their approvals. Works which are evaluated positively by the two referees are published. In addition, printed versions of the orally-presented works and their referee approval reports should be submitted to executive board of the journal as well as editor-in-chief. Works lacking this information and printed material cannot be accepted for our journal. Information regarding the process are provided for author and authors in a written format in the web page of the journal. Each author who registers to our journal and logs in the system can follow up the process on the web page of the journal. All conditions and principles are eligible and same for each and every author. These conditions and rules cannot be changed for anyone. Any change or difference cannot be requested. Works sent to be published in the journal have to be related to the fields that the journal accepts. If a work does not hold such features, it is not published in the journal. Procedure regarding refereeing process is under the control of editor-in-chief. Editor-in-chief has the authority to decide on the procedure of refereeing process for a work. A work which has not been found appropriate or not been accepted by the editor-in-chief cannot be included in the refereeing process of the journal. Under such circumstances, author or authors cannot form any liability for the journal and other bodies. Even if a work is approved by a referee or accepted in the system to be published, its publication can be cancelled due to negative opinion of editors or executive board regarding the publication of the work or related decision of the boards. Under such cases, author or authors cannot impose sanctions on the journal. Any kind of authority belongs unilaterally to the executive and executive boards of the journal.

Our journal acts in accordance with Law numbered “5846” on Intellectual and Artistic Works and its provisions within the frame of Turkish Republic legal rules. Our journal has the right to protect its legal rights unilaterally against author or authors who do not fulfil the necessities of this law. Author or authors are held responsible unilaterally regarding quotations which are not in accordance with related rules, and plagiarism. Ethics board report is mandatory in research and applied studies. Studies without ethics board report cannot be accepted even if they have received referee’s approval. Author or authors cannot claim any right on this matter. On this matter, any institution, individual or other authorities cannot impose sanction on the journal. Each and every author has to obey international academic, scientific and ethical rules. Our journal informs related institutions or organizations directly and formally about authors who do not obey the rules. In studies which are prepared by utilizing PhD, MA/MS and Expertise theses, studies that have been utilized have to be definitely stated under the title of bibliography or abstract. Otherwise, such studies cannot be regarded as ethical and evaluated within the frame of plagiarism. In MA/MS and Expertise theses, name of the author of the original study has to be stated. If different author names exist in such studies, the contributions of the authors to

the study have to be clearly stated in the bibliography. Our journal has both online and printed versions. Our journal, as a material including academically-prepared studies, is a social organ which provides services to the society in order to provide benefits to institutions and individuals which carry out scientific studies. Our journal does not charge any fee thus does not have to send printed material to author/authors. Page-setting of the works which have been accepted and granted to be published in our journal is carried out according to the journal's publication and writing rules, and then uploaded to the system. Works can be downloaded from the system by author/authors and readers so that their needs are met. Page-setting is performed by authors based on the sample work provided for them.

FAÇADE PRINİPİ.
Ref : 2.4310.

TMD - Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi

Kayaşehir Mah. Evliya Çelebi Cad. Başakşehir Emlak Konutları
1/A D Blok Kat: 4 Daire: 29 Başakşehir, İstanbul, Türkiye
Tel: +90 212 801 40 61 Fax: +90 212 801 40 62
info@guvenplus.com.tr